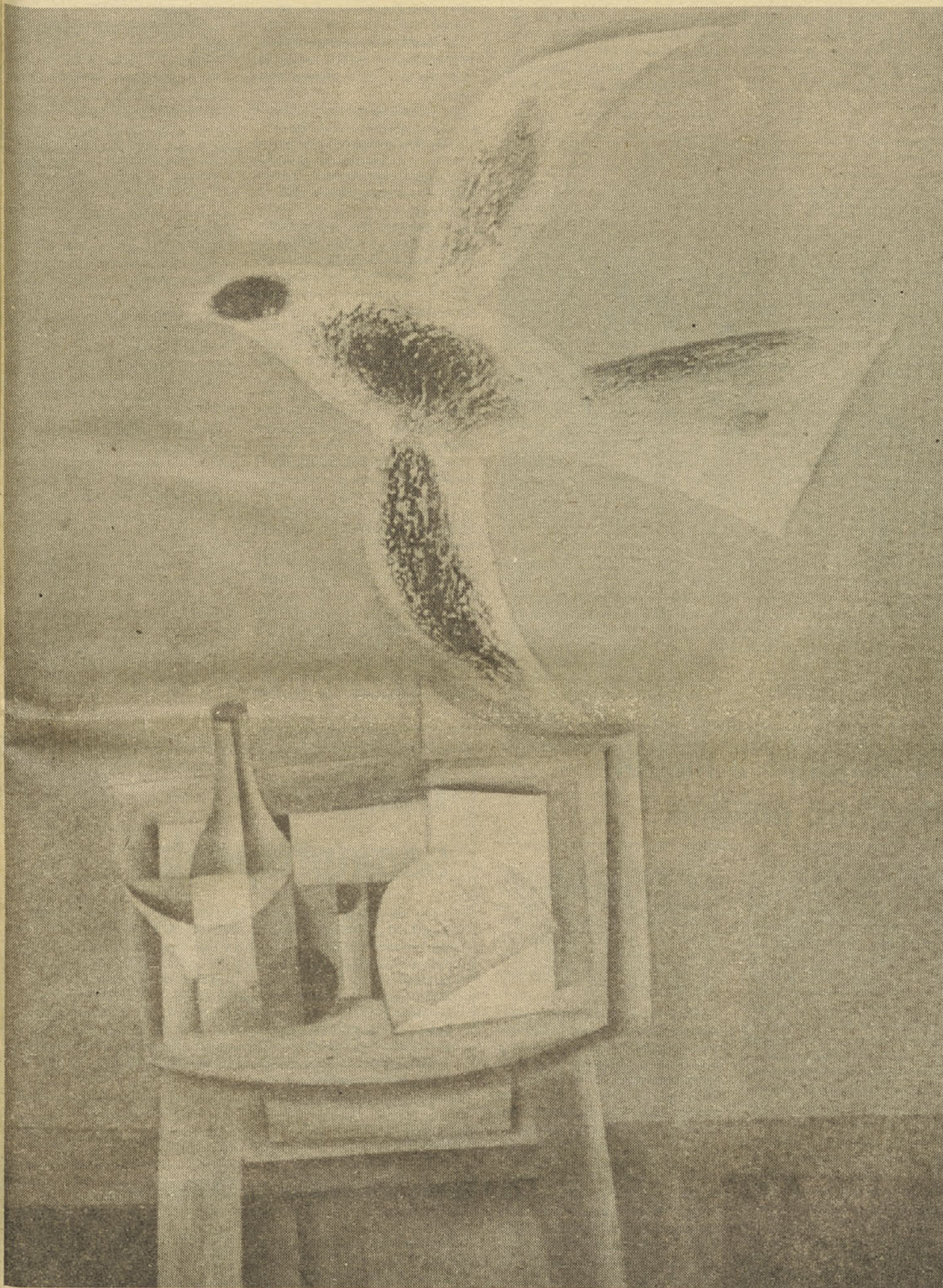




prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih SR Slovenije

Ljubljana, 10. junija 1977 — Številka 11



Ive Šubic: Bela ptica, 1966, tempera na platnu

Umetniška dela so vrhovi, do katerih ne pridemo neposredno, ampak krožimo okrog njih. Vsaka generacija se sooča z umetnostjo z nekega drugega vidika in opazuje z drugačnimi očmi. Ni pa nujno, da je kasneje pridobljeno stališče tudi boljše. Vsak vidik ima svoj trenutek, ki ga ni mogoče niti predvideti niti podaljšati, toda njegov učinek ni izgubljen za prihodnost. Smisel, ki ga doseže umetniško delo za eno izmed prihodnjih generacij, se izoblikuje šele iz različnih tolmačenj tega dela.

Sociologija umetnosti ima poleg zunanjih tudi svoje posebne notranje meje. Vsa umetnost je socialno pogojena, toda v umetnosti ni mogoče vsega sociološko definirati. Sociološko ni mogoče definirati predvsem umetniške kakovosti, saj le-ta nima sociološkega ekvivalenta. Enake socialne razmere lahko rodijo dragocena pa tudi povsem nevredna dela.

Človeštvo bi bilo zadovoljno, če bi se socialna nepravilnost in politično zatiranje kaznovala z duhovno jalovostjo. Toda v resnici ni vedno tako.

Verjeti v sociologijo pomeni verjeti, da je življenje prežeto z razumom, verjeti v boj proti predsodkom.

ARNOLD HAUSER

Slikanje je resnično življenje. Čutim potrebo, da položim misli na platno ali papir.

PICASSO

Prava umetnost je predvsem tista, ki se dotakne čuteče strune v nas in nas razvname v najbolj intimnih čustvovanjih.

INGMAR BERGMAN

Zmerom sem bil prepričan, da je umetnika edini poklic kritika in boj.

IVAN CANKAR

Umetnost nastane v človeški nepopolnosti in prav zato teži k popolnosti.

IVO BRNČIČ

Sit sem muzejev, teh pokopališč umetnosti.

LAMARTINE

Djokica Petković

Stvarni temelji za reformo

V preteklem obdobju se je samoupravna socialistična preobrazba vzgoje in izobraževanja razvijala pospešeno, toda marsičesa smo se lotevali samo načelno, ostajali smo pri delnih rešitvah, ki so bile premalo povezane med seboj, še manj pa z združenim delom in s tokovi družbenega razvoja. Zakon o združenem delu se je pojavil kot nova in močna spodbuda za razvoj tega procesa, saj ustvarja možnosti za resnično povezovanje, združevanje in svobodno menjavo dela. Tako so dobile vsebinske postavke, izražene v resoluciji desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije, stvarne temelje za uresničitev; to pa pomeni hkrati tudi trden temelj reforme.

Taka ocena je bila izrečena na 29. seji predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije (pred nedavnim v Beogradu), na kateri so obravnavali aktualna idejnopolična vprašanja samoupravne socialistične preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Uvodno besedo na tem delovnem posvetu je podal Josip Vrhovec, v razpravi pa so sodelovali Milka Planinc, France Popit, Jure Bilić, Milutin Baltić, Petar Stambolić, Edvard Kardelj in Stane Dolanc.

»Menim, da lahko označimo preteklo obdobje šele kot uvodno fazo, ki je pomenila zmago v ustvarjanju ozračja zaupanja in odločitve, da je preobrazba nujna, kot fazo premagovanja odporov proti reformi, ki so izhajali iz protisocialističnih postavk. To je bilo torej obdobje, v katerem smo pripravili nujne pogoje za to, da bi celotno, ne samo po obsegu, temveč tudi globlje zajeli vsebinske tokove samoupravne preobrazbe celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema in ga povsem vključili v sistem razširjene reprodukcije, v celotno družbeno delo,« je dejal Josip Vrhovec.

Poudarjali so tudi, da je značaj izobraževanja kot neposrednega dejavnika proizvodnje v pritislovju s še vedno pričujočo prakso v združenem delu materialne proizvodnje, ki obravnava izobraževanje ne kot svojo obveznost, ampak kot eno izmed obveznosti, ki je vsiljena od zunaj. Tako gledanje in ravnanje je ostanek starih družbenoekonomskih odnosov.

Dosedanja družbena praksa je pokazala, da ni bilo mogoče uresničiti nobene faze izobraževanja, če le-ta ni temeljila na preobrazbi celotnega vzgojnoizobraževalnega procesa. Prav tako je bilo tudi nujno odpraviti tiste težnje, katerih namen je bil doseči, da bi ena stopnja izobraževanja čakala na to, da bi bile reformirane prejšnje.

V posameznih republikah in pokrajinah že poteka dveletno šolanje po skupnih temeljih. Začenjajo z razvejanim sistemom usmerjenega poklicnega izobraževanja, različnim po vsebini in trajanju. Skupni temelji vsebujejo ponekod že tudi elemente usposabljanja za poklic, nekatere republike pa šele prehajajo v začetno fazo usmerjenega izobraževanja.

»Ni naključje, da je usmerjeno srednje izobraževanje kot osrednji člen verige postalo nekakšna nevtralna točka celotnega sistema izobraževanja. V praksi so se prav na tem veznem členu pred visokošolskim izobraževanjem pokazale največje slabosti in različna mnenja. Posebno v visokošolskem sistemu — je poudaril Josip Vrhovec — so dolgo časa nasprotovali reformi z ugovori, da je reforma srednje stopnje izobraževanja nujen pogoj za reformo visokošolskega sistema.«

V načrtih je treba skrbno preučiti razmerje med izobraževanjem kadrov in potrebami organizacij združenega dela, ter med načelom, da si učenci prosto izbirajo šolanje in učno-programskimi shemami, ki se bodo oblikovale v izobraževalnih centrih. To je pomembno vprašanje, od katerega je odvisen uspeh srednjega usmerjenega izobraževanja, utemeljenega z zahtevami razvoja naše samoupravne socialistične skupnosti.

Na tej seji predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije smo slišali različne ocene in pripombe pa tudi veliko predlogov. Med drugim je bilo poudarjeno, da mora preobrazba potekati v smeri, ki omogoča, da mladi že v prvi fazi srednjega usmerjenega izobraževanja postanejo sestavni del združenega dela. »Treba je prelomiti sistem klasičnega izobraževanja — samo v šolski klopi, ki ni povezano s tistim, kar se dogaja v organizaciji združenega dela, in do tega tudi nima obveznosti« (Milka Planinc).

Razpravljavci so menili, da je treba mlade pravočasno uvajati v organizacije združenega dela zato, da bi se lahko čimbolj uspešno pripravili za poklic. Nujno je izdelati enoten dogovor, ki bi omogočal mladim zaposlitev takoj, ko si pridobi poklic. »Že v delovnem razmerju naj bi se izrazilo to, kar želimo doseči. Prvič: povežimo s prakso osebni interes mladega človeka in zbudimo v njem zanimanje za študij. Drugič: osebni interes naj se poveže z interesom delovne organizacije. In tretjič: menim, da bi moral tudi sam interes družbe z razvojnimi programi vplivati na usmerjanje izobraževanja« (France Popit).

Zabeležene so tudi tri temeljne opombe: v učnih načrtih je veliko nepotrebnega, študij je treba skrajšati, odločitev za delo pa pride največkrat prepozno.

Preosnova izobraževanja ob delu Za čim boljša merila

Dvodnevno posvetovanje, ki ga je organiziralo Andragoško društvo Slovenije dne 20. in 25. maja 1977 v Mariboru, je obravnavalo nadaljnji razvoj izobraževanja odraslih in njegovo preosnovo v skladu z načeli in smotri usmerjenega izobraževanja in vzgoje. Posvetovanja se je udeležilo več kot 160 andragoških delavcev, aktivno pa je s prispevki sodelovalo 20 udeležencev.

Katero so temeljne značilnosti usmerjenega izobraževanja in vzgoje odraslih, kakršnega si danes zamišljamo?

Usmerjeno izobraževanje in vzgojo odraslih si zamišljamo kot sestavni del celotnega sistema usmerjenega izobraževanja in vzgoje, ki lahko samo v širših razsežnostih, na temelju permanentnega izobraževanja in vzgoje zagotavlja delovnim ljudem, mladini in odraslim vsestransko izobraževanje in vzgojo ter nenehno izpopolnjevanje za delo, samoupravljanje in druge življenjske potrebe. Glavni temelji sistemske enotnosti so: skupna družbenopolitična izhodišča in smotri, marksistična idejna zasnovanost ter s potrebami združenega dela uglaseni izobraževalni programi. Enotnost v sistemu pomeni tudi odprtost in prehodnost za mladino in odrasle, kadarkoli se želijo vključiti v nadaljnje sistematično izobraževanje pa tudi pravico do diferenciranih programov, ki se bodo prilagajali različnim potrebam, razvojni stopnji udeležencev ter njihovem prejšnjemu znanju in izkušnjam.

V skladu z marksističnim vzgojnim smotrom — vsestransko razvita, svobodna, ustvarjalna in celostna osebnost — povezuje usmerjeno izobraževanje odraslih: izobraževanje za delo, izobraževanje za samoupravljanje ter izobraževanje za druge socialne in kulturne potrebe; vzgojo pa usmerja k razvijanju socialistične samoupravne osebnosti z razvito socialistično zavestjo in pripravljenostjo, da aktivno prispeva h graditvi novega, k premagovanju preživelih odnosov in vsega, kar odtuja človeka od njegovega resničnega družbenega bivanja v njem samem in v odnosih med ljudmi.

Permanentno izobraževanje in vzgojo pojmuje kot dejavnost človekove nenehne rasti, stalnega dialektičnega presežanja dosežene ravni zrelosti in dejavnosti ustvarjalnega samoupravevanja. Stalno izobraževanje in vzgoja postajata splošna dobrina. To ni samo sredstvo za dosežanje višjega dohodka in položaja, temveč tudi vrednota zase, način bogatenja življenja in ohranjanja notranje prožnosti ter mladosti v človeku. V svetu, ki se naglo spreminja, pomeni notranja prožnost in svežina odprtost novemu, sposobnost življenja v čas, ki prihaja, in ustvarjalnega delovanja v njem.

Izobraževanje ni in ne more biti delovnemu človeku odtujeno, od zunaj vsiljena dejavnost, s katero avtokratsko ali paternalistično upravlja nekdo nad njim. Izobraževalni proces ne more potekati uspešno v nenaravnem, odtujenem ozračju in režimu. Izobraževanje sodi med temeljne interese in zadeve, o katerih morajo — tako kot o vseh pomembnih interesih, pogojih in rezultatih dela — odločati delavci in občani sami.

Usmerjeno izobraževanje in vzgojo odraslih si zamišljamo kot smotno, notranjo povezano mnogoterost izobraževalnih oblik in poti, ki vodijo k temeljni izobrazbi ter njenemu nenehnemu nadgrajevanju in izpopolnjevanju. Izobraževanje postaja sodobnemu človeku življenjski sopotnik, povezuje se z vso njegovo dejavnostjo in njegovim prostim časom, zato ne more biti utesnjeno v toge, vsiljene sistemske ovire. Usmerjeno izobraževanje in vzgoja odraslih odpirata vsakemu več poti in možnosti za poklicno izobraževanje in izpopolnjevanje — od priučevanja za delo v OZD do fakultetne diplome, od temeljnega poklicnega izobraževanja na katerikoli ravni do sistematičnega učenja v delo, specializacije, dokvalifikacije, morebitne prekvalifikacije... To naj bi bil sistem brez slepih ulic, brez dualizmov in socialnega razlikovanja. Sestavni del tega sistema so raznotere oblike nenehnega dopolnilnega izobraževanja in vzgoje.

Izobraževanje in izpopolnjevanje za delo mora dati delovnim ljudem operativno, življenjsko uporabno in ustvarjalno znanje. »Šolska«, »knjižna« učenost poraja upravičen odpor in je vse pogostejše v svetu in pri nas predmet ostrih kritik. Izobraževanje za delo mora biti inovacijsko usmerjeno: voditi mora k ustvarjalni uporabi in razvijanju znanstvenih, tehničnih in tehnoloških dosežkov.

Usmerjeno izobraževanje in vzgoja odraslih zahtevata sodobno didaktiko in znanstveno zasnovan vzgojnoizobraževalni proces, pa tudi sodobno izobraževalno tehnologijo.

V samoupravnih socialističnih družbenih odnosih si usmerjenega izobraževanja in vzgoje odraslih ne moremo zamišljati brez odločilne vloge in vpliva delavcev na svoje izobraževanje. V duhu ustave, zakona o združenem delu in sodobne andrago-

gike mora vzgojnoizobraževalni proces temeljiti na skupni ustvarjalnosti učiteljev in učencev, na skupnem iskanju globljih vezi med teorijo in prakso, med znanstvenimi spoznanji in izkušnjami, med novimi informacijami in njihovo ustvarjalno aplikacijo.

O teh in drugih značilnostih ter pogojih za uresničenje usmerjenega izobraževanja odraslih je tekla beseda na posvetovanju, ki je pokazalo visoko skladnost v stališčih andragoških delavcev in njihovo pripravljenost, da zavzeto prispevajo k uresnitvi reformnih zamisli.

JOŽE VALENTINČIČ



MLADOST NA VSAKEM KORAKU — V mesecu maju je mladina po vseh krajih naše domovine praznovala dan mladosti in 85. rojstni dan tovariša Tita. Na vsakem koraku je bilo čuti živahnost, razigranost in veselje, kot ga vidimo v povorki na sliki. Z vsemi temi manifestacijami so mladi izkazovali svojo mladost in ljubezen našemu dragemu tovarišu Titu ob jubilejih, ki jih slavi v letošnjem letu. (Foto: G. R.)

Usmerjanje v najbolj potrebne poklice

Izvršni odbor skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije je na zadnji seji soglašal s predlogi o omejitvi letošnjega vpisa na nekatere visokošolske delovne organizacije. Gre za medicinsko fakulteto, smer psihologije na filozofski fakulteti, fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo in Višjo šolo za socialne delavce. Pri slednjih treh gre pretežno za usklajevanje vpisa in družbenih potreb po kadrih, ki jih te šole izobražujejo; to pa ne velja za medicino, kjer smo kljub velikim kadrovskim potrebam prisiljeni omejevati vpis zaradi utesnjenih prostorskih in neugodnih študijskih pogojev. Gradnja nove medicinske fakultete, s katero bodo vsi omenjeni problemi odpravljeni, sicer že poteka, videti pa je, da zaradi težav in zastojev pri gradnji tega vprašanja še ne bo mogoče tako kmalu odstraniti z dnevnega reda.

Na seji so člani odbora obširneje razpravljali tudi o predpisih na srednje, višje in visoke šole. Predpisi na srednje šole so pokazali, da bi ob kasnejših vpisih nastajali precejšnji problemi, če ne bi že pred tem učinkovito posegli v usmerjanje mladine, predvsem v Ljubljani in Mariboru. Povpraševanje kljub temu, da je na šolah več prostih mest kot pa vseh kandidatov, zdaleč presega zmogljivosti predvsem na šolah, ki izobražujejo tako imenovane »ženske poklice«, kot so zdravstvene in tehničnoadministrativne ter nekatere poklicne šole. V Ljubljani je takšnih »odvečnih« prošenj približno 1000, v Mariboru 400. Zato je bilo takoj, ko so bili ti podatki zbrani, storjeno vse, da bi mladino pravočasno seznanili in usmerjali drugam, v deficitarne poklice ali na šole, kjer so ostajala po predpisih mesta v prvih razredih prazna. Rezultati akcije, ki nikakor ni lahka, so, kot so zatrili na seji, precejšnji, zato ne

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja se je resno lotil priprave predloga skupnega samoupravnega sporazuma za delo in delitev sredstev na tem področju. Novo besedilo sporazuma nastaja na temelju prejšnjih sporazumov za posamezne vrste šol (osnovne, srednje, strokovne, višje in visoke), upošteva pa tudi sprejete teze za razporejanje dohodka v temeljnih organizacijah združenega dela na področju vzgoje in izobraževanja ter pismene pripombe, ki so jih poslale posamezne komisije udeležencev sporazuma. Osnutek skupnega samoupravnega sporazuma bo

dozorel za razpravo še v mesecu juniju. Komisije udeležencev iz posameznih področij pripravljajo dopolnila, ki izhajajo iz posebnosti dela in bodo predstavljale dodatek k skupnemu sporazumu.

Republiški odbor poziva skupne komisije in osnovne organizacije sindikata po šolah in drugih ustanovah, naj pomagajo komisijam za pripravo meril delitve osebnih dohodkov po kakovosti dela. Pri tem je nujno upoštevati:

— uresničitev učnega načrta, organiziranost pouka, uspeh pri razrednem in predmetnem pouku;

— uspeh pri splošni izobrazbi in vzgoji učencev: seznanjanje z družbenimi dogajanjem s pomočjo sredstev javnega obveščanja, kulturno izobraževanje, ekskurzije v tovarne in druge delovne prostore;

— delovno disciplino: izrabo učnega časa, učiteljev odnos do dela, delovno disciplino učencev;

— odnos med učiteljem in učenci, ozračje v razrednem kolektivu;

— pomoč učencem pri izobraževanju, pa tudi vzgoji: sem sodijo pogovori, krožki, individualni pouk;

— razvijanje svobodnih dejavnosti po interesu učencev ter zbujanje interesa za zunajšolske oblike dela;

— sodelovanje s starši: obiski na domu, skupna pomoč učencem;

— učiteljevo sodelovanje v šolskem kolektivu in organih samoupravljanja;

— učiteljevo aktivno zunajšolsko delo — organizacije, odbori;

— primerjava učiteljevega uspeha s pogoji, v kakršnih dela šola, koliko je prispeval k napredku razreda in šole;

— aktivnost pri razvijanju pedagoške prakse in teorije;

referati, predavanja, vzorni nastopi, prispevki v tisku;

— študij pedagoške literature in uporaba pridobljenega znanja v vsakdanji praksi; individualne zamisli pri pouku, dinamičnost šolskih ur po načelih reformirane šole;

— uporabljanje posebnih sodobnih metod pri vzgoji in izobraževanju učencev;

— mentorstvo drugemu učitelju, posebno mlajšemu;

— sodelovanje z znanstvenimi zavodi;

— književna dela, znanstvene razprave.

V šolstvu namreč še vedno niso zadovoljivo urejeni ekonomsko dohodkovni odnosi. Člani izvršnega odbora so na seji sprejeli dogovor, da bodo seznanili vse za šolstvo pristojne organe v republiki in predsedstvo republiške skupščine Zveze sindikatov Slovenije s sedanjim stanjem; glede na to želimo čimprejšnjo uveljavitev svobodne menjave dela. Šole naj bi storile vse potrebno za racionalno poslovanje in opravljanje nalog v 42-urnem delovnem tednu. Dalje želijo, da Republiški komite za vzgojo in izobraževanje povabi k sodelovanju Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja, kadar pripravlja predpise, pomembne za delo in življenje prosvetnih delavcev.

Občinski odbori sindikata se bodo vključili v razpravo o temeljnih načrtih razvoja šolstva v občinah ter v razpravo o merilih, ki predstavljajo osnovo za svobodno menjavo dela.

Razpravljali so tudi o glasbenih šolah, ki nimajo ustreznih meril za svoje delo niti na stopnji osnovnega šolstva. Financiranje glasbenih šol je treba zakonsko urediti. Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja bo s to problematiko seznanil izobraževalno skupnost Slovenije.

N. M.

Delež samoprispevka

Organi sklada ljubljanskih občin pri temeljni izobraževalni skupnosti Ljubljana za gradnjo osnovnih šol in vzgojnoizobraževalnih zavodov poročajo, da je bilo v obdobju 1972—1976 zgrajeno s pomočjo samoprispevka 15 osnovnih šol in vzgojna posvetovalnica. Sedaj gradijo 9 osnovnih šol. Zgrajenih je bilo tudi 14 vzgojnoizobraževalnih zavodov; gradnjo jih še šest, za pet pa poteka gradnja priprave. Vse objekte, ki so v pripravi, bodo začeli graditi do letošnjega oktobra, če se bo zbralo toliko denarja, kot je predvideno — in če bodo občine rešile nekatere zadeve glede lokacij. Upajo, da bo načrt uresničen do leta 1978, kot je predvideno.

Razstava

Šolsko hranilništvo na Slovenskem

V prostorih knjižnice v Velenju je bila 20. maja ob 19. uri odprta razstava Šolsko hranilništvo na Slovenskem. Razstavo je pripravil Slovenski šolski muzej, omogočila pa jo je Ljubljanska banka. Nastopili so recitatorji in otroški pevski zbor šole Anton Aškerc v Velenju, nato pa je o razstavi govoril višji strokovni sodelavec France Ostanek.

Razstava prikazuje, kako so si naši ljudje že v preteklosti prizadevali vzgojiti mladino v dobre gospodarje. Napotke za varčevanje najdemo že v knjižici Kmetom sa potrebo inu pomozh, ki jo je leta 1789 prevedel Marko Pohlin, leta 1844 pa je učitelj Peter Musi v Šošanju že ustanovil prvo doslej znano šolsko hranilnico na Slovenskem. Razstava prikazuje

posamezne članke o varčevanju in denarju v naših prvih mladinskih časopisih, prve zakonske odloke o šolskih hranilnicah ter sestavke o njih v pedagoških glasilih. Prikazane so slike učiteljev, ki so se ukvarjali s šolskim hranilništvom in slike šol, kjer so učenci varčevali. Med obema vojnoma so pričeli na šolah postavljati 31. oktober — dan varčevanja, ob tem so pisali naloge — nekatere od teh so bile objavljene v šolskih glasilih.

Prikazan je tudi razvoj varčevanja po šolah po letu 1945. Sedaj posluje na območju Ljubljanske banke že 260 šolskih hranilnic.

Ob razstavi je izšel tudi katalog z razpravo o šolskem hranilništvu in slikovnim gradivom.

Obvestilo

Šole obveščamo, da je izšla knjiga VZGOJNOIZOBRAŽEVALNA FUNKCIJA ŠOLSKIH EKSKURZIJ. Knjiga stane 40 din. Naročite jo lahko na naslov: Uprava Prosvetnega delavca, poštni predal 355, 61000 Ljubljana. Pohitite!

Naknadni razpis prostih delovnih mest

Letošnji naknadni razpis prostih delovnih mest bo izšel v Prosvetnem delavcu dne 15. julija. Šolska vodstva prosimo, da pošljejo razpise Republiški komiteju za vzgojo in izobraževanje, Ljubljana, Župančičeva 3 — najkasneje do 17. junija.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 70 din za posameznike, za šole in druge ustanove 120 din. St. tek. računa 50101-601-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643 Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Zakon o združenem delu — orožje in spodbuda

Predsednik sveta Zveze sindikatov Jugoslavije MIKA ŠPI-LJAK je pred nedavnim obiskal Osnovno šolo Branko Radičević v Novem Beogradu. Ob tej priložnosti se je pogovarjal s člani delovne skupnosti šole, s starši učencev, predstavniki krajevne skupnosti in z učenci. Največ vprašanj je bilo o dohodkovnih odnosih v izobraževanju. Iz pogovora objavljamo značilne, neavtorizirane odlomke.

Kaj pomeni za vzgojo in izobraževanje zakon o združenem delu?

— S tem zakonom se šolstvo načelno izenačuje z drugimi subjekti v združenem delu. Postaja del družbene produkcije, in ne več samo poraba, kot je v glavnem veljalo doslej. Tako ga je doslej kategorizirala in obravnavala družba. In prav glede tega prinaša zakon spremembe. Takole pravi: Šolstvo je del proizvodnje, izobražuje kadre in če prispeva družbi več, bosta večja tudi skupni družbeni proizvod in dohodek. Šolstvo bo imelo torej toliko, kolikor bo prispevalo k proizvodnji.

Kot pravi zakon, se šolstvo povezuje z gospodarstvom ali s tistimi dejavniki, ki izobražujejo kadre; tako se usmerja šolanje kadrov. Veste, da smo pri nas odprli veliko šol glede na potrebe občin ali, bolje povedano, glede na njihove možnosti. V občini se je izobrazilo toliko in toliko otrok v osemletki. Otroci so želeli nadaljevati šolanje, zato so po občinah ustanovljali tudi srednje šole. Ker velikokrat niso vedeli, kakšne kadre potrebujejo, so pač odpirali tiste šole, za katere je bilo največ možnosti. To so bile ponavadi gimnazije, ponekod učiteljska ipd. Žal pa vsi ti mladi ljudje po končani šoli niso dobili zaposlitve. Na primer: v tovarni konfekcije v Pirotu dela 190 učiteljev, ki so končale učiteljske. Ker niso dobile službe, so se zaposlile kot tekstilne delavke. In tako je še marsikje.

Zakon o združenem delu si prizadeva za menjavo dela povezati šolstvo in gospodarstvo ali tiste, ki bodo sprejeli učence iz šol, da bodo skupno usmerjali odpiranje novih šol in šolanje učencev za tiste poklice, ki jih potrebujemo. Sedaj pa imamo veliko šol, ki šolajo otroke za zavode za zaposlovanje.

To so torej vsebinska vprašanja, ki jih prinaša zakon na področje vzgoje in izobraževanja in ju usmerja drugače. Toda pot od zakona do njegove uresničitve ni lahka. Zakon je orožje v rokah šolstva in družbe — tistih, ki opravljajo storitve, in tistih, ki te storitve sprejemajo. To pomeni, da si je pri menjavi dela med gospodarstvom in šolami, med družbo in šolami šele treba prizadevati, da bi v interesnih skupnostih začeli proces dogovarjanja in sporazumevanja, izdelovali načrte, določati število šol, njihovo fiziognomijo, profile, število kadrov itn. Potem se je treba dogovoriti za financiranje tega načrta.

To je tisto, do česar moramo priti, to je pot za zakonito delo. Formalno smo sicer ustanovili interesne skupnosti, resnična menjava dela pa se še ni začela. In tako imamo zakon z novimi rešitvami, ki postavlja novo perspektivo, v praksi pa je še vedno po starem. Tu je torej razkorak, ki povzroča zmedo, dvome in strah, kaj bo. Biti moramo pazljivi.

Zakaj zaostaja delegatski sistem na področju vzgoje in izobraževanja?

— Delegatski sistem ne zaostaja samo na področju vzgoje in

izobraževanja, temveč povsod. Prvi in temeljni razlog: sprejeli smo ustavo, toda nismo je mogli povsem uveljaviti, dokler nismo imeli zakona o združenem delu. In ne samo zakona o združenem delu, temveč tudi zakone o bančništvu in deviznem poslovanju, o zunanjetrgovinskem poslovanju, o načrtovanju, se pravi, celo vrsto gospodarskih zakonov, po katerih se uresničuje ustava. Šele ob koncu lanskega leta smo dobili zakon o združenem delu in zakon o načrtovanju, letos pa bo treba sprejeti še nov paket zakonov. Šele ti nam bodo omogočili, da bomo v resnici dobili instrument za uporabo ustave na področju menjave dela. To pomeni, da še vedno nismo organizirali gospodarstva tako, kot smo si zamislili po ustavi in zakonu. Rekli smo: gospodarstvo je treba organizirati po temeljnih organizacijah, kjer naj se odloča tudi o dohodku. Le tako bo lahko neposredni proizvajalec razpolagal s celotnim dohodkom. Gospodarstva po temeljnih organizacijah še nismo povsem organizirali pa tudi temeljna organizacija ne razpolaga z dohodkom (velikokrat ne razpolaga niti z osebnim dohodkom); ta se še vedno oblikuje na ravni delovne organizacije, in se razdeljuje temeljnim organizacijam. To pa pomeni, da temeljna zamisel o delitvi dela še ni uresničena v bazi, v samem gospodarstvu. Temeljna organizacija, ki ne razpolaga z dohodkom, nima elementov, ki smo si jih zamislili po ustavi in zakonu. Prav ta organizacija pa je izbrala delegacijo za interesno skupnost, da bi se dogovarjala z drugimi dejavniki. Delegacija je torej nekvalificirana, in še vedno formalna; prav to pa je temeljni razlog, da ves sistem na področju menjave dela ne deluje tako, kot smo si zamislili. Ali to pomeni, da naj sedaj vržemo puško v koruzo in se prenehamo bojevati za to, kar smo zapisali v zakon? Jasno, da ne.

Poglejmo, kaj se dogaja v kapitalističnem sistemu. V njem so dosegli zelo visoko raven proizvodnje in življenjsko raven. Na Švedskem, v Švici, Nemčiji in Ameriki ustvarijo tudi do sedem tisoč dolarjev narodnega dohodka na prebivalca, ne morejo pa rešiti problema brezposelnosti. Ko sem se pogovarjal z njihovimi funkcionarji, so mi dejali: Saj bi zaostri vprašanje človeka, delovnih razmer in drugega, toda, če storimo to, bodo multinacionalne družbe, ki imajo pri nas večino kapitala, svoj kapital preprosto prenesle v druge države. Te nas izrabljajo, mi pa moramo molčati. Imamo visok dohodek, toda ne razpolagamo sami s seboj. V Zahodni Evropi je deset milijonov brezposelnih. Sprejetih je več ukrepov, s katerimi naj bi rešili problem brezposelnosti. Dajali so vsa mogoča posojila, ki jih je vzel kapital. Z njimi je moderniziral gospodarstvo, da bi ga usposobil za konkurenco na svetovnem tržišču; število delavcev se je zmanjšalo. Namesto da bi odprl nova delovna mesta, je moderniziral gospodarstvo in zmanjšal delovno silo.

Vemo tudi, kako je v administrativnem sistemu, saj smo ga imeli. Tam človek ni človek, državni aparat ukazuje in odloča o vsem, človek pa je stroj, ki mora vleči. Iskati moramo torej svojo pot — da bo človek proizvajalec v gospodarstvu, prosvet-

ti, zdravstvu, kulturi itn. sam odločal o svoji usodi.

Ko govorimo o svobodni menjavi dela med družbenimi dejavnostmi — šolstvom, zdravstvom, kulturo, športom, znanostjo itn. ter gospodarstvom, gre predvsem za tole: sestanejo naj se tisti, ki opravljajo storitev, in tisti, ki to storitev plačajo. Vsi ti naj se neposredno, brez države ali drugega posrednika dogovarjajo o tem, kako naj se otroci izobražujejo in kakšno znanje naj si pridobijo. O tem naj raz-

povrnen del sredstev, ki so jih prispevale interesnim skupnostim, če imajo same izgubo. Kmalu smo spoznali, da tega ni mogoče uresničiti. Toda tedaj, ko bomo napravili nov sistem, v katerem bo tudi izobraževanje del združenega dela, bo moralo tudi izobraževanje deliti usodo združenega dela — tako dobro kot slabo. Sedaj ne deli z njim niti dobrega niti slabega. Če pa deliš usodo skupnega gibanja dohodka na kakem področju in tudi sam prispevaš k temu gibanju, moraš sodelovati v obojem.



Pogovor z Mikom Špiljakom. (Foto: Ivan Doroški)

pravljajo in sprejmejo skupni načrt pa tudi ceno za njegovo uresničitev. Razumljivo je, da tega ne moremo doseči takoj. To je proces, za katerega bomo potrebovali nekaj let. Pravimo, da država odmiri, ne bo pa odmirala čez noč. Država bo odmirala tako, kot se bosta usposabljalna združeno delo in človek za prevzemanje njenih funkcij. Tudi vi boste neposredno odločali o svojem delu, o svojih dosežkih in svojem dohodku, o svojem življenju. To je zamisel, toda možnost za njeno uresničenje še niso dozorele. Pridobiti si moramo izkušnje, in zato odpreti proces v skladu z zakonom o združenem delu. Dokler tega ne bomo storili, bo živel državni mehanizem, država bo določala stopnje prispevkov, iz katerih se bodo polnili skladi interesnih skupnosti, te pa bodo financirale izobraževanje. To je zelo majhen korak naprej od tistega, kar smo imeli v proračunskem sistemu, vendar moramo začeti z njim in v tem sistemu odpreti nove procese.

Tudi prosvetni delavci morate razmišljati, kakšen načrt uresničujete, koliko stane, kako naj bo financiran, kakšni so instrumenti za financiranje in kakšna merila. To morate ugotoviti in tako pripraviti elemente za prihodnje dogovore z drugimi delavci. Šele potem, ko bo to pripravljeno, se bo začela država počasi izključevati; začela se bo neposredna menjava dela med vami in gospodarstvom.

Ali bodo delovne organizacije na področju vzgoje in izobraževanja, ki so svoje letne načrte povsem uresničile, delile usodo materialne proizvodnje, če bodo dosežki le-te negativni?

— Sedaj ne. Sprejeli pa tudi že ukiniti smo zakon, po katerem bi delovne organizacije dobile

vendar pa za sedaj še ne vem, kako naj bi to uresnili. Najprej moramo temeljito proučiti celotno financiranje osnovnega izobraževanja. Tudi vi morate razmišljati o tem in sami predlagati skupnosti ustrezna merila za financiranje. Ta merila bodo hkrati tudi elementi za delitev dohodka.

Kaj menite o družbenem položaju prosvetnih delavcev in o ravni izobraževanja?

— Rekel sem že, da šolstvo še ni deležno niti boljših niti slabših uspehov v gospodarstvu, čeprav imajo delavci s tega področja občutek, da nosijo posledice neugodnih gibanj. Vprašanje je, s kom se primerjajo. So namreč taki, ki imajo precej nižje osebne dohodke kot vi, pa tudi taki, ki imajo precej višje. Na primer: v tekstilnih in nekaterih drugih tovarnah so tudi delavci s fakultetno izobrazbo, ki imajo nižje osebne dohodke kot prosvetni delavci.

Toda resničen problem je drugega. Menim, da smo kot družba pravilno ravnali, ko smo posvetili izredno pozornost splošni izobrazbi. Uvedli smo obvezno osemletno šolanje tudi v najbolj zaostalih predelih Jugoslavije, kjer je bil dohodek zelo nizek. Za to nismo imeli nikakršnih možnosti — niti dovolj šol niti učiteljev. Skočili smo torej v vodo, ne da bi znali dobro plavati, dosegli pa smo izredne uspehe. Zelo veliko denarja smo morali prispevati za šolstvo. Sedaj bi vsi radi na fakultete. Tisti, ki mora odločiti, je nekeeno pod pritiskom; zahtevajo, da naj odpira nove osnovne, srednje, višje, visoke šole, fakultete in univerze. Samo pogledajte, univerze rastejo kot gobe po dežju. Tistemu, ki o tem odloča, je jasno, da to prešega naše

materialne možnosti. Veliko je težav s financiranjem vzgojnoizobraževalnega sistema, ker se je ta strahovito, včasih prav ekstenzivno razvil na zahtevo staršev in družbe — da bi čim bolj dvignili izobrazbeno raven ljudstva.

Zakon o združenem delu uvaža nov sistem menjave dela in financiranja izobraževanja, v katerem moramo marsikaj reformirati. Nekatera merila je treba zaostri, da bomo razvili bolj racionalen sistem, ki ga bomo lažje financirali. Menim, da

— Prav to sem želel zvedeti od vas. Zanima me, kaj mislite o tem v šolah. Vi namreč opravljate to delo, zato morate povedati, kako ga nameravate ovrednotiti in kakšen sistem financiranja boste predlagali združenemu delu. Samo skupaj lahko najdemo odgovor.

Tovariš predsednik, prebrali smo vašo izjavo, da čakajo sindikati določne naloge pri izdelavi meril za vrednotenje dela in dosežkov po delu. Zanima nas, ali nam bo pri tem pomagala kakva strokovna služba ali pa bomo prepuščeni sami sebi?

— Sindikat se mora zavedati, da je odgovoren za to področje dela, ne more pa sam najti rešitev. Če bomo poznali splošna merila, bomo tudi rešitve hitro našli. Ne bomo pa jih našli po starih merilih. Slišal sem, da je pri vas še vedno merilo nagradjevanja pogojno nekvalificirani delavec in da po tem računate, koliko denarja vam pripada. To pa vnaprej onemogoča razpravo o uresničevanju zakona o združenem delu, saj izključuje delitev dohodka po delu. Če namreč delavec ve, da dobi šola denar zanj glede na njegovo kvalifikacijo, meni, da mu ta denar tudi pripada. To pa ni sistem, ki ga predvideva zakon o združenem delu, temveč sistem, po katerem sta do sedaj ravnali vaša občina in interesna skupnost. Ne nameravam ju kritizirati, saj tega nista znali bolje urediti. Vsi iščemo rešitve in o njih razpravljamo. Prav zato želim slišati od vas nove zamisli in predloge.

Če bomo ravnali po zakonu o združenem delu, bomo financirali program šole, ne pa kvalifikacije učiteljev. Financirati in nagradjevati je treba delo in naloge. Kdo poreče: Kaj pa kvalifikacija? Ta je le pogoj za zasedbo delovnega mesta. Res pa je, da dva človeka z isto kvalifikacijo na enakem delovnem mestu ne delata enako. Razpravljajmo torej o tem!

Predlagam, da se prenehate bojevati za nagradjevanje »po pogojno kvalificiranem delavcu«. To načelo je treba z železno metlo pomesti iz šol, interesnih skupnosti in občin. Sprejemljivo je samo za različne primerjave osebnih dohodkov med panogami, ne pa za konkretno delitev osebnih dohodkov.

Eno od temeljnih vprašanj reforme vzgoje in izobraževanja so merila za delitev dohodka za nagradjevanje po delovnih dosežkih in vrednotenje dosežkov šole kot temeljne organizacije združenega dela. Velikokrat slišimo, da izobraževanje glede tega zaostaja za drugimi dejavnostmi. Po kakšni poti naj krenemo?

Družbeno izobraževanje

Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije si izredno prizadeva razširiti družbeno izobraževanje. Koordinacijski odbor za družbeno izobraževanje sklicuje predstavnike glavnih dejavnikov: Centralnega komiteja ZKS — s fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo; Zveze delavskih univerz, Raziskovalne skupnosti Slovenije, Zavoda SR Slovenije za šolstvo in Radiotelevizijo. Programi za izobraževanje po občinah so sprejeti — vendar se izvajajo zelo različno. Koordinacijski odbor se zaveda, da bi morali pregledati njihovo delo in jim pomagati — vendar zaradi pomanjkanja kadrov tega ni vselej mogoče izvesti. Posebej je treba skrbeti za izobraževanje delegatov.

Ko so govorili o splošnem programu, so na seji ponovno

poudarili, da je treba vključiti v izobraževalni program naslednje štiri teme:

- zakon o združenem delu
- uresničevanje samoupravnega koncepta družbenega izobraževanja
- mednarodni položaj s posebnim poudarkom na položaju Jugoslavije v svetu
- splošni ljudski odpor in družbena samozaščita.

Zveza sindikatov Slovenije si prizadeva, da bi se delovni ljudje čim bolj seznanili z zakonom o združenem delu, družbenoekonomskimi odnosi in položajem delavcev v združenem delu.

Zavod SRS za šolstvo poudarja nujnost priprav za čim bolj marksistično zasnovano vzgojo in izobraževanje, za demokratizacijo tega področja in pripravo za celodnevne šole.

čim bolje se bomo poznali

Osnovna šola Franjo Vrnč Slovenj Gradec

Potrebna je učinkovita pomoč

Letošnjega 29. maja so občani slovenjegraške občine odločili na referendumu o uvedbi II. občinskega samoprispevka. Predvidevajo, da bodo z denarjem, zbranim v naslednjih letih, tudi osnovne šole v tej občini dobile nekatere nove prostore. Da bi zvedeli o tem kaj več, smo obiskali osnovno šolo Franjo Vrnč v Slovenj Gradcu. O uspehih, težavah in načrtih šole smo se pogovarjali z ravnateljem Ristom Stojanovičem.

Predstavite nam, prosim, vašo šolo najprej s številkami...

Osnovna šola Franjo Vrnč v Slovenj Gradcu — nam je pripovedoval ravnatelj — dela deseto leto. Pouk poteka v dveh poslopijih. 16 oddelkov od 1. do 4. razreda je v poslopiju ob bolnišnici, 19 oddelkov od 5. do 8. razreda pa v stavbi na Štibuhu. Poleg teh 35 oddelkov v Slovenj Gradcu so še trije oddelki v Selah, 5 oddelkov pa je v Pamečah. Na osrednji šoli ter podružničnih šolah imamo skupaj 1276 učencev in učenk, ki jih poučuje 58 učiteljev in učiteljic; za nemoten potek dela skrbi še 17 administrativnih, tehničnih in strokovnih delavcev. Slovenjograško šolo obiskuje 1105 učencev in učenk.

O čem boste govorili najprej — o uspehih ali težavah?



Sodelujemo z osnovnimi šolami iz Gornjega Milanovca, Varaždina, Bistricy pri Brnu, Slivnice ter Hudinje pri Celju, osnovno šolo I. Celjske čete iz Celja ter Zvezno gimnazijo za Slovence v Celovcu; Risto Stojanovič, ravnatelj osnovne šole Franjo Vrnč, Slovenj Gradec. (Foto: S. J.)

— Pričnimo z uspehi. Poleg dobrega učnega uspeha dosegajo naši učenci tudi izjemne rezultate pri delu v posameznih krožkih zunajšolskih dejavnosti. Fantje in dekleta so vključeni kar v 60 krožkov in skupin.

Težko je naštetih najbolj prizadevne, saj delajo v slabih prostorskih razmerah. Naš pevski zbor se redno udeležuje pevskih festivalov v Celju in Mariboru, strelci so med najboljšimi v Slo-

veniji in tudi člani prometnega krožka so se povzpeli v slovenski vrh. Zelo veliko priznanj, nagrad in pokalov se je nabralo tudi članom fotokrožka, šolskega športnega društva, glasbenega kviza, pionirskega kulturnega društva, likovnega krožka, skupine ročnih del itn.

Vse to že obsežno delo z učenci vodijo brezplačno učitelji in zunanji mentorji. Učitelji imajo to dejavnost vključeno v delovno obveznost. Dodati moram, da druge občinske izobraževalne skupnosti na Koroskem to delo plačujejo.

Delo mentorjev z mladimi zahteva obilo časa, naporov in znanja. Kako se šola in širša družbena skupnost oddolžita učiteljem in drugim vodjem krožkov za njihovo delo?

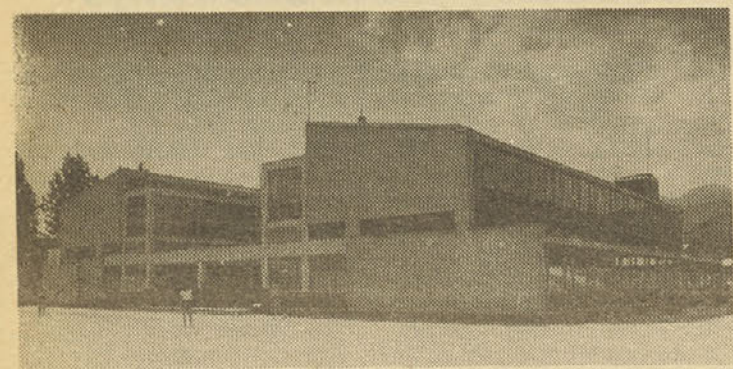
— Poudarim naj, da imamo kar osem zunanjih sodelavcev. O priznanjih in nagradah ni prijetno govoriti. Učitelje pohvalimo na sestankih učiteljskega zbora, njihove skupine in tudi posamezniki pa so prejeli že precej priznanj in nagrad od društev in organizacij. Ob Vrnčevem dnevu, občinskem prazniku, podeljuje občinska izobraževalna skupnost Vrnčovo nagrado. Na Vrnčev dan, 24. junija, podelimo ustrezno priznanje tudi najbolj prizadevnim učencem.

Ko bo na voljo denar, bomo uvedli tudi ustrezna priznanja in nagrade za učitelje na šoli.

Torej bo treba storiti še veliko, da bodo učitelji primerno nagrajeni za svoje delo!

— Res je. Vztrajamo pri ugotovitvi, da učitelji za svoje delo pri pouku ter zunajšolski dejavnosti niso ustrezno nagrajeni. Vrata za reševanje te problematike so sicer odprta, toda družba se še vedno premalo zaveda, kako zelo odgovorno in zahtevno je učiteljevo delo in da ga je treba tudi ustrezno ovrednotiti. Upamo, da se bo položaj pri nagrajevanju prosvetnih delavcev začel izboljševati 1. 1. 1978. Tako je namreč zapisano v predlogu samoupravnega sporazuma o osnovah plana izobraževalne skupnosti.

Dobro poznamo položaj v vzgoji in izobraževanju. Znale so nam tudi posledice neprimerno urejenega nagrajevanja. Enkrat je vendarle treba priti na dan z jasno besedo. Če razmer ni mogoče spremeniti, izboljšati, povejšati, če pa se bodo spremenile, tudi pojasnimo, kolikšne bodo te spremembe in kdaj jih lahko pričakujemo.



S prostovoljnimi delom ter s pomočjo mladine, občanov in delovnih organizacij so mikavno uredili okolico šole. 24. junija bodo odkrili spomenik Franju Vrnču. (Foto: S. J.)

NA STOTINE UR PROSTOVOLJNEGA DELA

Stavba osnovne šole Franjo Vrnč na Štibuhu je stara deset let. Prva leta je bila njena notranjost precej drugačna. Tudi okolica šole ni bila niti malo podobna sedanjosti. Kaj se je zgodilo? Šola je morala po dogovoru s starši, mladino, občani, delavci Tovarne oblazinjenega pohištva Nova oprema ter Tovarne meril Triso in družbenopolitičnih skupnosti prilagajati svoje možnosti potrebam pouka, učenec. Vsi ti so tudi pomagali, da so v šoli zgradili večino hodnikov in tako pridobili prostore za gospodinjstvo, učilnico, fotograf-



Kljub utesenosti je v avli osnovne šole razstavljenega veliko gradiva o aktualnih dogodkih doma in po svetu, uspehih, ki so jih dosegli na raznih prireditvah, akcijah ter tekmovanjih in o delu posameznih obšolskih dejavnosti. (Foto: S. J.)

sko temnico, šolsko hranilnico, računovodstvo, pedagoško ali socialno službo itn.

S prostovoljnimi delom in deloma z denarjem občinske izobraževalne skupnosti so zgradili pred šolo športno igrišče, uredili park, pripravili igrišče za odbojko in stezo za skoke v daljino. Na stotine ur prostovoljnega dela je v teh igriščih in parkih.

— Doslej smo lahko reševali zadeve po tej poti, je poudaril ravnatelj Risto Stojanovič — sedaj pa potrebujemo učinkovito pomoč vseh delovnih ljudi in občanov.

Zakaj? — Pri našem delu nas ovirajo številne težave. Zaradi priseljevanja v Slovenj Gradec se nam število vpisanih učencev letno poveča za 20 do 25. Tako imamo letos evidentiranih za vpis v 1. razred 146 učencev ali skoraj za pet oddelkov.

Za 1105 učencev in učenk v Slovenj Gradcu imamo na voljo le 22 učilnic in eno delavnico. Niti za en predmet nimamo kabinetne učilnice in le biologija, telesna vzgoja in fizika imajo kabinete, ki bi bolj zaslužili naziv shramba.

Najhuje je, ker nimamo telovadnice. Tako imamo telesno vzgojo v šolski avli, v telovadnici šolskega centra, neustreznih telovadnic doma TVD Partizan in na prostem. Zato tudi šolsko športno društvo ne more zaživeti tako, kot bi mladi in njihovi mentorji želeli.

In kako je s šolsko prehrano?

— V kuhinji šole pri bolnišnici lahko pripravimo le 60 kosil. Ta prejema le tisti učenci, ki so v podaljšanem bivanju. Kositi želi od 250 do 300 učencev. V podaljšanem bivanju je le 53 učencev in učenk. Zbirajo se v neustreznih prostorih starega gradu. Kar petkrat več fantov in deklet bi bilo rado v podaljšanem bivanju.

V neustreznem prostoru je

šolska knjižnica. Bojimo se, da bo propadlo okrog osem tisoč knjig.

S prihodnjim šolskim letom bomo uvedli dvoizmenski pouk za vse razrede. Do letos nam je uspevalo, da so imeli učenci 7. in 8. razreda, polovica jih je vozačev, pouk dopoldne. Tako smo popoldne lahko sprejeli v njihove učilnice tiste, ki obiskujejo razne šole za odrasle.

To je trenutni položaj. Če ne bo učinkovite pomoči, bomo zašli v velikanske težave.

Kaj bo prinesel slovenjegraški šolarjem in prosvetnim delavcem drugi samoprispevek?

— Učenci in delavci šole smo zelo veseli, da smo prišli v pro-

Veliko težav

Letošnjega 6. aprila je bila v Kopru deseta seja zbora uporabnikov in zbora izvajalcev izobraževalnih skupnosti občin Izola, Koper, Piran in obalne izobraževalne skupnosti. Na seji, ki je bila zelo živahna, je predsednik skupščine OIS prof. Anton Skok, podal najprej poročilo o delu OIS v preteklem letu. Ugotovili so, da je bila dejavnost te skupnosti zelo pestra, vendar je pred njo še kup problemov, ki jih bo treba reševati še letos, zlasti ob sprejetju novih osnutkov standardov in normativov za vrednotenje vzgojnoizobraževalnih programov in novih cen za enotno vzgojnoizobraževalno storitev. Potrdili so tudi zaključni račun OIS in ugotavljali, da je ostalo še veliko problemov neresenih. Skupščina OIS je delegatom dala podatek, da so se ob zaključnem računu izkazali nekritični dohodki v višini 594.726,75 din. Višji odhodki so nastali v glavnem zaradi višjih stroškov za prevoze učencev, za oskrbnine v domovih šol za učence z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, za štipendije in povečan obseg osnovne dejavnosti predšolskega varstva. Sprejet je bil sklep o sanaciji nekritičnih odhodkov za leto 1976. Višji izdatki bodo pokriti iz več zbranih prihodkov, iz prispevkov iz bruto osebnega dohodka. Za toliko se bo znižal tudi prenos sredstev v leto 1977.

Kritike je bila deležna skupščina občine Koper, ki v dveh letih še ni potrdila samoupravnega sporazuma OIS in celo ni odgovorila, zakaj samoupravnega sporazuma ne potrdi. Zato je bil sprejet sklep, da mora skupščina občine Koper odgovoriti ali potrditi samoupravni sporazum OIS v 20 dneh.

Tajnica obalne izobraževalne skupnosti Jožica Žagar je ob zaključnem računu poročala, da so bili programi za leto 1976 skoraj povsem uresničeni. Pe-

reča ostaja še kadrovska problematika, nereseni so stanovanjski problemi, nekoliko pa se je izboljšal materialni položaj. Kljub temu je materialno stanje stavb in učil še vedno šibka točka, osebni dohodki delavcev zaposlenih v vzgojnoizobraževalnih zavodih še vedno zaostajajo za republiškim merilom in 20 % za gospodarstvom.

Podrobno so se ustavili ob oceni javne razprave o zasnovah samoupravnega sporazuma o temeljih plana OIS za obdobje 1976—1980 ter ob obravnavi novih osnutkov. Standardi in normativi so sicer v republiškem merilu, uradno, edini. Predlagano pa je bilo, naj se celotna problematika vzgojnoizobraževalnega dela obravnava glede na razmere na obali, boriti pa se je treba še za zmanjšanje normativov standardov. Gospodarstvo v koprski občini se v zadnjem času bori z velikimi težavami, od gospodarstva pa je odvisno šolstvo. Delavci v vzgojnoizobraževalnem delu so na nove programe obravnavali zelo kritično, kajti večina šol nima ustreznih pogojev po standardih predpisanih za enotni program (npr. v učilnico ki meri 48 kv. metrov ne moremo spraviti 36 učencev). Ob razpravah, ki so potekale o tem po šolah, so učitelji posebno opozarjali na pedagoško plat, saj so se zavedali, da bo tako težko uresničevati vzgojnoizobraževalni program.

Obala bo prispevala kot enkratno solidarnostno akcijo 85.609 din za šolo v Jurovskem dolu v občini Lenart. Osnovna dejavnost predšolskega varstva iz OIS bo prenesena na obalno skupnost otroškega varstva. Tudi v šolstvu na obali bomo začeli z integracijo.

MAJDA DEJAHOVIČ,
učiteljica
Osnovna šola
Hrvatini pri Kopru

Strokovno izpopolnjevanje

Člani učiteljskega zbora osnovne šole Franjo Vrnč v Slovenj Gradcu se nenehno strokovno izpopolnjujejo. Med letošnjimi zimskimi počitnicami so organizirali seminar o marksistični vzgoji, vedno pa imajo na voljo posebej urejeno marksistično knjižnico, v kateri je okrog 150 del klasičnega marksizma. V počastitev 40. obletnice ustano-

vitve KPS, 40. obletnice prihoda tov. Tita na čelo ZKJ in njegovega visokega življenjskega jubileja je osnovna šola Franjo Vrnč v Slovenj Gradcu organizirala tudi tridnevno strokovno ekskurzijo Po poteh AVNOJ. Ekskurzije so se udeležili tudi upokojeni sodelavci in sodelavke. R. STOJANOVIČ

Nova šola v Staršah

Ob DNEVU MLADOSTI je bilo praznovanje mladih v Staršah pri Mariboru kronano z izredno pomembnim dogodkom; položili so temeljni kamen za nov prizidek sto let stare šole. S tem so napravili še poslednji odločilni korak za vse učence, ki so se doslej učili v neustreznih prostorih.

Nova šola bo imela 1177 kvadratnih metrov površine, 6 učilnic, 8 kabinetov in veliko sodobno telovadnico.

Prizidek k stari šoli je začel rasti po zaslugi prvega uspelega referenduma, od katerega je bila odvisna tudi obnova starih šolskih prostorov. Tako bodo zdaj tudi stara šola temeljito obnovili; v vse šolske prostore bodo napeljali vodovod in naprave za centralno ogrevanje.

V Staršah niso ostali samo pri obnovi stare šole in dozdavi novega dela, temveč so začeli z denarjem iz prvega referenduma graditi tudi otroški vrt. Domačini se zavedajo, da samo iz zdravilnih bilk zrastejo močna in žlahtna stebila.

Izvršni odbor sklada za iz-

gradnjo šol in vrtcev v občini Maribor je gradnjo v celoti podprl, saj je jasno, da nova šola ne bo omogočila samo sodobnejšega in boljšega pouka, marveč bo pripomogla k živahnemu kulturnemu in telesnokulturnemu življenju domačinov.

Računajo, da bo že v novem šolskem letu steklo delo v otroškem vrtcu, omogočena pa bo tudi bolj živahna zunajšolska dejavnost.

MIROSLAV SLANA-MIROŠ

Šolska hranilnica

Ljubljanska banka — podružnica v Slovenj Gradcu je omogočila ureditev prostora in delo šolske hranilnice tudi na osnovni šoli Franjo Vrnč. Učenci — varčevalci so na ustanovni skupščini izvolili organe upravljanja in sprejeli pravilnik o varčevanju. Hranilnica dela že dva meseca. Na voljo ima poseben prostor, odprta pa je trikrat tedensko. V dveh mesecih so učenci vložili in privarčevali že 30.000 din. R. STOJANOVIČ

tem bolje bomo delali

Verbotonalni dnevi v Ljubljani

V Ljubljani so bili od 5. do 7. maja verbotonalni dnevi pod pokroviteljstvom predsednice Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Ele Ulrih-Atene. Dnevi so dobili ime po verbotonalni metodi, ki jo delno uporabljajo pri slušni vzgoji slovenski centri za rehabilitacijo in korekcijo sluha in govora v Ljubljani, Mariboru in Portorožu. Oče te metode prof. dr. Petar Guberina, ki se je tudi udeležil predavanj in demonstracij v teh dneh, je znan po svoji metodi ne samo v Sloveniji, temveč po vsej Jugoslaviji in v drugih deželah Evrope, pa tudi v Aziji in Ameriki.

Naši strokovni učitelji, surdopedagogi in logopedi so se usposabliali v Guberinovem centru v Zagrebu vse od leta 1964, delo po tej metodi pa poteka že približno 20 let.

Metoda skuša izrabi ostanke sluha na določenih frekvencah in ustrezno pomagati s SUVAG aparati. Ti so prirejeni tako, da lahko tisti, ki ima najmanjše ostanke sluha na določenih frekvencah z vztrajnim delom po tej metodi doseže razmeroma dobre rezultate. Metoda je na področju avdiopedagogike pa tudi pri učenju tujih jezikov prinesla

marsikatero novost in prednost, ni pa, seveda, tako kot nobena izmed metod, univerzalna.

Izvajalci verbotonalne metode ali verbotonalci se že nekaj časa vsako leto sestajajo v enem izmed jugoslovanskih mest na verbotonalnih dnevih, kakršni so bili tokrat v Ljubljani. V četrtek, 5. maja, so prireditev svečano odprli v dvorani družbenega doma Stadion. Udeležence je v imenu predavateljev pozdravil predsednik sindikalnega sveta občine Bežigrad Marko Kocijan. Nato je spregovorila pokroviteljica teh dni predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Ele Ulrih-Atena in zaželela udeležencem uspešno delo. O namenu verbotonalnih dni je govoril prof. dr. Petar Guberina. Še isti dan sta bili obdelani temi: dr. M. Pansinija — Fiziološki in moteni mehanizmi poslušanja, ter inž. Kozine — Fizika poslušanja.

V petek, 6. maja, je bil gostitelj Center za rehabilitacijo sluha in govora v Ljubljani prof. Ivan Kovač, ki je vodil program. Avtor tega članka je prikazal kratko zgodovino dela Centra za rehabilitacijo sluha in govora v Ljubljani, nato pa so sledile demonstracije: surdopedagogi

so prikazali delo z individualnimi slušnimi aparati pri skupini in nato še delo z individualnimi slušnimi aparati pri individualni obliki obravnave. Po razpravi je sprejel domačine in goste predsednik mestne skupščine Ljubljane inž. Kovič.

V popoldanskih predavanjih so bile obdelane teme: Dopolnilna merjenja poslušanja v rehabilitacijske namene, Fizika in tehnika slušnih pripomočkov, Optimalno slušno polje in razumljivost s pomočjo slušnih pripomočkov, Oddaljenost — eden izmed dejavnikov širjenja slušnega polja, Izbiranje slušnih pripomočkov po verbotonalni metodi, Stereofonsko poslušanje z enim ali z dvema slušnimi pripomočkoma Cross ali Bicross pomagal.

Govorili so tudi o predšolskem otroku in o slušnem pripomočku ter o slušnem pomagalu brez procesa rehabilitacije in s procesom rehabilitacije.

V soboto, 7. maja, so bila predavanja o zakonskih predpisih za dodeljevanje slušnih pomagal, pri katerih so dobili udeleženci tudi precej napotkov za delo. Večino predavanj so imeli strokovnjaki iz SUVAG-centra v Zagrebu. Predstavniki tvrdk Danavox, Wixen in Vionatone so prikazali informativne filme o slušnih pomagalah. Po daljši zanimivi razpravi so se letošnji verbotonalni dnevi v Ljubljani končali s sejo ravnateljev centrov z zastopniki SUVAG-centra. BOGO JAKOPIČ

Pedagoški informativni center

Že desetletje in več se mi poraja v zavesti primerjava, da se tudi v samoupravni družbi obnašamo po svetopisemski moralni normi, seveda napačno razumljeni, ki pravi: naj ne ve levice, kaj dela desnica. Napačno razumljeni v tem, ker ima v mislih dobra dela, za katera naj ne bi čakali plačila.

Vendar kaže praksa, da hote ali ne hote različno ocenjujemo dela dveh različnih rok (razumimo: različnih ljudi), ne da bi upoštevali, da so pobude, podobne našim, temeljite analize in uspešno prakso že izvajali mnogi »prednamci« na različnih področjih.

Zaradi tega nima nihče pravice obsojati novih pobudnikov, posebej, če so skušali najti ustrezne virov, bodisi kot spodbude, praktične izvedbe ali analize.

Slovesnost ob podelitvi bralnih značk

Ob koncu bralne akcije na osnovni šoli Oskarja Kovačiča na Škofljah je bilo zelo slovesno. Učencem, ki so vse leto marljivo prebirali knjige, in opravili pogovor z mentorjem, sta podelila bralne značke in pohvale znana književnika Anton Ingolič in Matej Bor. Šolarji so gostoma pripravili kratek kulturni program, nato sta književnika pripovedovala o življenju med vojno in o pisateljevanju. RUŽA PEČARIČ

Sami bi bili veliko bolj zadovoljni, če bi lahko iz njih pridobili predstave, kako njihove zamisli nadaljevati, obogatiti in oplemeniti vsakokratni mladi generaciji in celotni družbi v prid.

Vendar, ko sem se znašel v položaju, da nisem mogel zupati ne posebno slabemu spominu in se zavarovati pred nečistočami in še posebej pred podcenjevanjem misli in dela starejših prosvetnih delavcev, sem ostal skoraj prazen rok — brez ustreznih informacij. Seveda imajo delovne skupnosti, kot so npr. Šolski muzej v Ljubljani, Zavod SRS za šolstvo in Pedagoški inštitut v Ljubljani, velike zbirke prosvetno-pedagoških listov, revij, poročil in drugih zapisov z republiških in medrepubliških posvetovanj in kongresov, nimamo pa še delovne skupnosti, katere glavna naloga bi bila sestavljati sezname poročil, reportaž, kritičnih pripomb in drugih zapisov s področja šolstva, ne samo v prosvetnih listih in revijah, marveč v vsem dnevnem, tedenskem, štirinajst dnevnem, mesečnem in občasnem tisku.

V času, ko govorimo o slobodni menjava dela, ne smemo prezreti menjava misli, ki nam jo nemalokrat ponujajo področni, tovarniški tisk, razni bilteni in ne med zadnjimi mnogi šolski listi, v katerih načeti problemi ali celo rešitve zanje predstavljajo ustvarjalni prispevek k napredku družbe.

Ker sem že omenil prispevke delovnih ljudi zunaj prosvete, bi

rad opozoril mnoge svoje sodelavce in druge, da naj se ne bojijo njihovih pobud, ker v vsaki izmed njih diha skrb za prihodnost. Zato jim je treba prisluhniti, jih prestavi v pedagoški jezik in pričeti uresničevati vse dobro.

Ob tem pa se moram spotakniti ob dosedanjem prakso glede odkrivanja že odkritega.

V 9. številki našega lista (Prosvetni delavec) je izšel uvodnik dr. Vinka Skalarja pod naslovom: »Pobude za sodobnejšo šolo«. Poznam ga in cenim. Vendar se ne strinjam s prvim odstavkom, ko pravi: »Od zamisli in ustanavljanju prvih celodnevnišol v Sloveniji še niso minila tri leta, vendar pa je registriranih že 41 delnih ali popolnih šol s celodnevno organizacijo v tridesetih občinah.« Res je, da to velja za ustanavljanje, nikakor pa za pobude. Te so bile dane že enajst let pred njegovo ugotovitvijo, in sicer v 19. številki »Naših razgledov« 1965 pod naslovom »Šola s celodnevnim delom«. S tem je bila dana pobuda, da naj oddelki podaljšane bivanja sčasoma preraščejo v celodnevno delo in življenje otrok v šoli — kot najnovejši način enotne vzgoje in izobraževanja, brez kakršne koli diskriminacije.

Sodim, da je bil takrat čas, da dajo na uvodnik v Naših razgledih svoje mnenje in pripombe socialni delavci, sociologi, pedagogi, psihologi in ne med zadnjimi delovni ljudje — starši in vsi, ki nam je lepša prihodnost največja želja.

Pa smo ga zamudili. Podaljšali smo tudi čas, ko bomo prišli do najboljših načrtov in dobrih izvedb zamisli.

Ta spodrsrlaj ni niti tipičen niti osamljen. Lahko bi jih še nekaj navedel. Vendar menim, da bi bilo ob dobri organiziranosti informativnega centra tega manj ali pa sploh nič. To bi tudi izključevalo zagrenjenost prezrtih in omogočilo hitrejšo približevanje postavljenim smotrom.

Saj nam gre vendar vsem skupaj za to, da bi dobro oskrbeli mladi rod in ga usposobili za prevzem naših dolžnosti, ker bo le tako tudi nam dobro.

IVAN BERCE

Šolsko hranilništvo na Slovenskem



Te bneve so s' n'jemislekam
Tok narjene s' h'nejem
Da, kar n'je b'ne, in' tole s'ry,
Ohhrane s'hrave, in' s' h'ne:
S'na v' d'obri v'oli s' h'ne o'at',
In' en' p'rom' h'ne m'p'ne p'ose',
K' veselo t'ud' s' a' o'roko—
Mersk' ene p'ile, v' h'ne v' roke:
Zhe se s' n'je kaj v'zhe s' tabo,
Tok g'eval tebe kop' nabo.

Premalo upoštevana razstava v Slovenskem šolskem muzeju

Slovenski šolski muzej v Ljubljani je pripravil tematično razstavo Slovenski mladinski tisk in jo prevzel s petdesetletnico Mladinske matice. Razstava je zasnovana zgodovinsko in prikazuje prizadevanja naprednih učiteljskih organizacij in njihovih članov za rast slovenske knjižne zbirke za mladino, za mladinski tisk. Hvalevredno je, da je avtorica razstave Tatjana Hojanova upoštevala tudi resnične začetke mladinskega tiska že v 19. stoletju, kajti tako dobi obiskovalec nazorno podobo nelahke poti pedagogov, ki so utirali pota mladinski knjižni in periodiki. Med pobudniki mladinske knjižnice so: Čeh Jan Lego, učitelj Srečko Stegnar, profesor Franc Hubad, učitelj Anton Funtek idr. Že v prejšnjem stoletju ustanovljena Knjižnica za mladino je delo Zveze slovenskih učiteljskih društev. Pri tem se pač moramo vživeti v tedanji čas in razmere, ki so bile slovenskim učiteljem vse prej kot naklonjene.

Prvi posvet mentorjev šolskih hranilnic

28. maja je svet mentorjev Ljubljanske banke za mladinsko varčevanje organiziral prvi posvet mentorjev pionirskih in mladinskih hranilnic. Posvet je bil v osnovni šoli v Kranjski gori. Organiziran je bil teden dni po odprtju potujoče razstave Šolsko hranilništvo na Slovenskem in izidu kataloga, ki nas poučita o zgodovini šolskega hranilništva. Danes je zlasti pionirsko hranilništvo že zelo razširjeno, saj posluje na območju Ljubljanske banke že 260 šolskih hranilnic.

Posveta v Kranjski gori so se udeležili mentorji pionirskih in mladinskih hranilnic iz vse Jugoslavije pa tudi delegacija mentorjev pionirskih hranilnic iz tujine. Na posvetu so predavali: predsednik sveta mentorjev Ljubljanske banke za mladinsko varčevanje Alojz Gopec o dosedanjem delu in uspehih na področju mladinskega varčevanja, član Izvršnega komiteja CK ZKS o družbenih vidikih vzgoje za varčevanje ter dipl. psihologinja

Azra Kristančič o psihološko-pedagoški utemeljenosti vzgoje mladih varčevalcev. Nato so mentorji v desetih delovnih skupinah izmenjali izkušnje o svojem delu. Obravnavane so bile teme: organizacija in delovanje pionirskih hranilnic, organizacija delovanja mladinskih hranilnic, organizirana oblika varčevanja v predšolskih vzgojnovarstvenih zavodih, organizacija hranilnic na podružničnih šolah, delo v pionirskih in mladinskih hranilnicah in organizacija finančnega poslovanja v hranilnicah, brezgotovinsko poslovanje, samoupravljanje in delegatska razmerja, solidarnost in obrestovanje hranilniški vlog posameznikom, hranilništvo med pionirji v tujini, stimulacija mentorjev za njihovo delo.

Ob koncu posveta so podelili najzaslužnejšim mentorjem Vošnjakove plakete za vsebinsko bogatitev dela pri vzgoji mladine k varčevanju. H. T.

in drugi. Uredništvo Mladinske matice in revije Naš rod je ohranjalo napredno smer v mladinskem tisku in je v marsičem naznanjalo tisto, kar se je v povojnem času izoblikovalo kot Mladinska knjiga. Strokovno pripravljena razstava, ki bo odprta do 10. novembra, zasluži vso pozornost in priznanje.

I. G.

Iz dela aktivna šolskih svetovalnih delavcev občine Vič Rudnik

Pomembne naloge

Aktiv svetovalnih delavcev osnovnih šol občine Ljubljana Vič-Rudnik je bil ustanovljen letošnjega aprila pri Skupnosti osnovnih šol te občine. Vanj so vključeni vsi svetovalni delavci osnovnih šol in vzgojnovarstvenih organizacij. Občasno sodelujeta v njem tudi svetovalna delavca iz VII. gimnazije in tehniških šol, če je v delovnem programu študijskega sestanka tematika iz njunega delovnega področja. Tako je v aktivu 17 svetovalnih delavcev, sicer 10 psihologov, 2 pedagoga, 4 socialni delavci in logoped. Če bo potrebno, bomo k sodelovanju povabili tudi druge strokovne delavce: zdravnike, predstavnike Zavoda SRS za šolstvo, predstavnike družbenopolitičnih organizacij in druge delavce, ki sodelujejo pri vzgoji in izobraževanju mladih.

V aktivu bomo laže usklajevali delo vseh strokovnih delavcev, okvirno načrtovali delovne programe in vanje vključevali skupne akcije, kot so vpis šolskih novincev, predhodni vpis v srednje šole, predavanja za starše in drugo. Mlajšim svetovalnim delavcem, ki prihajajo na delo v šolsko svetovalno službo, bomo pripravili in dajali strokovno pomoč. Na študijskih sestankih se bomo poglabljali v strokovno in marksistično literaturo. Zato smo že kar v začetku našega dela obravnavali Stališča in sklepe predsedstva CK ZKS o nadaljnji prenosni vzgoji in izobraževanju ter iz njih izluščili predvsem tiste naloge, ki jih moramo uresničevati vsi svetovalni delavci osnovnih šol. Med najpomemb-

nejše naloge sodijo zgodnje odkrivanje nagnjenj in sposobnosti učencev, razvijanje interesnih dejavnosti, uspešnejše poklicno usmerjanje, spremljanje sposobnejših učencev in akceleracija, vključevanje otrok v male šole ter spremljanje njihovega razvoja in napredka, povezovanje šole s krajevnimi skupnostjo, organizacija in razvijanje celodnevne osnovne šole, naše aktivno družbeno in politično delo in drugo.

Odločili smo se tudi za manjšo raziskovalno nalogo. Njen delovni naslov je: Kako se odločajo za pedagoške in vojaške poklice učenci 8. razredov osnovnih šol občine Ljubljana Vič-Rudnik. Tema naloge je družbeno aktualna, zanimiva pa je tudi za vse pedagoške delavce, saj vemo, kako pomembno je pravilno odločanje za te poklice, v katere se še vedno ne vključuje dovolj mladih. Poskušali bomo tudi ugotoviti, kaj menijo o teh poklicih učenci in kako vplivajo na poklicno odločitev mladih njihovi starši. Raziskava bo zajela vso populacijo osemolce naše občine v letošnjem in prihodnjem šolskem letu. Potreben instrumentarij bo pravočasno pripravljen.

V načrt svojega dela smo vvrstili tudi sodelovanje na posvetu šolskih svetovalnih delavcev jeseni v Portorožu. V naslednjem šolskem letu se bomo ponovno srečali na osnovni šoli 7. maja na Dobrovi pri Ljubljani, kjer bomo spoznali življenje in delo učencev ter njihovih učiteljev v celodnevni šoli. HEDVIKA LEŠNIK

Prejeli smo

Učiteljem v kombiniranih oddelkih — beneficirano delovno dobo

Na kratko in jedrnat.

Pogoji prosvetnega delavca — učitelja v kombiniranih oddelkih od osvoboditve dalje so bili ključni in to velja verjetno tudi za mnoge učitelje tudi še sedaj.

Up, da bo bolje, nam je pomagal, da smo vzdržali. Mnogi smo poučevali in morda še poučujejo celodnevno v vseh možnih kombinacijah.

Kje smo stanovali, je znano. In kje stanujemo sedaj? Tu in tam so se možnosti le nekoliko izboljšale; šole so dobile vsaj vodo-vod, še vedno pa ne kopalnic in drugih pritlikov.

Nekateri naši kolegi so zato že vrgli puško v koruzo in odšli v družbenopolitične skupnosti, organizacije združenega dela, predvsem tja, kjer so jim takoj zagotovili ugodno stanovanje, reden delovni čas in boljši osebni dohodek.

Zato ni čudno, da danes na desetine podružničnih šol sameva. Če bi bili redni zdravniški pregledi, bi bili izvidi porazni. Kljub boleznim smo poučevali, da ne bi bilo zamujenih ur.

Mnogi od teh učiteljev smo bili tudi ravnatelji šol. Administracija je bilo iz leta v leto več in ker smo dvigali plače v oddaljenih bankah, se je skrb še povečala. Pot s kolegi je bila utrudljiva. Večkrat smo šli zamen, ker so se čez noč pojavile spremembe, ki zanje nismo vedeli. Koliko noči je bilo prečutih tudi zaradi obveznih obračunov.

Omembe vredno je še delo za pripravo učil, za ureditev okolja šole, hišniška dela itn.

Hvaležnost staršev in učencev je bila včasih ganljiva. To je bila tiha nagrada za vse nas.

Mnogi učitelji smo danes že zelo utrujeni. Z reformami šolstva nam je bilo naloženo mnogo skrbi, priprava na pouk za dva ali tri razrede se je zavlekla tudi pozno v noč. Zelo pogosto spremljamo na zadnji poti naše drage tovariše, ki so uživali pokoj morda le leto ali dve.

Več posluha bi moralo biti za nas prosvetarje, ki delamo v kombiniranih oddelkih s samoupravnimi sporazumi bi nam morali priznati krajšo delovno dobo.

G. A.

Literatura za stroko

France Bernik

Razprava o Cankarjevi zgodnji prozi

V Cankarjevem letu smo dobili ob raznih natisih Cankarjevih del tudi razpravo dr. Franceta Bernika »Cankarjeva proza«. Avtor se je načrtu lotil raziskovanja Cankarjevih del, v svoji razpravi pa se je omejil na Cankarjevo prozo, ki je nastala med leti 1892 in 1899 in jo označujemo z ohlapnim izrazom kot »kratko«.

France Bernik je logično začel obravnavo s Cankarjevim razmerjem do pesništva zato, da je lahko našel organsko pot do njegove kratke proze. Trdna preusmeritev je pri Cankarju nastala 1898. Ko je odklonil dekadenco, je Cankar hkrati spoznal, da je na Slovenskem potrebna reformacija in revolucija v političnem, socialnem in vsem javnem življenju, temu pa naj književnost utira pot. Morda se bo kdo vprašal, zakaj je Bernik v toliki meri vključil »Erotiko«, čeprav je predmet njegovega obravnavanja le začetna kratka proza. »Erotiko« lahko prajmujemo kot most do »Vinjetah«, med obema knjigama pa je mogoče najti ob različnih elementih tudi stičnice, ki ustvarjajo organsko vez. Nadrobnosti o »Erotiki«, ki niso povezane s prehodom do osnovnega problema, so odveč. Bolj bi ustrežal strnjen pogled na jedro Cankarjeve začetne kratke proze. Če pa je Cankarjeva lirika že obravnavana, ne bi bilo odveč pritegniti

tudi Cankarjevo epiko. Bernik ugotavlja, da je prvi moment za Cankarjevo odločitev, da se bo usmeril k prozi, spoznanje, da ga ne more zadovoljevati poezija čustev in navdiha; prevzema ga racionalna zavest, širša težnja človeškega spoznavanja. Meni, da ni objektivna tematika tista, ki bi narekovala izbor literarne vrste, ampak Cankarjev odnos do tematike.

Cankarjeva mladostna kratka proza, kot je nastala med 1892. in 1899. letom, je najboljše predstavljena v »Vinjetah«, v resnici pa v tej knjigi ni v celoti zajeta, saj je del besedil ostal v rokopisu. Čeprav tudi kratka proza odseva lirizem, sta zanjo značilna zavest umetnikov odmak od pesništva in hotena opredelitev za pripovedništvo in dramatiko. Pri tem je jasno, da se Cankarjev smisel za lirizem v pripovedništvu (ali celo v dramatik) ni izgubil in je ohranil svojevrsten položaj v prozi tega obdobja. Taka preobrazba v Cankarjevem leposlovju se je izkristalizirala še pred izidom knjižnega prvenca — zbirke »Erotika«. Čeprav lahko vidimo v odnosu med Cankarjevo poezijo in prozo tudi nasprotja, pa je prav Bernikova zasluga, da je temeljito osvetlil nekatera sicer že znana dejstva. Posebno ob drugi izdaji »Erotike« 1902 bi lahko domnevali, da gre za Cankarjevo željo po vrnitvi k pesniškemu ustvarjanju, v

resnici pa je treba videti v umetnikovem dejanju protest proti škofovemu požigu prve izdaje »Erotike«. Ze tedaj je Cankar literaturi pripisoval važno socialno vlogo; to potrjuje tudi pismo Anici Lušinovi. Takrat Cankar ni več mogel prisegati na klasično poezijo, čeprav 1898 še ne moremo govoriti o Cankarjevi moderni poetiki v evropskem smislu. Bernik se opazno mudi pri »Erotiki« in analizira nekatere specifične poteze, ki v liriki dosežejo vrh pri pesmih, posvečenih Ani Lušinovi. Za tolikšen delež »Erotike« se je najbrž odločil zato, da bi lažje iskal primerjave v prozi in prikazal prevladujoče značilnosti Cankarjeve zgodnje kratke proze.

Bernik je ugotovil, da so zgodnje skice in črtice nastale pod vplivom romantičnega in poetičnega realizma, zlasti Kersnika in da je Cankar hkrati iskal lastno pot. Avtobiografski element je prav gotovo tista Cankarjeva izkustvena poteza, ki je bila zaradi subjektivnosti v nasprotju z dotedanjim literarno prakso. Kar tretjina zgodnje kratke proze govori o njegovem osebnem življenju. V formalnem življenju, ugotavlja Bernik, je Cankar sledil trem možnostim: kratki lirski skici, skici človekovega značaja ali pa zgodbi o čem drugem. Umetnikova motivacija rezultira iz njegovega življenja in njegovega načina mišljenja. Z občutkom za prikazovanje življenja in družbenega okolja je znal Cankar vpletati tudi humor, četudi včasih za ceno tragičnega občutja (ne brez Gogoljevega vpliva!) in ga razvijati v satiro. V nasprotju s tradicijo je Cankar rad uporabljal pripovedi v prvi osebi, kar velja za več kot polovico del zgodnje proze. K temu je treba dodati še subjektivni element. Vse to so značilnosti Cankarjevega zgodnjega pripovedništva. Bernik opozarja, da Cankar pisanja v prvi osebi ni uporabljal le v izrazito avtobiografskih skicah, ampak tudi tedaj, kadar je šlo za objektivno poročanje. Dekadence in naturalizem sta vplivala tudi na Cankarjevo zgodnjo kratko prozo. Pri tem gre predvsem za nove stilne možnosti, ne pa toliko za pripadnost tema strujama.

Iz zgodnje kratke proze razberemo, da se pri Cankarju prepletajo elementi naturalizma, impresionizma in dekadence. Zaradi tega se je tudi korenito spremenila stilizacija. Seveda so najzanimivejše tiste vinjete, ki prinašajo nove motive, sveže oblikovne rešitve, nova spoznanja in misli. Dekadentne poteze

se zaradi drugačnega izražanja pokažejo tedaj, kadar je pisatelj hotel zajeti ozračje in duhovni svet iracionalnega. Impresionistični slog je uporabljal za prikaz trenutnega položaja, simbolne prvine pa je vtikal v nekaterih pripovednih položajih in včasih ob idejah ključnega pomena. Značilen je tudi dualizem modernih vinjet, ko Cankar z dualističnim pogledom motri človeka in življenje, kot ugotavlja F. Bernik. Seveda je avtor upošteval tudi tradicionalno realistični delež v zgodnji Cankarjevi kratki prozi, zlasti pri začetnih vinjetah. Vinjet ne moremo pojmovati kot poetološko kategorijo; v bistvu gre za kratko, fragmentarno »zgodbo«, ki je med črtico in novelo in je bliže prvi. Vsebinske proze je kar pogosto erotično barvita, pisatelj z izjemno občutljivostjo odkriva medčloveške odnose in zrcali pojave v slovenski družbi (in velikomestni!). V takih primerih so ženske prikazane kot bolj elementarne, kot tisti pol, ki je bolj spontan in naraven v spolnosti, zato so v ospredju. Taka postavitev pa naznanja tudi pisateljev izziv tedanji družbi na Slovenskem in posebej malomeščanstvu. Velik del proze, nastale po »Vinjetah«, pa že govori o odtujenem človeku, ki stoji zunaj tedanje družbe. »Junak«, »na drugi strani družbe stoječi« akter ima lahko poteze umetnika, pisateljeve avtobiografske svojine, vsekakor pa deluje alicinirano v družbi, kakršna je. Cankarjevo pripovedništvo po »Vinjetah« in pred romanom »Na klancu« ima vse značilnosti kritične, družbeno-problemske ubeseditve, s kritiko meščanske družbe in njenih idejnih usledin. Opazno je zavzeto zanikanje preživele krščanske morale, veljave individualne moči in volje individualizma, pa tudi zanikanja ničejanstva. Cankar se je vedno bolj navezoval na ideje socialne demokracije, pri čemer ne kaže pozabljal, da so ga do dozorelih revolucionarnih spoznanj privedli življenjska izkušnja in izjemna bistrovidnost, pronicljiv pogled v gibalno družbo, družbeno ekonomiko. Tudi po »Vinjetah« ostaja Cankarjeva slogovna barvitost raznorodna, a le malo časa.

Interpretacija Bernikovega razglabljanja je pomembna. Skrb za nadrobno razčlenitev daje avtorju oporo za povsem namensko usmerjeno razpravo. Zaželeno bi bila širša poetološka, tudi teoretično izostrena pozicija ob poglobljeni miselnostni premeni Cankarjeve zgodnje kratke proze. Slogovne možnosti v modalni različnosti Cankarjeve proze lahko odpirajo nova spoznanja, ki jih je treba navezati na nadaljnji razvoj Cankarjevega pripovedništva (ali tudi dramatik). Pričakujemo, da se bo France Bernik lotil celotnega Cankarjevega pripovedništva. Bernikovo delo »Cankarjeva zgodnja proza« je vsekakor dosežek, ki je nastal ob temeljitnem poznavanju Cankarjevih del, in hkrati kakovostno študijsko sporočilo.

I. G.

Razvoj elektrifikacije Slovenije do leta 1945

Izdalo Elektrogospodarstvo Slovenije, založila Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 1976.

Obseg: 218 strani, format 16x24 cm, 59 slik, 3 strani prilog, številne, v besedilo vključene tabele. Cena je 150,00 din.

V časih, ko je preskrba z energijo v središču pozornosti in o tej problematiki beremo in govorimo tako rekoč vsak dan, bo marsikdo z velikim zanimanjem segel po knjigi, ki govori o elektrifikaciji v naši ožji domovini. Gotovo bo večina bralcev iskala v njej odgovor na vprašanje, zakaj smo prav z električno energijo, ki jo na vseh področjih vsakdanjega življenja nujno potrebujemo, tako »na tesnem« in kaj lahko v bližnji prihodnosti pričakujemo.

Skupina avtorjev, ki je sodelovala pri sestavljanju knjige malo manj kot 100 let potem, ko je na Slovenskem zagorela prva žarnica, je skušala zbrati vse znano gradivo o prizadevanjih, da bi šel naš tehnični razvoj kolikor mogoče v korak z razvojem večjih narodov.

Avtorji so celotno gradivo uredili kronološko in ga razdelili v tri obdobja: do prve svetovne vojne, čas med obema vojnami in čas okupacije. Škoda, da niso prikazani tudi veliki uspehi povojne graditve, verjetno pa so sestavljavci menili, da je to prizadevanje časovno še preblizu, da bi ga lahko kritično ocenili.

Zanimiva so tudi krajša poglavja ob koncu knjige, ki govorijo o materialnih vprašanjih, denarnih virih za elektrifikacijo in o prodaji električne energije, o strokovnem šolstvu in literaturi.

Knjiga je torej zgodovinski pregled prizadevanj za elektrifikacijo Slovenije in se odlikuje po zelo skrbno in izčrпно zbranim gradivom. Kljub temu da je pri takšni zasnovi treba v besedilo vplesti ogromno številčnih podatkov in naštevanih, je delo napisano poljudno in zanimivo.

H. MUREN

RAZPIS

FESTIVAL KURIRČEK MARIBOR razpisuje za leto 1977 literarne nagrade — za krajše prozne sestavke, pesmi in dramski prizor s tematiko iz revolucije:

I. pesem za otroke

1. nagrada: 2000 din
2. nagrada: 1000 din

II. prozni sestavek (črtica) za otroke

1. nagrada: 2000 din
2. nagrada: 1000 din

III. kratek dramski prizor oz. skeč, primeren za otroke

1. nagrada: 2000 din
2. nagrada: 1000 din

Razpisa se lahko udeleži vsak državljan SFRJ.

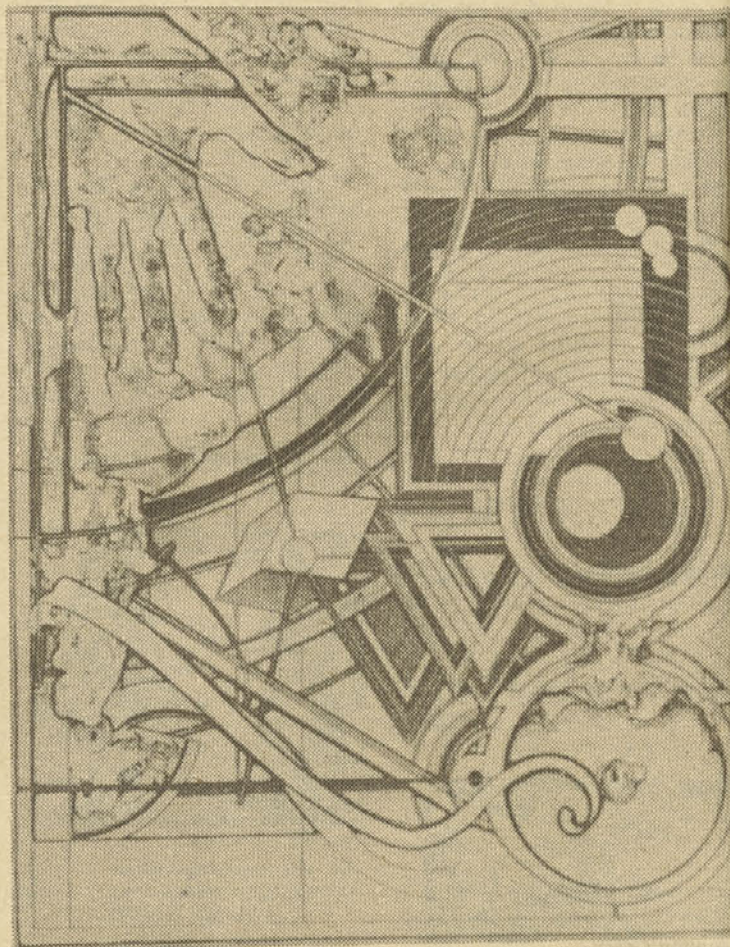
Razpis je anonimen.

Posamezne prispevke je treba opremiti z geslom, naslove pa priložiti v zaprtih kuvertah.

Prispevke pošljite do vključno 1. decembra 1977 na naslov: FESTIVAL »KURIRČEK« MARIBOR, 62000 Maribor, Tomšičeva ul. 45.

Zaželeno je, da pošljejo avtorji vsaj 3 kopije.

Žirijo bodo sestavljali književniki in predstavniki festivala. FESTIVAL KURIRČEK MARIBOR



Ono Shoicki (Japonska) »Danes in včeraj«, 1976, barvna jedkanica

Novi plošči za sodoben pouk

Sodoben pouk glasbe že nekaj časa odklanja samo suhoparno navajanje podatkov, letnic ali naštevane napisanih del. Učenje podatkov na pamet (ta in ta skladatelj je zložil toliko in toliko simfonij — v katerem duru je napisana četrta) ni potrebno in zavaja dojemanje glasbe na stranski tir. Take in podobne podatke najdemo v priročnikih ali enciklopedijah. Za mladega, odrasčajočega človeka je pomemben stik z živo glasbo (koncert, plošča, kaseta), pred poslušanjem ali po izvajanju skladbe pa nekaj podatkov o stilu in izraznih sredstvih pomaga pri dojemanju govornice tonov. Sproščen pogovor in izmenjava vtisov vsekakor še bolj motivirata zanimanje. Ob takem načinu so seveda izredno pomembni pripomočki gramofonske plošče (v zadnjem času tudi kasete), ki tako imenovano klasično glasbo najbolj neposredno približajo poslušalcu — toliko bolj, če so podane v izvedbi naših poustvarjalnih umetnikov. Zadnje čase je zažvela pri nas tudi ta dejavnost, saj so diskografske založbe uvidele, da je bilo priljudne, zabavne in psevdonarodne glasbe, v katero se je marsikdaj prikradlo veliko kiča, preveč. Nekaj plošč klasične glasbe v izvedbi naših umetnikov je že razprodanih, kar prav gotovo potrjuje kakovost, hkrati pa dokazuje, da se za tovrstno glasbo zanima širši krog ljubiteljev in poznavalcev. V zadnjem času sta izšli plošči, zelo zanimivi tudi za učitelje, saj predstavljata po vsebini dokajšnjo redkost.

Mladinska knjiga — Gallus je izdala ploščo klavirskega dua Dekleva s skladbami v izvorniku, pisanimi za klavir štiročno, Društvo glasbenih umetnikov Slovenije pa je v sodelovanju z založbo Gallus izdalo v seriji Glasbeni umetniki Slovenije ploščo z basistom Jožetom Stabejem, flavtistko Ireno Grafenauer in flavtistom Jožetom Čampo. Plošče je tehnično izdelala tovarna Helidon.

Jože Stabej se predstavlja s samospevi Modesta Petroviča Musorgskega — tipičnega predstavnika glasbenega realizma. Njegova glasbena govorica je kaj lahko razumljiva in stvarna. Najbolj znani sta vsekakor Seminaristi, ki se uči na pamet latinske besede, a mu misli uhajajo drugam, in Mefistova zgodba o bolhi iz Goethejevega Fausta. Še niz drugih, dobro zadetih slik je podano z izvrstno interpretacijo basista Jožeta Stabeja, ob jasnem doživljanju različnih razpoloženj in zvočni karakterizaciji posameznih skladb.

Flavtist Jože Čampa izvaja na drugi strani plošče malo znano sonato Paula Hindemitha, vedno bolj upoštevanega klasika 20. stoletja, skupaj z Ireno Grafenauerjevo pa Skice za flavti Pavla Šivica. Izvrstna priložnost za spoznavanje različnih možnosti flavte in skupna sozvočja teh dveh instrumentov.

Štirično igranje na klavirju je bilo svočasa izredno priljubljeno. Tako zelo, da so vsi veliki klavirski komponisti svojemu opusu dodali nekaj skladb, posvečenih klavirskemu duu. Alenka in Igor Dekleva že desetletje gojita to vrsto skupnega muziciranja.

Na tej plošči je predstavljena Sonata Ludwiga van Beethovna iz zgodnjega obdobja njegovega ustvarjanja (prav letos praznujemo 150-letnico smrti), na isti strani pa je še posnetek prikupnih Brahmsovih valčkov. Na drugi strani je poleg Hindemithove sonate (izredno tehtnega prispevka v tej vrsti literature) še Primoža Ramovša štiročno — skladba posvečena Duu Dekleva in nagrajena na natečaju Jugoslovanskega radia v Ohridu. Plošča je vsekakor dobrodošel impulz pri oživljanju štiročnega igranja — tega kratkočasnega, a koristnega načina skupnega muziciranja.

—a

Nove strokovne knjige

Vladimir Djordjević: Vaspitanje i obrazovanje za zaštitu i unapređivanje životne sredine. Beograd, Prosvetni pregled, Čika Ljubina 18 — 20.

Družbenomoralna vzgoja v osnovni šoli. Ljubljana, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Poljanska 28.

Ljubomir Krneta: Pedagogija. Beograd, Naučna knjiga, Knez Mihajlova 40-IV.

Djurdje Smiljanić: O nastavniku socijalističke samoupravne škole. Beograd, Petra Lekovića 4. Samozaložba.

Branko Belan

Avdiovizualne komunikacije

Kot prvi zvezek dopisne filmske in TV šole pri Dopisni delavski univerzi v Ljubljani je izšla študija dr. Branka Belana Avdiovizualne komunikacije kot družbeni fenomen in njih vpliv na mlade. Avtor je kot izhodišče svojega dela prav gotovo upošteval misel Gramscija: »Kultura je obraz politike, politika se manifestira v kulturi.« Knjižica je namenjena učiteljem za študij avdiovizualnih predstav in oddaj, potrebnih za etično, estetsko in socialno vzgojo mladine v humanističnem in samoupravnem smislu. Treba pa je povedati, da avtor ni zajel v tem zvezku vsega, kar obeta naslov: omejil se je v glavnem na film in televizijo in ob tem nanašal veliko tehničnih misli. Obširno je predstavil problematiko, s katero se mora soočiti pedagog. Že npr. zabava za mladino (in odrasle!) je področje, o katerem učitelji premalo razglabljajo. Gotovo je eno temeljnih spoznanj, da bo šele pravilna uporaba sredstev množičnega obveščanja usposobila mladega človeka prihodnosti, da bo lahko odgovorno odločal in deloval na področju družbe, politike, kulture. B. Belan upravičeno govori o videocivilizaciji, pomanjkljivo in napačno pa je interpretiral statistične podatke o knjigi, leposlovju. Leposlovnih knjig ni manj, res pa je, da je naraslo število knjižnih priročnikov, poljudnoznanstvenih del, enciklopedij, znanstvenih razprav, učbenikov itd.

Toda povečanje števila teh knjig je treba pripisati velikemu primanjkljaju tovrstnih del ter možnim popravkom in novostim v znanosti. Tega problema prejšnje stoletje ni moglo čutiti, zato je tedaj leposlovje (kot glavna umetnost poleg gledališča, glasbe) skorajda prevladalo v knjižni produkciji, danes pa so potrebe tudi po drugačnih knjigah zelo velike. Podatek o knjižni produkciji pri Belanu nima ustrezne razlage in lahko zavaja, vsekakor pa je treba pritegniti njegovi interpretaciji o širjenju videocivilizacije in učinkovanju le-te. Med drugim govori B. Belan o mitičnem in retoričnem jeziku filma in se pri tem sklicuje na Rolanda Barthesa. Posebnega razmisleka je vredno poglavje o problemu manipulacije v katerem avtor svari pred potrošniško miselnostjo. Belanova študija kot pedagoški priročnik na odmerjenem obsegu rabiti vsakdanji praksi s temeljnimi spoznanji, naše stvarnosti. Za prevod je poskrbela Tita Škerlj-Sojer. Knjižica je izšla sicer brez hrupa in reklame, je pa eno izmed del, potrebno šolski knjižnici in učitelju, ki se ukvarja s tovrstno dejavnostjo.

I. G.

kultura

Grafični bienale — priložnost za šole

Grafični bienale v ljubljanski Moderni galeriji je vselej svojevrsten dogodek. Mednarodne razstave so namreč pri nas dokaj redke, pa naj gre za razstave klasične ali sodobne umetnosti. Prav zato je toliko bolj razveseljiva prireditev, ki odpira pogled v mednarodno grafično snovanje in hkrati omogoča, da primerjamo našo grafično dozorelost v mednarodnem merilu.

12. grafični bienale glede ureditve sicer ne prinaša novosti, saj prikazuje dosežke sodelovanja — grafično ustvarjalnost v različnih delih sveta. Prireditelji so se potrudili, da so iz prispelega gradiva odbrali kar se da nazorne primere. Izbrali so tudi imena ustvarjalcev, katerih dela najbolj ponazarjajo bogato izrazna, vsebinska, idejna oblikovanja ne glede na narodnost in pripadnost posameznim šolam.

Za naše šolarje je ogled grafičnega bienala enkratna priložnost, saj je prvič prireditelj odprta še v času, ko poteka pouk, to je od 14. maja pa vse do konca počitnic do 31. avgusta. Lahko pa pričakujemo, da bo bienale podaljšal. Ker je razstavljenega izredno veliko grafičnega gradiva, se moramo ob šolskem ogledu omejiti na premišljen izbor grafičnih primerov, da se ob številnih grafikah ne bi zameglili dojemljivost in preglednost. Če bomo pripeljali učence na razstavo, bomo najbrž povprašali tudi po vodniku po bienalu.

Ne smemo pričakovati, da bomo na bienalu videli kake posebne presenetljive novosti, to pa seveda še ne pomeni, da je grafika letošnje prireditve manj zanimiva. Nasprotno, znova lahko ugotovimo, da gre za dokajšnjo izravnano doseženga in da velja večji poudarek skrbni izdelanosti in tehniki grafične zmogljivosti ne glede na izrazna hotenja posameznikov. Lahko postavimo zadevo tudi drugače: v izobilju ponujenega lahko vsakdo najde na grafičnem bienalu veliko takega, kar mu ugaia in mu poteši likovni okus.

Med glavnimi nagradenci 12. bienala so: Victor Pasmore (VB), ki je prejel Veliko častno nagrado. Japonec Tetsuya Noda je dobil Veliko premijo, Sol Lewitt iz ZDA pa Premijo. Odkupne nagrade so prejeli: Rolf Escher (ZRN), Alan Grenn (VB), Andriana Maraž, Stanislaw Fijalkowski (P), Miroslav Šutej, Monirul Islam (Bangladeš), Domenick Capobianco (ZDA), Getulio Alviani (I), Emilio Vedova (I), Joe Tilson (VB), Raimo Kanerva (Finska), Ireneusz Pierzgański (P), Yozo Hamaguchi (J), Marjan Pogačnik, Janez Bernik, Vladimir Veličković, Edward Ruscha (ZDA), Marianne Heske (Norveška). Na bienalu sodeluje zelo veliko japonskih grafikov. Kot že na prejšnjih tovrstnih prireditvah ima tudi sedanji bienale poseben razdelek Kritik — ustvarjalec. Bogat razstveni katalog daje dragocene podatke, a je zaradi visoke cene skorajda »nedostopen.«



Stelios Votsis (Ciper) »Kompozicija A«, 1975, barvni sitotisk

Svežina plastik Toneta Lapajna

Ponovno srečanje s plastikami mladega kiparja Toneta Lapajne samo potrjuje, da gre za enovito in izvirno ustvarjalno osebnost. Marčna razstava v ljubljanski galeriji Labirint je lahko predstavila manjši izbor kiparjevih del najnovejšega datuma. Ni težko razpoznati, da gre za smotno, že uveljavljeno plastiko, kakršno smo spoznali pri T. Lapajnu že prej. Tone Lapajne se navezuje na staro kmečko predmetnost, jo svobodno modificira in podreja svojim ustvarjalnim hotenjem ter stilizaciji. Ni naključje, da se T. Lapajne tako zelo navezuje na les, spoznavajoč žlahtno prvobitnost tega materiala, ki pa je brez dvoma zahteven. Med kiparji — sodobniki bi kar težko našli umetnika, ki bi s tolikšno enovitostjo in svežino navezoval svojo oblikovalno izvirnost na ljudskim izročilom kot Tone Lapajne. Tako se nam razodeva Barjanski ciklus kot niz reliefnih rešitev, kjer kipar navezuje na različno oblikovane osnovne ploskve reliefne elemente, ki strnjeno, s ritmično premišljenostjo in napetostjo ustvarjajo svojevrstne prostorske učinke in stilno zaokroženo celoto. Tudi premik k nakazani figuralnosti je skrbno členjen, dovolj abstrahiran, a prav tako simbolno zgovoren. Sedanji izbor samo tvorno dopolnjuje spoznanja, ki smo jih došli ob razstavi v Mali galeriji, poudariti pa je treba, da sedanja razstava ponuja utrjeno prečiščenost kiparjeve oblikovalne doseženosti. Novo je združevanje lesa in črne barjanske zemlje; sožitje teh prvin ni preračunljivo, ampak je odsev organske povezanosti umetnikovega hotenja in njegovih izvirnih zmogljivosti v premišljeni kompoziciji, razporeditvi posameznih elementov v slogovno asociativni učinkovitosti kot celoti. Ali je pretirano reči, da je Tone Lapajne med mlajšimi kiparji sedanosti prav gotovo osvežujoč, že kar izjemen zgled izvirne, žlahtne ustvarjalnosti, čigar sinteza ljudsko-kmečke in osebno barvite, konstruktivne stilizacije v temnih, zasmolenih barvah predstavlja več kot nekaj posebnega? I. G.

Drama-SNG

Peter Božič

Panika

Peter Božič spada v generacijo, ki se je začela uveljavljati v reviji Perspektive. V slovensko dramatiko je vstopil na poseben način: z enodejanko Zasiloni izhod (1957) se je poglobil v eksistencialna iskanja bivanja, smisla, bistva in začel na področje razslojitve zgodbe, v samo pretakanje človekovih podzavestnih, zavestnih ter z družbo, zakoni in normami zagrajenih usod. Metaforika in simbolizem sta se vpletala v iskanja poti, smisla, cilja. Avtor je vnesel usode iztirjencev v sodobno literaturo s svojim prvcem, knjižico Izven. Če zasledujemo njegov razvojni lok v prozi ali dramatiki, vidimo, da je dramatični mozaik Panika le logično nadaljevanje vprašanj in iskanje odgovorov, ki jih Božič v svojem snovanju hlastno rešuje. Proza, ki je bolj sklenjena kot njegove kratke drame, nas privede do kozmičnih, nadrealističnih in futurističnih elementov s katerimi se je v dvajsetih letih poigral Marinetti, čeprav je Božiča opljusnil predvsem eksistencializem zgodnjega sartronskega kova. V svoji knjigi Na robu zemlje se zažira v vprašanja vključevanja posameznika v koristno občestvo, v družbo, z vsemi notranjimi razkoli in kontrasti. Prebija se iz trde, mrzle, grabeče praznice v svet osmišljanja. Nikoli ne vidi, da bi ga (klasično) lahko osmišlila takšna početja, kot so živeti za dom, otroke, družino. Ves je zazrt v svet posameznika in v njegove temelje.

Pri Božiču so zanimivi predvsem mejni liki, tiste usode, ki so prišle do konca neke poti in tipajo po drugi poti. V te usode ni mogoče a priori norm polagati, ki jih je napisal nekdo drug; po katerih se ravna amorfna množica, potrošništvo, anonimi, ki ne bodo zapustili za seboj nobene sledi, nobene raze.

Panika je prešeren sprelet nad zemljo, kjer so razvrednotene vse vrednote in razmaknjene vse meje. Avtor je izničil čas, danes, tukaj, jutri, kjerkoli; Pariz, London, Manhattan; liki so poljudje, polfilozofi, ki nikoli ne morejo doreči svojih usod ali jih dosledno izpeljati. Premetava jih po morju nesmisla, ki ga je nakopičila ta civilizacija, zahajajo na rob nenormalnega, patološkega, boleznega, predvsem pa ne pripadajo nobenim sistemom, ki si jih izmišljajo tisti, ki so storili s svetom to, kar so: ga pahnili v večne vojne, v onesnaženje, ki se bore za oblast in narekujejo množicam način življenja in mišljenja.

Igralci, ki se znajdejo pred besedilom, ki je povsem »odprto«, večdimenzionalno in ima več pomenov, so imeli široko paleto ustvarjalnih možnosti. Režiser Mile Korun jim je pomagal, da so se potopili v besedilo tako, da so odvrgli bremena svojih prejšnjih igralskih izkušenj. Štefka Drolčeva, Katja Levstikova, Mojca Ribičeva in Slavka Glavinova so ustvarile preplet, mozaik ženskih usod od palete ljubezenskih hrepenenj do kitajskega zidu staranja. Radko Polič je svojim likom, ki so nekaj svojevrstnega, odkar se je »rodil« v Idealistu, dodal še nekaj izjemnega v vlogi natakara: iz njega vejata bolesta predanost in odrekanje lastni osebnosti, že na meji mogočega. Lojze Rozman je graniten, trd, močan in moško izklesan kot Just, Boris Cavazza se skoraj »samouresniči«, Sandi Krošl, ta zanimivi lik, ki se je razcvetel šele v filmu, doseže polno zrelost. Dare Valič dokazuje, da je njegov igralski razpon ubran prav med jezo moškost in iskanje tistega kova, ki ga najdemo že v Božičevih Dveh bratih. Levstikova, Brecljeva, Benkova, Benedičič, Albreht in Gogala po svoje dopolnjujejo ta kozmični sprelet, ki se zira v druge svetove na razvalinah preživelih, nasilno ohranjenih in klasičnemu humanizmu zvestih stališč, izhodišč in temeljev.

Red, ki ga nosi posameznik v sebi, se sesuje v ropotarnico nesmislov, Božič raztrga slovenske, naše, slovnične meje in jih razobesi pred nami kot njegov Cunjar in enodejanki Križišče (1961). Junaka kot nosilca ideje, dogajanja ni, smo le gomazeža množica pod teko drugih planetov.

Vprašanja o vrednosti besedila bo rešila literarna zgodovina.

IVAN CIMERMAN

Šentjakobsko gledališče v Ljubljani

Fadil Hadžić

Žensko vprašanje

Hadžić je začel svojo umetniško pot kot filmski režiser, poznamo pa ga tudi kot pisca satirika in vodjo satirčnega kabareta v Zagrebu »Jazavac«. Komedija v dveh delih, ki jo je tokrat postavil na gledališki oder, je le bežno prepletena s satiro, saj posega s svojimi ostmi v tiste plasti malomeščanskega življenja, kjer filozofski in globlji duhovni spreleti lahko le otežijo lahkoten, jasen in docela ljudski, preprosti potek dogajanja.

Okvir zgodbe je zaplet in razplet usod treh nosilcev dogajanja: gospa Jukić, ki jo prepričljivo in materinsko prizadeto poda Marjana Maher-Albrehtova, ima hči Lelo — ljubko, bistroumno, pronicljivo in samozavestno 27-letnico, ki se že preveča v prezrela leta in pod pritiskom splošno veljavnih norm sili izpod »roke žandarma«, ki jo je tako ljubeče — trdo vzgajala in ohranjala pred okrutnim svetom. Nevidni in do razpleta skrivnostni ženin Alfonso Krivokuća — Zlato Lipej, ki ni nič drugega kot sin jugoslovanskega ambasadorja v Venezueli, kjer vre na dan nafta — ima seveda dve fakulteti in privede dogajanje do ljubkega, srečnega konca: mati, hči in zet odletijo v Kairo, ker je na poti Osman Krivokuća, nekako v petem mesecu. Mati doživi katarzo; iz sumničnej, dvomov, samoosmeševanja in napačnih sodb ji zasije na zakonski trdnjavi še zvezda kariere in brezskrbna lastna eksistenca, saj jo bosta zakonca vzela s seboj in bodo poleteli tudi k mondenemu očetu.

Prevajalec prof. Lojze Gerden je v želji, da bi ohranil živost, popestril besedilo s pogovornim jezikom, ki mu ne manjka sočnih prispodob: blef, šparaš, zgradiš bajto; hohštaplerji; uboga pisarniška para; čudna familija... Tako faco bi si gotovo zapomnila! Avtor doseže komičnost s prikrivanjem bistva, z grotesknostjo, ki nastane na stičišču dveh generacij. Emancipiranka Silva »vceplja« prijateljici Leli »okus sveta« in jo trga iz omrtvelosti — uspešno jo je predstavila Milena Sovdatova, ki včasih prevzame osiše dogajanja. (Ves čas ga ima v oblasti Lela — Tatjana prof. Reboljeva, ki rahlo opijanena, od samozavesti včasih že preide v deklško koketno zmagoslavje; v gibanju in dikciji je razvila polno ženskost) ter gospa Jukić in gospa Marika — svet, ki se že umika. Avtor včasih drzno aludira: Žene ne bi rodile, a nove otroke bi rodil minister za zdravstvo osebno (vprašanje kontracepcije). Opravljava poživitev je gospa Marika — neregistriran ulični oddajnik, opora v hudih trenutkih gospe Jukićeve — Frida Grumova.

Šentjakobsko gledališče je tako ostalo zvesto svoji usmeritvi: prednost daje domači, veseli splošno razumljivi tematiki, ki rada s smehom opozarja, uči in sprošča. Ne črn ne črno-bel, pač pa preprosto iz tradicionalnih norm sikajoč smeh.

IVAN CIMERMAN

Iz likovnega sveta

Retrospektiva Bogdana Borčiča

Akademski slikar in grafik Bogdan Borčič je ob koncu preteklega leta razstavil svoja grafična dela zadnjih petnajstih let v Moderni galeriji v Ljubljani, letos pa je izbor s te razstave prikazal še v Savinovem salonu v Žalcu. Sedaj lahko vidimo njegove liste med ekspozitami 12. mednarodnega bienala v Ljubljani. Preden skušamo predstaviti njegovo delo, naj omenimo, da je ta neumorni ustvarjalec tudi uspešen pedagog, saj je v svoji pedagoški praksi spoznaval in vodil likovno izražanje naših mladih rodov od predšolskih otrok, prek šolskih in srednješolske mladine do visokošolske na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kamor ga je pripeljal naraven organski razvoj na obeh področjih delovanja.

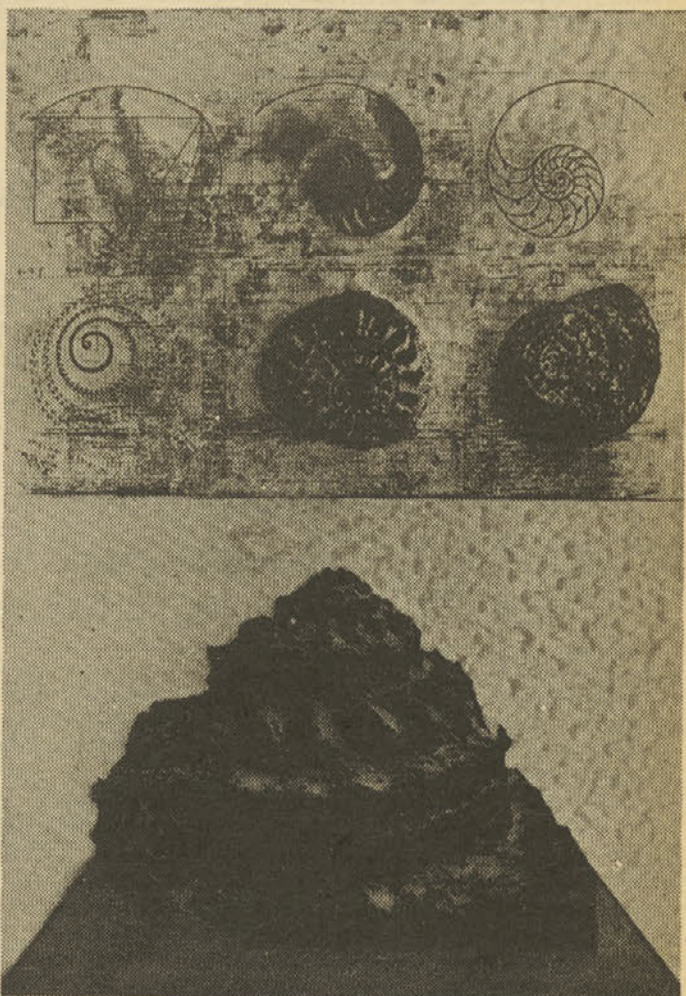
Nobenemu obiskovalcu Borčičeve retrospektive že ob bežnem vtisu ni mogla utiti značilnost, da večina podob prikazuje školjke. S tem motivom izpoveduje Borčič svoja zapazanja in razmišljanja o življenju in estetiki, kot se je na primer italijanski umetnik Giorgio Morandi izpovedoval predvsem s tihožitji v glavnem istih posod, nemški abstraktist Hans Hartung s samimi impulzivnimi črtami, ali drzni iskalec tretje dimenzije v slikarstvu Lucio Fontana z vrezi v papir ali platno.

Borčičeve školjke so torej prispodobne. Ko se na grafičnih listih v različnih kompozicijah ponovno pojavljajo, spontano občutimo analogije, ki jim ustrezajo njihove situacije v življenju. Zdaj govore o svoji pomembnosti v prostoru, zdaj o izgubljenosti v njem, ponekod o lebdenu, odtujenosti in zaprtosti, drugod o krutem oštevilčevanju današnjega časa in o minljivosti, včasih pa se grafik samo opaja nad njihovo lepo gradnjo, ko z natančnostjo znanstvenika analizira njihovo spiralno obliko. Čeprav delujejo posamezni listi s svojo enostavno in čvrsto kompozicijo mirno in monumentalno, nam celotno delo s širokim spektrom likovnih zamisli vendar le govori o nemirnem in razklanem času, o avtorju pa pove, da je pričujoč v sedanosti.

Tu objavljen grafika je kompozicionalno razdeljena v dva dela: na spodnjem je školjka upodobljena realistično v perspektivnem prostoru, zgornji del pa nam jo predstavi še v drugih legah in osvetli njeno gradnjo s shematičnimi risbami. To so sheme z meritvami proporcij in izčiščenim, poudarjenim ritmom spirale. Nekatere od spiral se odvijajo v desno, druge v levo smer. V likovnosti prva smer simbolizira rast, druga padanje. Stilizacija in shematizacija pa ne delujeta suhoparno intelektualistično. Ustvarjalčeva grafična iznajdljivost in fantazija sta to preprečili z različno kakovostjo črt (tanke, debele, prekinjene) in z občuteno izvedenimi grafizmi ozadja (zabrisane črte, črkovni zapisi in ostanki toniranih ploskev).

Borčič ustvarja svoje podesbe z lahkotnostjo, ki izpričuje virtuozna v obdelavi kovine. Njegov globoki tisk je ponavadi kombinacija jedkanice in akvatinte, včasih tudi suhe igle. Kar je na reproducirani grafiki črtnege, je izdelano v tehniki jedkanice. Tu se cinkova ali bakrena plošča najprej grundira, t. j. prevleče s tekočim asfaltnim lakom, in se na to prevleko riše z iglo. Kjer je igla odstranila temni asfaltni lak, se je prikazala svetla kovina, tako zrisana plošča matrika predstavlja negativ prihodnjega odtisa, kjer bodo črte črne. Ploščo nato položimo v dušično kislino, ki izjeda kovino na mestih, kjer je bil asfaltni lak z iglo odstranjen. Debelina črt je odvisna od jakosti kisline in od časa jedkanja. Različne debeline na istem grafičnem listu so dosežene z večstopenjskim jedkanjem. Pri tem grafik po krajšem jedkanju splakne ploščo v vodi, jo osuši s papirjem ter s čopičem in asfaltnim lakom pokrije črte, ki jih želi tanke. Nato jedka dalje in spet prekriva tolikokrat, kolikor različnih debelin želi doseči. Po končanem jedkanju ploščo očisti s topilom za masčobe (terpentin, bencin, nafta). Na čisti plošči so zdaj vidne jasne in ostre vdolbine zjedkanih črt. Tiskanje jedkanice poteka kot tiskanje vsakega globokega tiska (ta postopek smo opisali v predzadnji številki časnika). V našem primeru je grafik pred tiskanjem obogatil ploščo še s tehniko akvatinte, ki jo bomo obravnavali pri drugem likovnem delu.

TINCA STEGOVEC



Reprodukcija: RAZMIŠLJANJE O ŠKOLJKI III, 1974 (Katalog str. 14)

pod reflektorjem

Po sledih kurirja Jovice

Obiskali smo osnovno šolo Lucijan Seljak v Stražišču pri Kranju, ki je bila letos nagrajena s kipom kurirja Jovice

Po sledih kurirja Jovice gredo. Njegovo vztrajnost in pogum so prenesli v šolske klopi, med knjige, v pesem, sliko, sport...

995 jih je. Vsak dan se zberejo v čudovito lepi šoli. Podobna je belemu lokvanju sredi zelenja, kjer so kot v pasti ujeti sončni žarki. Vsaka lepota je doživljaj. Zunanost šole je ubrana z notranjostjo. Rumena, oranžna, rdeča in modra barva se lovijo v svetlih hodnikih, polnih pokalov, otroških risb, cvetja in plastik. Širina, svetloba in glasba. Veseli otroški živčav. Počutimo se, kot bi stali ob oknu, odprtem v carstvo otroškega sveta. Gledamo pisani kaleidoskop uspehov...

LEGITIMACIJA ŠOLE

Centralna šola Lucijan Seljak združuje pet podružničnih šol: Žabnico, Mavčiče, Orehek, Besnico in Podblico. V njej je 995 učencev, z učenci v podružničnih šolah pa 1356. Vseh pedagoških delavcev je 75, od tega 46 na centralni šoli. Na podružničnih šolah imajo tudi pet vzgojno-varstvenih oddelkov.

Osnovna šola Lucijan Seljak je ena izmed prvih šol, ki so pred leti že imele popoln team šolske svetovalne službe: pedagoga, psihologa in socialnega delavca. Socialna slika: otroci so pretežno iz delavskih družin, nekaj

jih je iz kmečkih in iz družin uslužbencev.

Pouk poteka na vseh šolah (razen na eni podružnični) v dveh izmenah. Nedaleč od centralne šole je še stara šola, kjer je podaljšano bivanje. Čeprav ima šola nov prizidek, primanjkuje prostora.

Povedati je treba, da je v šoli zobna ambulanta, kjer dva zobozdravnika skrbita za vse učence. Šola premore telovadnico in lepo urejeno igrišče.

Med težavami bi lahko navedli veliko število vozačev, ki jih je



Pri predaji kipa kurirja Jovice

težko vključiti v zunajšolske dejavnosti. Otroška prehrana je urejena. Tudi tisti otroci, ki nimajo urejenih domačih razmer, dobijo topli obrok po polovični ceni v šoli ali tovarni.

Kadrovskih problemov v šoli ni. Veliko učiteljev se vozi iz bližnjega Kranja. Predvidevajo, da bo kmalu zgrajen tudi nov blok, v katerem bo nekaj stanovalov za učitelje.

ODLIČNA SVETOVALNA SLUŽBA

Kolektiv pedagoških delavcev je izredno prizadeven, posebej pa je treba omeniti zelo dobro svetovalno službo. »Brez nje bi si naš kolektiv težko zamislil uspešno organizacijo dela,« nam je v pogovoru dejal ravnatelj Janez Grašič.

Svetovalna služba dela v centralni šoli pa tudi v podružničnih šolah in predšolskih oddelkih. Organizacija dela je na vseh šolah enaka. Zelo dobro sodeluje s starši in se že pojavlja kot

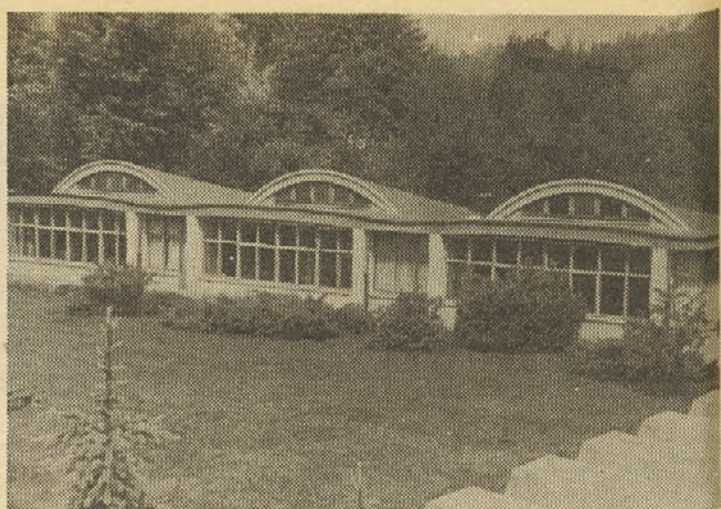
svetovalec tudi zunaj šole. Svetovalna služba vodi skupinsko delo s starši, sodeluje s svetom staršev, ki ima (na njihov predlog) kar 46 članov in sicer iz vsakega oddelka po enega delegata. Starši na sestankih izberejo

sami teme, ki jih zanimajo. Trikrat letno poslušajo predavanja. Učenci sedmega in osmega razreda imajo pogovore z vodjo za poklicno usmerjanje, en dan v letu pa je namenjen prav takemu posvetovanju.

Šolski uspeh ob koncu lanskega šolskega leta je dosegel 99,4 %.

PESTRA ZUNAJŠOLSKA DEJAVNOST

Namestnica ravnateljice Cveta Krajnikova nam je ljubezljivo razgrnila pestro zunajšolsko dejavnost, za katero se prizadeva ves kolektiv. Zelo dobro uspeva šolsko športno društvo, ki šteje 988 članov s podružničnimi šolami vred pa imajo kar devet pevskih zborov. Na vseh proslavah v kraju sodelujeta recitatorska in folklorna skupina šole. Ne smemo pozabiti literarne skupine; ta izda sedemkrat letno šolski časopis BRSTJE, ki je prejel prvo nagrado v republiškem merilu za ohranjanje tradicij NOB. Na občinskih in republi-



Paviljoni, kjer so prvi in drugi razredi

ških tekmovanjih je uspešen tudi šolski šahovski krožek. Imajo še krožek prometnikov in mladih matematikov. Na tekmovanju za bralne značke sodelujejo skoraj vsi učenci. Likovniki šole so se na tekmovanju v Novem Sadu uvrstili na prvo mesto. Na republiškem tekmovanju v Novem mestu na zgodovinsko temo Tito-revolucija-mir je učenka šole Lucijan Seljak Kranj zasedla prvo mesto, na zveznem tekmovanju v Kumrovcu pa enajsto. Uspehov kar noče biti konec. Še in še bi lahko naštevali... Večino te pestre dejavnosti honorirajo iz sredstev izobraževalne skupnosti, ki so predvidena za to dejavnost.

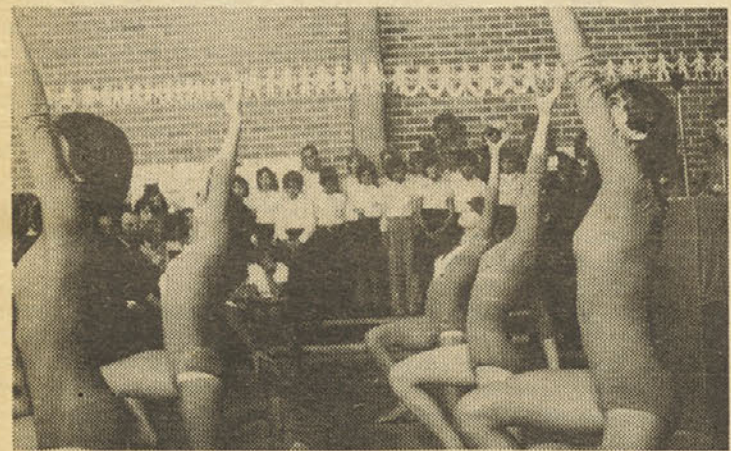
POVEZAVA ŠOLE Z OKOLJEM

Šola živi in diha s krajem. Pri vseh akcijah in prireditvah sodelujejo s krajevno skupnostjo. Imajo zelo dobre stike z organizacijami združenega dela — Sava in Tekstilindus, ki ji večkrat priskočijo na pomoč.

Šola je za svoje celotno delo: pedagoško in znanstveno, za dobro povezavo s krajem in za uspehe pri raznih tekmovanjih dobila letos najvišje priznanje — kip kurirja Jovice.

Naj se številnim čestitkam in dobrim željam za uspehe v prihodnje pridružijo, čeprav malce pozno, še naše!

TEA DOMINKO



Nastop ob podelitvi nagrade

pogled skozi šolsko okno

Pozor, snemamo!

Tovariš Prosvetnik je kot na trnju. Trema, ta vražja trema. Zdaj pa brž k tovarišicam, kuharici, snažilki. Ena izmed tovarišic, kakor da se ni nič zgodilo, druga malce pobledi in si popravlja lase, kuharica zaveže belo ruto. Prosvetnik pa v razredu razmišlja: Krščen Matiček, kaj poroko krajani? Vlačili ga bodo po zobeh, preklinjali, obrekovali, da ne pozna resnosti, naj že vzame bolniški dopust in tako naprej. Malo bolj navihani učenec vstane in vpraša.

— Tovariš, zakaj ste tako blede, ko ste drugače tako lepo rdeči? Telefon!

Kličite tajnica krajevne skupnosti.

— So že na poti. Enajst jih je. Saj ste pripravljeni, ne? Samo k vam pridejo, v vaš razred. Občinska zveza kulturnih društev vas hoče predstaviti slovenski javnosti kot prizadevnega kulturnega delavca.

— Kkka-ko ste rekli? Enajst?

— Seveda, enajst, cela televizijska ekipa.

— Križana gora!

Brž prek vrta, čez cesto na pol litra terana. Nazaj grede si dopoveduje: fant, saj nisi v življenju tako malo prestal, glavo kvišku! Delal se je, da je v njem vse tako kot v švicarski uri, v resnici pa je bila notranjost en sam razglašen klopoteč. Teče v razred, pogleda na uro; čas pouka je potekel: otroci domov!

Pospravljajo, sprašujejo, kaj je za domačo nalogo, Prosvetnik maha z roko, da naloge ni, potem pa je brez zveze zakričal.

— Spravite se že iz razreda!

Učenci odhajajo, vtem priteče kuharica, pove, da so prišli in sprašuje, koliko turške naj skuha.

— En liter!

Prosvetnik kot blisk na spodnji hodnik, se predstavi, predstavi tovarišico, ki v nekaj stavkih pove o življenju na šoli, novinarka z očali pa vpraša tovariša Prosvetnika.

— Kje pa so vaši učenci?

— Nekateri v garderobi, drugi na cesti, tretji na igrišču. Naj jih pokličem?

— Seveda. V razredu, na delovnem mestu vas bomo posneli.

Kako lahko je njej, ki je tako in podobno delo tisočkrat opravila. In vsem, ki stoje poleg nje. Kuharica, vsa v belem, ponuja kavo. Oni se

branijo, češ da so je že preveč popili, priganjajo Prosvetnika in otroke v razred.

Otroci nadvse sproščeno in z resničnim zanimanjem posedajo, zmečejo zvezke na klop, gledajo, čakajo; veseli, vznemirjeni so. Tovariš Prosvetnik je spet blede. Vražji teran iokrat ni opravičil visoke kakovosti. In misli uhajajo skozi zaprta okna na široko prostost. O, da bi bilo te ceremonije konec!

Režiser razloži, kako bo potekalo snemanje. S prstom nakaže, kod naj se učitelj premika, se sklanja k učencem, jim nekaj dopoveduje. Zasijsijo reflektorji, režiser skoraj ukaže:

— POZOR, SNEMAMO!

Prosvetnik skuša zravnat telo, pa se samo tlači v gube, tu in tam klecnejo noge, vse skupaj je nekam izumetničeno, nenaravno. Pa vendar, reflektorji osvetlijo razred na severni strani, osvetlijo učence in učitelja, kamera brni, ljudje pri vratih se narahlo muzajo. Le kaj jim roji v glavah?

— Stop. Končano. Učenci, hvala lepa, zdaj lepo domov, z vašim tovarišem se bomo še malo pogovorili.

— Zdravo!

Snemalec tona vključi magnetofon, velik mikrofonski pomakne nad plešasto glavo, novinarka prijazno vpraša.

— Tovariš Prosvetnik, povejte nam, če je pri nas dovolj kulture, zakaj radi opisujete kmečke ljudi, zakaj ste učitelj, kako ste vključeni v delo krajevne skupnosti? Prosim!

Prosvetniku pa beseda ne gre z jezika. Kakor da je usta zamašila kepa polente. Saj je govoril — ta vražji teran je popolnoma odpovedal! — besede so se vlekle kot prestano testo, dokler ni nekdo rekel:

— Zmanjkalo traku.

— Saj bo dovolj, prikima novinarka, se smeje, popravlja očala, režiser vljudno konča.

— Kar lepo urejeno šolo imate. Hvala. In lepo pozdravljeni.

Odšli so z eno samb skodelico popite kave, tovariš Prosvetnik pa je o vsem še dolgo razmišljal in morda razmišlja še danes. Tistega popoldneva je bilo nebo oblačno, v učesih pa je neusmiljeno brnelo povelje.

POZOR, SNEMAMO!

Vsemogočne besede — ki prerastejo v podobe na zaslonu. In v kaj prerastejo te? Prosvetnik se kljub globokemu razmišljanju ni mogel dokopati do kakšnega jasnega spoznanja. Rad bi dognal sadove utrudljivih priprav na televizijsko snemanje... Nič. Od tistega dneva je teklo vse spet po starih tirnicah. Vsemogočnost je šla mimo, se za trenutek ustavila in spet odšla.

Nekoga dne, ko je z otroki pregledoval cepljena drevesca na šolskem vrtu in se z mladino vred veselil, koliko cepičev se je prijelo, mu je nena doma šinilo skozi možgane: Kaj pa, če smo iz televizije sami naredili nekaj tako velikanskega — iz samega oboževanja lepega videza?

— Da, da, tako bo! — si je pokimal in se pomiril. Če se kdaj pridejo v njegovo šolo, v njihov kraj, jih bo sprejel kot delovno ekipo: tudi oni so delavci — imajo svoje dolžnosti in zasluge.

DRAGO KUMER

Jasno jutro.

Tovariš Prosvetnik stopi v pisarno podružnične šole.

Telefon!

V slušalki glas predstavnika občinske kulturne skupnosti.

— Tovariš Prosvetnik, češ kake tri tedne vam pošljemo novinarja in snemalca RTV Ljubljana!

— Najlepša hvala!

Bilo je dovolj razmišljanja. Kraj, kjer tovariš Prosvetnik službuje, je vsestransko razgiban. Pevci prepevajo petinosemdeset let, drugi pol stoletja brcajo žogo, šestdeset let igrajo šah, ljudske igre uprizarjajo že celo večnost. Saj so dobili priznanja, pohvale in celo denarne nagrade. Malo pa je bilo o tej razgibanosti napisanega; to da se bodo krajani videli na televizijskih zaslonih, bo prava senzacija. Ne malo zaslug za to ima tudi tovariš Prosvetnik. Najprej se je potrudil napisati nekaj članov, potem pa je predstavnik občinske kulturne skupnosti nekajkrat zaprosil, če je mogoče, da bi v obstransko krajevno skupnost segla tudi televizija.

Zadeva je končno urejena.

Najprej so o tem obveščene tovarišice učiteljice, nato še kuharica in snažilka. Kaj se ve, morda pridejo celo v šolo. Dejavnosti na šoli so tesno povezane z življenjem v kraju. Zgovorna tovarišica pripomni:

— Tako je, če bodo prišli, bodo pač prišli, zaradi tega si pač ne bom delala skrbi.

— Srečnica! pomisli Prosvetnik. Srečni vsi, ki živite zunaj kraja, jaz pa sem pri krajevni skupnosti nekakšen propagandist. Joj, kako popoprana vloga!

Razumljivo, učencem tiho zaposlitev, prepis malo daljšega berila, tovariš Prosvetnik zajaha bicikel in odhiti k predsedniku prosvetnega društva, pa k tajniku TVD Partizan, k šahistu, filatelistu, numizmatiku in zbirateljem starin, nazadnje še k predsedniku skupščine krajevne skupnosti. Tu in tam pohvala.

— Tovariš Prosvetnik, zdaj pa le vemo, da si naš. Kar tako naprej.

Kraj se prepređa z novico: RTV bo snemala!

Društva in sekcije neverjetno živijo. Tudi učitelj Prosvetnik se trudi, da teče delo svojo pot, učence opozarja na disciplino, na lične izdelke, pri slovenskem jeziku pa je tu in tam kak pogovor o gledanju televizije, dokler ne hušne ves razred v zrak.

— Tovariš, snemali bodo! Ali bodo nas tudi, našo šolo?

— Najbrž, zmiguje Prosvetnik z rameni; v sosednje razrede ne upa, saj bi tovarišice potihoma menile, da je to čisto navadna kampanjsčina.

Čas pa hitro teče.

Že je tu nesrečni drugi marec. Telefonsko obvestilo.

— Tovariš Prosvetnik, danes pridejo. Ste pripravljeni?

— Ne, nisimo. Ljudje so v službah, na delu. Tudi predsednik skupščine krajevne skupnosti je na službenem potovanju. Počakajte vsaj nekaj dni!

— Oprostite, k vam pridejo. Kaj niste ondan razumeli obvestila?

Seveda, k vam pridejo!

— Hvala.

RADIO IN ŠOLA

Radijska šola na kasetah, produkcije kaset in gramofonskih plošč RTV Ljubljana

Oddaje o slovenskih književnikih radijske šole za višjo stopnjo

Od prve zamisli o oddajah Radijske šole v kasnetni produkciji je bila ambicija uredništva izobraževalnih oddaj, da bi ponudilo šoli sklenjene cikle oddaj za posamezna predmetna področja, zlasti za razrede s predmetnim poukom. Ko je po mnogih tehničnih, organizacijskih in finančnih ovirah kazalo, da bo ta produkcija slednjic stekla, smo se seveda znašli pred vprašanjem, kaj v okviru danih možnosti ponuditi najprej.

Po skrbnem premisleku smo se — med drugim — odločili tudi za izbor oddaj iz slovenske književnosti, ki so bile na programu Radijske šole za višjo stopnjo, torej namenjene zadnjim razredom osemletke.

Razlogi za tak izbor so številni in različni, morda pa je med njimi najpomembnejši najširša »uporabnost«, če smemo tako reči. Po podatkih, ki jih ima Služba za študij programa RTV, je poslušnost teh oddaj zunaj šole kar precejšnja (giblje se okoli številke 200.000 poslušalcev, starih nad 15 let), pogosto nas tudi srednje in poklicne šole prosijo, da bi jim kakšno oddajo presneli, zanje se občasno zanimajo mladinski klubi in kulturna društva Slovencev v zamejstvu in na začasnem delu v tujini (v zvezi s proslavami) itn. Ne nazadnje je pa nam seveda ni vseeno, da učenci in učitelji v razredu nimajo

možnosti (težave z urniki, s presnemavanjem in podobno), da bi dobili strokovno zanesljivo, strnjeno in dobro strukturirano informacijo o obravnavani snovi, informacijo, ki se vsaj trudi, da bi s posredovanjem estetskih kvalit — odlomkov proze in pesmi v kar najboljših interpretacijah — tudi čustveno »zganila«, prebudila in zainteresirala poslušalca. Poslušnost v šoli pa je za vse oddaje na predmetni stopnji očitno najbolj problematična.

Tudi znotraj izbora za oddaje iz slovenske književnosti ni šlo brez težav. Na eni strani bi bili radi sistematični v smislu historične zaporednosti, po drugi strani pa nas je v času neposrednih priprav aktualnost silila v drugačen izbor. Tako je — kot navadno v življenju — nastal kompromis. Od desetih kaset so štiri (z osmimi enotami) posvečene Ivanu Cankarju in moderni, ena (z dvema enotama) Srečku Kosovelu, preostalih pet pa predstavljajo pet velikih imen slovenske literarne zgodovine, so torej del večjega ciklusa, ki ga bomo dopolnjevali v prihodnjem in v naslednjih letih.

Tokrat vam nekoliko podrobneje predstavljamo ciklus, posvečen Ivanu Cankarju in moderni, ki ga kasete z dvema oddajama o Srečku Kosovelu vsaj po našem mnenju posrečeno dopolnjuje.

Prva kasete tega ciklusa prinaša oddaji dveh različnih avtorjev o Ivanu Cankarju. To sta oddaja Viktorja Konjarja **IZ MOJE SAMOTNE, GRENKE MLADOSTI...** in Nika Grafenauerja **DOMOVINA, GLEJ UMETNIK!**

»Iz moje samotne, grenke mladosti...« je pravzaprav nekakšna radijska »montaža« Cankarjevih besedil — odlomkov iz romana Na klancu in iz črtic, v katerih govori pisatelj o svojem otroštvu, iz besedil, v katerih je Ivan Cankar postavil edinstveni spomenik svoji materi. Formalno je oddaja zamejena s smrtjo pisateljeve matere, saj se začne in konča z odlomkom: »Jeseni smo pokopali mater...«; kar ustreza vsebinski zasnovi, ki hoče — kratko rečeno — povezati v celoto otroštvo na »klancu siromakov« s podobo matere kot varnega zatočišča in nekakšnega načela moralne trdnosti in upanja.

Isto temo — otroštvo na »klancu siromakov« — povzame Niko Grafenauer na začetku oddaje »Domovina, glej umetnik!«, vendar tako, da iz nje razvije pisateljev umetniški življenjski, v katerem se najbolj nujne biografske navedbe ter literarnozgodovinske oznake prepletajo z značilnimi odlomki del, s citati iz Cankarjevih pisem in slednjič z odlomkom iz pisateljevega pogovora z bratrancom Izidorjem Cankarjem (»Obiski«).

Tudi druga kasete ciklusa je posvečena Ivanu Cankarju. Na prvi strani je odlomek Cankarjevega »Polikarpa« v radijski priredbi. Gre za radijsko dramatičnizacijo pokojnega Mitje Mejaka, ki je ob nastanku doživela več priznanj doma in po svetu in velja danes za klasično delo slovenske radijske dramaturgije.

Avtorica zadnje oddaje o Ivanu Cankarju v tem ciklusu (druga stran druge kasete) je dr. Breda Pogorelec, njen naslov pa »Slogovne novosti v prozi Ivana Cankarja«. V tekočem programu radijske šole je bila to prva oddaja daljšega ciklusa, v katerem je avtorica analizirala stilne prvine Cankarjeve pripovedne proze na način, ki so ga nekateri ocenili kot prezahtevnega za zadnje razrede osemletke. O tem je — kar zadeva celoten ciklus — mogoče razpravljati, gotovo pa ne velja to za prvo oddajo, ki smiselno sklene predstavitev tega velikana slovenske pripovedne proze v obliki, ki ni za eno samo leto.

Avtorica izhaja iz Cankarjevega »spora« s tedaj veljavno poetiko in le-tej določi družbeno zgodovinske razsežnosti ter njen usodni zaostanek za potrebami nove umetnosti, ki pa ni nova le po formi (po poetiki), temveč je v svoji formalno-vsebinski enotnosti novo videnje sveta, kar pomeni tudi naroda, razreda in umetnosti same. To misel razvija in ilustrira s pisateljevimi stališči in mnenji ter z značilnimi odlomki, ves čas pa si tudi prizadeva za nekaj, kar bi lahko imenovali zahteva po novem načinu branja. Meni namreč, da se lahko pripovedni prozi prepustimo kot naivni bralci, kar je eden izmed možnih načinov, druga, po njenem mnenju boljša

pot pa je »pot upoštevanja Cankarjevega postopka in poznavanja njegovega stališča, razpoloženja, čustva, spoznanja, da mu je besedilo oblikovano z namenom sporočiti čustvo, misel, spoznanje, zbuditi razpoloženje.«

Ta zahteva po novem ali drugačnem branju ima daljnosežne posledice zlasti z vidika neke druge zahteve, da namreč ne ločujemo oblike od vsebine, temveč da upoštevamo, kot pravi avtorica, »da se je umetnik zaradi svojega dela postavil v osiše vsega narodovega spoznanja«. To osiše je treba razumeti tudi kot vrh, s katerega se odpirajo novi pogledi v preteklost in v prihodnost. Tu pa je treba razmišljati. »Nekaj namreč velja — pravi avtorica — veliko književnost je treba brati o pravem trenutku, da utrujeni ne odvržemo knjige — za vselej. In s Cankarjem se pri nas marsikdaj tako zgodi. Sam je vselej pojasnil svojo misel, tudi o drugih umetnikih; ko pa razlagamo njegovo umetnost, se nam pojasnila in argumenti umaknejo za zveneco besedo Velike književnosti. Prazna beseda — če velikega besedila nikoli ne spoznamo.«

Ves napor pri izdajanju tega ciklusa oddaj na kasetah pa je šel ravno za tem, da se to ne bi več dogajalo ali da bi se dogajalo vsaj bolj poredko.

Tretja kasete je v celoti posvečena Otonu Župančiču. Na prvi strani je posneta oddaja »Ti kondor, soncu brat...« avtorja Franceta Vurnika, na drugi strani pa njegovo oddajo dopolnjuje majhen izbor Župančičevih pesmi in celotna »Duma«.

Tudi v tem primeru gre za — denimo — poetično biografijo, prepleteno s kakovostnimi interpretacijami pesnikovih del in z dokumentarnimi odlomki,

predvsem iz pisem. Biografija je sicer skopa s podatki, vendar pa celostno predstavi pesnika in njegovo delo s tisto neposrednostjo, ki more ogreti poslušalca in ga spodbuditi, da sam seže po knjigi.

Podobno je izvedena četrta kasete, ki prinaša na prvi strani oddajo »Bori, bori, temni bori...«, na drugi strani pa izbor pesmi, ki dopolnjujejo oddajo o Srečku Kosovelu. Avtor oddaje in izbora pesmi je Niko Grafenauer.

Zadnja, peta kasete, prinaša na prvi strani oddajo o življenju in delu Dragotina Ketteja z naslovom »Povedi, mračni me grobar...«, na drugi pa pod naslovom »Življenje celo sprt, nestalen...« pesniški življenjski Josipa Murna-Aleksandrova. Teksta obeh oddaj je pripravil Niko Grafenauer.

Na koncu naj pripomnimo, da gre pri vseh teh oddajah za posebno vrsto avtorstva — podobno kot pri pesniških antologijah. Umetniško življenje in delo se v njih »lomi« skozi prizmo enega, nedvomno »subjektivnega«, vendar nedvomno tudi kvalificiranega »bralca«. Ob tem se izgubi nekaj tiste objektivnosti, ki jo zahteva na literarnozgodovinskih dognanjih utemeljen pouk. Manjka gotovo tudi marsikateri podatek. Zato pa imajo te oddaje drugo veliko prednost: merijo na čustva poslušalcev, prizadevajo si posredovati čimveč žive, govorjene pesniške besede v najboljši možni interpretaciji, posredujejo osebne vrednostne sodbe, ki izvirajo iz doživetja umetnosti in so zato bolj prepričljive. Z vsemi temi odlikami — tako upamo — bodo obogatile delo v razredu, to pa je tudi njihov edini namen.

RZ

ARMADA SMO VSI

O delovnih nalogah častnikov

Do 15. junija sprejemajo občinski upravni organi za ljudsko obrambo prošnje za sprejem civilnih oseb za gojence vojaških akademij.

Mogoče se je vpisati v tele vojaške akademije:

— Vojaško akademijo rodov kopenske vojske in intentantske službe, ki imata tele smeri: pehota, topništvo, topniško raketne enote, protizračne obrambe, oklepne enote, inženirstvo, zveze, ABK obramba, intendantska in finančna služba;



Po bogatih izkušnjah, ki si jih je pridobil s poveljevanjem nižjim enotam, odhaja topniški častnik na izpopolnjevanje, da bi si lahko pridobil potrebno znanje za višje dolžnosti. (Foto: S. J.)

— Tehniško vojaško akademijo kopenske vojske. V tej se je mogoče odločiti za eno od naslednjih smeri: strojništvo, elektrostrojništvo, elektrotehnika, kemijska tehnologija in promet; — Letalsko vojaško akademijo kopenske vojske. V tej se je mogoče odločiti za eno od naslednjih smeri: strojništvo, elektrostrojništvo, elektrotehnika, kemijska tehnologija in promet; — Letalsko vojaško akademijo kopenske vojske. V tej se je mogoče odločiti za eno od naslednjih smeri: strojništvo, elektrostrojništvo, elektrotehnika, kemijska tehnologija in promet;

— Mornariško vojaško akademijo s smermi: pomorska tehniška elektronska specialnost;

— Letalsko tehniško vojaško akademijo.

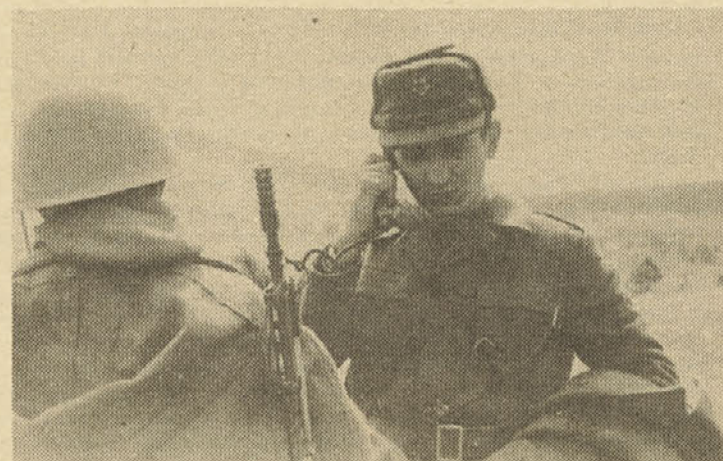
Če skušamo v nekaj stavkih predstaviti nekatere častnike različnih rodov, zapišimo, da je **pehotni častnik** tisti, ki skrbi, da je njegova enota čim bolj izurjena in pripravljena za uspešno vodenje boja. Za to ima na voljo različno vojno in vojaško tehniko ter borbena in sodobna učna sredstva. Posebno mesto v urjenju zavzema moralna vzgoja pripadnikov njegovega vojaškega kolektiva, oborožitev in oprema vojakov in starešin; vedno bolj raznovrstno pehotno orožje, sredstva za zveze, sredstva za detekcijo in dekontaminacijo, prevozna borbena sredstva, transportna sredstva itn.

Pehotni častnik mora imeti smisel za kritično presojanje in socialnost pa tudi govorniške sposobnosti. Po svoji funkciji se razlikuje od starešin drugih rodov v tem, da neposredno poveljuje večjemu številu ljudi.

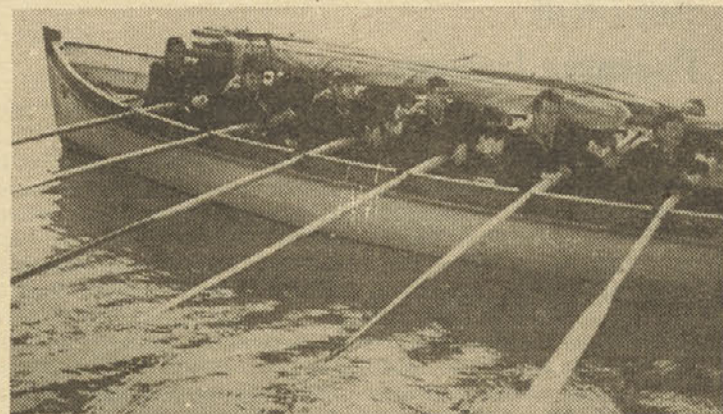
Prva poveljniška dolžnost **topniškega častnika** — podporočnika, je komandir topniškega voda, ali pa komandir voda v specialnih enotah. Tisti podporočniki, ki končajo akademijo z odličnim uspehom in so pokazali velike delovne in organizacijske sposobnosti ter smisel za poveljevanje večjim enotam, so lahko postavljeni tudi na višje delovno mesto, za komandirje baterij.

V času svojega aktivnega dela se **častnik za zveze** lahko opredeli za operativno-taktilno ali pa strokovno-tehnično smer. Častniki, ki so si izbrali prvo smer, navadno končujejo najvišje vojaške šole in postajajo poveljniki bataljonov, pozneje pa polkov za zveze, ali pa odhajajo

na razne štabne dolžnosti v visokih poveljstvih oboroženih sil. V vsa sredstva za komunikacije so vtkani najsodobnejši dosežki elektrone, tako da ima častnik enot za zveze, ki se opredeli za strokovno-tehnično smer,



Pot od podporočnika do kapetana I. razreda je dolga devet let. Uspešno delo in bogati rezultati dela jo lahko skrajšajo za štiri leta. (Foto: S. J.)



Po končanem študiju gredo vojno-pomorski častniki na šestmesečni pripravniški staž. V tem času spoznavajo tehniko oborožitve, orožje, opremo bojne ladje, na kateri bodo opravljali svoje delo. Vpeljujejo se tudi v ladijsko organizacijo ter dopolnjujejo in utrjujejo pridobljeno znanje na akademiji. Čas stažiranja je pravzaprav obdobje prilagajanja na življenjske in delovne razmere na vojni ladji. (Foto: Slavko Kerševan)

vse možnosti za to, da razvije svoja nagnjenja do znanosti in znanstvenoraziskovalnega dela.

Častniki vseh rodov oboroženih sil med svojim službovanjem pogosto končajo tudi **podiplomski študij** in si pridobijo



Častnik-pilot je privilegij hrabrih in smelih ljudi, ki jim prinaša velika vznemirjenja, za katera so prikrašani vsi drugi poklici. (Foto: Slavko Kerševan)

naslov magistra ali doktorja vojaških znanosti.

Atomsko-biološko-kemična zaščita življenja, materialnih dobrin in vojaške tehnike je temeljna naloga **častnika enot ABKO**.

Tudi **častnik profiletalskega topništva** mora v enoti delati, načrtovati, proučevati in skrbeti za stalno pripravljenost enote. Poleg tega mora biti hraber, iznajdljiv, fizično in psihično pripravljen — skratka, biti mora celostna in samostojna osebnost.

Med šolanjem se **vojno-pomorski častniki** specializirajo za eno od naslednjih smeri:

— raketno-topniško: uporaba raketno-topniškega orožja vojne mornarice

— minsko: uporaba minskega in protiminskega orožja

— navigacijsko-hidrografsko: specialisti navigatorji, hidrografi in kartografi

— zveze v vojni mornarici: specialisti za zveze, radio-telegrafisti in radiisti.

Častnik-pilot upravlja različne vrste letal v različnih zvrsteh letalstva: lovska, lovsko-bombniška, izvidniška in transportna letala. To deloma tudi določa njegovo ožjo specializacijo: pilot-lovec, pilot lovec — bombnik, pilot transportnega letala, pilot helikopterja. Vsaka od teh specializacij ima svoje značilnosti in zahteva posebno izurjenost.

Da bi letala in njihovi motorji, orožje, tehnična oprema (radarske naprave, računalniki, raketno-elektronska sredstva) in vse

drugo, kar obstaja v letalstvu, brezhibno delovalo in bilo vedno neoporečno ter pripravljeno za takojšnje delovanje, skrbi posebna organizacija — letalsko-tehnična služba. Vse to, kar smo našli, so pravzaprav dolžnosti **častnika letalsko-tehnične službe**.

Tudi **častnik profiletalske obrambe** mora, enako kot častniki drugih rodov, posvetiti največjo pozornost svojemu vojaškemu, strokovnemu in ideološko-političnemu delu, spremljati mora vse novosti in dosežke s področja vojnega letalstva in protiletalske obrambe v drugih deželah. Nenehno se izpopolnjuje, da bi lahko uspešno opravljal svoje pomembno in odgovorno delo.

Častniki **intendantske, tehnične, sanitetne in prometne službe ter vojaški uslužbenec glasbene službe** so tisti, ki skrbijo za dopolnjevanje oboroženih sil z materialnimi in drugimi dobrinami, za čim boljše zdravstveno stanje pripadnikov oboroženih sil, nabavo in proizvodnjo ter vzdrževanje orožja, ladjevja, letal in druge opreme. Poleg tega izdelujejo topografske karte, gradijo in vzdržujejo vojaške objekte, skrbijo za varnost enot, ustanov in plovbe, vzdržujejo in urejajo promet ter opravljajo pravna, splošna in administrativna dela.

Toliko o nalogah nekaterih častnikov različnih rodov naših oboroženih sil.

S. J.

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

V zbirki Nobelovci

Tihi Don

Cankarjeva založba, ki izdaja zbirko Nobelovci že peto leto, obeta za leto 1977 S. Bellowa, T. S. Eliota, R. C. Euckena, K. Gjellerupa in M. Šolohova. Prvi paket prinaša tetralogijo Mihaila Šolohova Tihi Don, drugi paket pa lahko pričakujemo jeseni.

Knjige, ki so izšle v teh petih letih v zbirki Nobelovci, so dokazale, da je to ena najbolj razširjenih knjižnih zbirk na Slovenskem. Statistika pove, da ima te knjige svetovne literature 20.000 družin in da je doslej natisnjenih 650.000 knjig. To pa je za slovenske razmere več kot zavidljiva številka. Čeprav vemo, da je imela žirija za literarno Nobelovo nagrado zdaj srečno zdaj nesrečno roko in da so o izdaji odločali zdaj upravičena estetska merila, zdaj okus posameznikov ali celo drugačni pogledi, pa je vendarle treba priznati, da je bilo o podelitvah povečini pošteno odločeno.

Ob že znanem iz svetovne književnosti prinašajo Nobelovci veliko imen in del, ki jih v slovenščini doslej nismo imeli. Pomembno je, da v enako veliki nakladi izidejo tudi izbori pesniških del in dramatike, saj vemo, da je oboje pri nas in po svetu dosti manj iskano kot proza. Posebno mikavno pri Nobelovcih je, da je vsakokratni laureat sproti upoštevan pri zbirki za vsako leto. Založba se lahko ponaša, da je prva v Jugoslaviji uvedla Nobelovce kot posebno zbirko.

Mihail Šolohov je postal zapoznani Nobelov nagradenec. Visoko priznanje so mu dodelili za Tihi Don, gotovo eno vrhunskih romanopisnih del o oktrobrski revoluciji in nesporno prvo med deli Šolohova. Srečujemo se s četrto izdajo v slovenščini, kar pomeni, da je Tihi Don dovolj znano delo pri nas, pa tudi to, da številne izdaje govorijo o zanimanju za to že kar klasično tetralogijo. Prevajalec Janko Moder je poskrbel za spremno besedo, pri tem se je omejil na bistvene informacije o pisatelju in delih. Za bibliografijo prevodov in (slovensko) literaturo je poskrbel Jože Munda. Oprema Nadje Furlan je estetsko učinkovita, v letnikih pa se razlikuje le po barvah.

Bogata bera mladinskih knjig

Založba Mladinska knjiga je pripravila v Pionirski knjižnici tiskovno konferenco in prikazala najnovejšo izdajo mladinskih natisov za počitniško branje, hkrati pa je bilo nakazanih nekaj obetov za jesen.

Za najmlajše bo zanimiva knjižica z osmimi eksotičnimi živalmi, ki jo je ilustrirala Jelka Reichman. Izbor živali je premišljen — izjema je morda panda: ali bo vsak od staršev znal pojasniti to žival? Drugi »spodrsrljaj« pa je ilustratorski: bolje bi bilo, ko bi videli naočarko »napihnjeno«. Ilustratorka si je prizadevala ustvariti jasno in razumljivo, poenostavljeno risbo in barvo in je z rahlo mero antropomorfnosti približala živali predšolskemu otroku.

Predšolski risarji se bodo razveselili pobarvanke Kaj boš, ko boš velik? z risbami Marjana Mančka. Dobili smo poučno pobarvanko o poklicih.

Tisti otroci, ki so v Cicibanu sledili Abecedi Nika Grafenauerja in ilustratorji Lidiji Osterc, bodo v zbirki Pelikan lahko posegli po knjižni, v celoto zbrani »Abecedi«. Take abecede se ponavadi navezujejo na predmete v besedilu, tu pa je Niko Grafenauer napravil prijeten odmik, čeprav so osvežujoče štirivrstičnice, so tu in tam malce težje razumljive. Ilustratorka je povežala besedilo z različnimi likovnimi poudarki, predvsem z velikostjo predmeta. Ne gre torej za povezane zgodbe v sliki in besedi, ampak za mozaik živopisnih predmetov.

Začetni bralci se bodo razveselili kratke pravljice v verzalkah »De-klica in kača, ki jo je napisal Lojze Zupanc in z ilustracijami Maričke Koren. Morda ne bo odveč, če omenimo, da je knjižnih izdaj natisnjenih z verzalkami na Slovenskem manj, kot bi pričakovali. Preprosto in kratko besedilo Lojzeta Zupanca je kaj prikladno za izpeljavo, pri kateri ima nepogrešljiv delež barvna ilustracija; Marička Koren je podredila ilustracijo preprostosti zgodbe, kot jo zahteva začetnik.

Začetni bralci bo posegel po Tinkitonki Janeza Vipotnika, z ilustracijami Lidije Osterc. Pisatelj je podal sodobno zgodbo iz otroškega življenja. Pri tem je upošteval otroka in njegovo spoznavanje vsakdanjosti. Stavki so kratki, jasni. Zgodbi ustrezajo ilustracije Lidije Osterc, ki je znova potrdila smisel za barvno ubrano izpeljavo.

Iz sodobnega življenja so tudi zgodbe Antona Ingoliča »Ptički brez kljunčka«. Gre za drobce iz otroškega življenja, za »veliko resnico« vsakdanjega doživljanja in tudi spoznavanja. Jelka Reichman je v barvnih ilustracijah zvesto sledila pisatelju. Blizu so ji poenostavljena risba in lirizem, usmerjene in mehke barve.

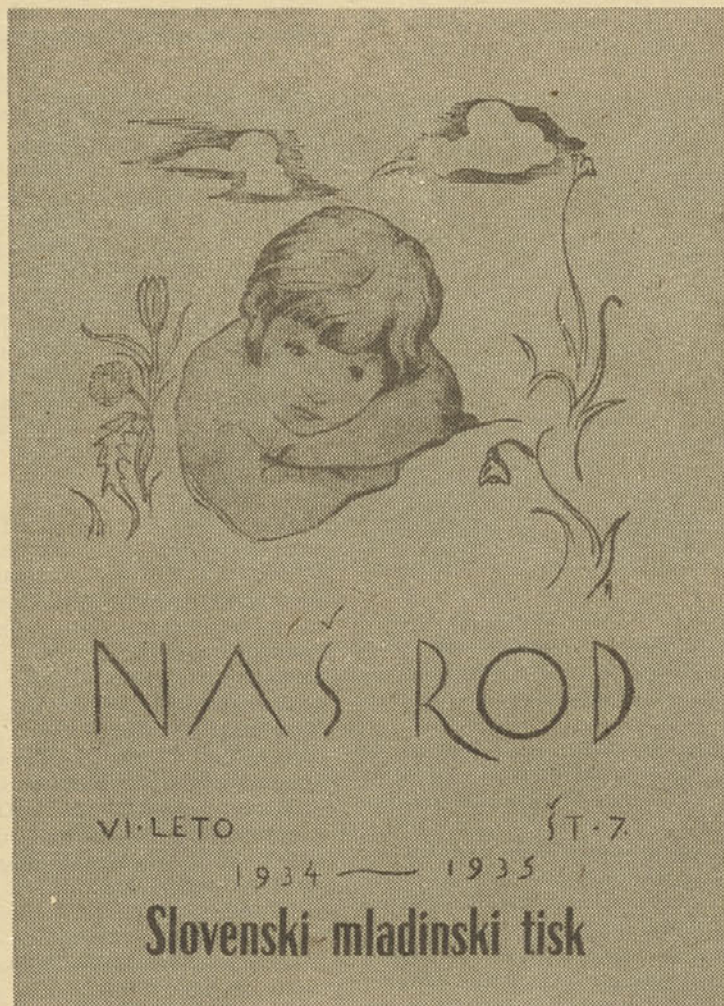
Gregorja Strniša srečujemo prikrat kot mladinskega pripovednika, v »Kvadratu pa pika« — z ilustracijami Štefana Planinca. To je svojevrsten preplet mladinskih zgodb, kjer prevladuje nevezana beseda, ki pa jo večje verzi in dialogi. Že v formalnem pogledu je Strnišev prvenec za mladež presenetljiva in drzna novost, ki ima še druge formalne posebnosti. Seveda ne gre za običajno dogajanje; ohranjena je pedagoška vrednota, svojevrstno pa se prepleta to, kar preveč poenostavljeno tolmачimo kot realno. Škoda, da Štefan Planinc ni izdelal še »notranje« ilustracije v barvah. Knjiga je namenjena šolarju, ki je prebral že precej knjig, pa še zanj bo kar precej zahtevna.

Posebnost kdo ve kolikoga natisa Levstikovega »Martina Krpana« so ilustracije. Dovolj znane so ilustracije H. Smrekarja in Toneta Kralja, z njima pa se je sedaj pomeril še Marjan Amaliotti. Amaliotti se je izkazal kot domisel in izvirni ilustrator, ki se zna podrediti besedilu, pa hkrati ohraniti svoj ilustratorski profil.

»Spomini na otroštvo« zaslužijo posebno pozornost tako po zamisli kot po vsebini. Najbrž se bo kdo vprašal, kaj bi s spomini na otroke, mladino. Zadeva je preprosta: spomini so tudi za otroke pomembni, bodisi njihovi lastni, ali pa tisti, ki jim jih pripovedujejo odrasli. V takih spominih se zrcalita čas in prostor z vsem, kar lahko otrok dojame kot spremenjajoče, drugačno, spoznavno in ne nazadnje — so tudi sestavina sedanjega življenja. Tega se je zavedala urednica Kristina Brenkova, ki jo je vodilo spoznanje, da mora tako leposlovje po dolžini in dojemljivosti ustrezati zmognostim učenca, ki spoznava okolje in svet. Urednica je izbrala za prvo knjigo »Spominov na otroštvo« zavidljivo število avtorjev in jih razporedila po abecednem redu. Gre za pisatelje, ki so dijali med starejšo generacijo in do mladih sodobnikov. Urednica je izbrala krajše pripovedi-črtice, saj so le-te zelo primerne za šolarje nižjih razredov. Za opremo in ilustracije je uspešno poskrbel Milan Bizovičar. Kratke, a zelo potrebne zapise o posameznih avtorjih je prispevala Alenka Logar-Pleško. Sledile bodo še dve ali tri knjige »Spominov na otroštvo«, od tega naj bi bila v zadnji objavljena dela avtorjev iz svetovne književnosti.

V zbirki Obrazi je izšel tokrat skrbno sestavljen prikaz življenja in dela Josipa Broza Tita, ki sta ga napisala Slobodan Nešković in Tihomir Stanojević. Izid tega zvezka sovпада z jubilejem — 85-letnico pred-

sednika republike in 40. obletnico prihoda tovariša Tita na čelo partije. Besedilo obeh avtorjev je kratko in ubrano na to, da bodo šolarji lahko dojeli bistvo revolucionarnega časa in osebnosti. Obilno fotografsko-dokumentarno gradivo skladno dopolnjuje besedilo. I. G.



Knjižnica Čebelica

Pod tem naslovom si vedno predstavljamo knjige za tiste najmlajše otroke, ki so se komaj naučili branja. Res pa je, da najdemo v zgodbah in pesmicah pogosto tudi starejši bralci marsikaj zanimivega, ljubkega in veselega. Tega pa ni nikoli preveč.

Slovenska ljudska pravljica O PREBRISANI DEKLICI mlade bralce nagajivo podučijo, koliko velja bistra glava. Pa ne samo zato, da se bogato poročijo — predvsem zato, da srečno živijo. (Ilustracije: Marička Koren).

Janez Trdin: LISICA, VOLK IN MEDVED — zgodba iz živalskega sveta. Podobne različice o prebrisani lisici so med ljudstvom zelo razširjene. Toda v tem primeru je lisica še maščevalna, njena goljufivost pa sploh ni kaznovana. Trdinova »vzgojnost« — če že uporabljamo to besedo — je precej trda. Njegove zgodbe tako za otroke kot za odrasle so precej bližje resničnemu življenju kot našim željam in hotenju po tem, da je hudo vselej kaznovano. Morda se bodo otroci ob zgodbi zamislili. Pomagajmo jim pri tem. (Ilustracije: Božidar Grabnar).

Janez Vipotnik: RUNO je pripoved o psu volčjaku, ki so ga vzgojili partizanski kurirji, da jim je pomagal varovati kurirsko postajo. Dogodki potekajo bolj ali manj preprosto, dokler kurir Janko ne zaide v smrtno nevarnost. In tedaj se — kot že toliko zvestih psov — zares izkaže. Pripoved je pristržna in preprosta. (Ilustracija: Darinka Pavlič-Lorenčak).

Branko Čopić: RAČUNAR RUMENKO je zabavna in poučna zgodba. Nastopata prebrisani (modri) pes in lahkoverni krt, zgodba pa je čisto človeška. Tokrat je lahkovernost tista, ki napravi krta neumnega. Ko ta spozna, da se je za znanje in spoznanje vredno potruditi — to tudi stori. Pisatelj prisili tudi bralce, da mislijo. (Ilustriral: Slobodan Milić).

Zvonimir Balog: KO SEM ŠE MAJHEN BIL je zbirčica svojiskih, domiselnih, ljubko nagajivih pesmi, po kakršnih je pesnik znan in priljubljen. Otrokom so blizu, zanimive pa so tudi za odrasle, saj nas često opominjo na stvari ali dogodke, za katere smo bili slepi in gluhi. Pesmi je izbral in prevedel Ivan Minatti. (Ilustriral: Kostja Gatinik).

Josef Guggenmos: ZAKAJ JE ŽIRAFA TAKO VELIKA. Vedra in čisto malce žalostna zgodba o dveh dobrih prijateljicah — mravlji in žirafi, ki sta hoteli biti čimbolj enaki. Tako zelo sta se namreč imeli radi! Storili sta vse, da bi se tudi po velikosti prav nič ne razlikovali; tiste čase je bila namreč mravlja malce večja od žirafe. V svoji nestrpnosti sta brez pomišljanja vzeli zdravilo za povečanje in pomanjšanje. Kakšen je bil uspeh te nestrpnosti, ve danes vsak otrok. (Ilustracije: Zdenka Golob-Borčič). N. M.

Tone Pavček

Poganske hvalnice

Nova pesniška zbirka Toneta Pavčka je razdeljena v troje ciklov: Travam, Koreninam in Krošnjam. Ohranja zvestobo že znani stilizaciji pesniške izpovedi in prinaša trezno izkustveno izpopolnitev razmišljanj. Gre za močato spoznanje, porojeno iz doživljajskih prvin, ki se vijejo prek stisk, grenkob, pričakovanja, verovanj, iz razklenjene dezi-luzije, odvisne od razsežnostih tega, kar prinaša resnično življenje. Jedro poganske hvalnice pa je mogoče razumeti tudi kot zadržan, a pristen slavo-spev življenju kot nenehnemu procesu, čeprav je grenkoba resničnosti še tako bridka. Osebnizpovedni element je ubran v preprosto dojemljiv lirizem, ki se mu poznata poleg meditativne navezanosti na kmečko naravo in domačijskih ljudi tudi etična zavzetost in socialno nevsiljiv prizvok. Tudi ljubezenska pesem je pogansko sproščen slavo-spev življenju. Spominski elementi se pri Pavčku prepletajo kot nepogrešljiv element, ki je spojen z neposrednim utripom osebnih izkušenj sedanosti. V tem sporočilu veje iz doživlja neprikrita melanholija. Pesnik bi dosegel večjo homogenost liričnega tkiva, če bi nekaj pesmi izpustil iz zbirke. Poganske hvalnice je uredil in likovno učinkovito opremil Julijan Miklavčič.

Partizanska trilogija Mimi Malenškove

Pisateljski delež Mimi Malenšek je precej obsežnejši, kot ponavadi pomislimo. Bralcem je verjetno najpogostejše v mislih njena leposlovna biografija in romani z zgodovinsko tematiko, vendar pa je pisateljica napisala lepo število leposlovnih del, ki opisujejo čas NOB. Med temi deli bi našli primer, ki zasluži po svoji kakovosti bralčevo pozornost, pa tudi natančnejšo kritično ovrednotenje.

Trilogija Sonce je obstalo je najboljšeejšee leposlovno delo Mimi Malenšek, ki se navezuje na čas najtežjih osebnih in skupnih preizkušenj med NOB. Pisateljica je ostala zvesta realističnemu fabuliranju, v delu so opazne težnje po retrospektivi in novostih. Realistična pripoved ji je najbližja, daje ji možnost jasnega, preprostega, neobremenjenega izražanja, k oblikovanju razvidne stvarnosti pa jo vodi želja po razumljivosti in dostopnosti. Obsežno pripoved o vojnem času je Mimi Malenšek podala glede na čas in razmere. Stvarno razmišlja o usodah ljudi, medsebojnih razmerjih, o času, ko se je pretresljivo razplamtel požar vojne in nasilja čez Evropo in terjal odločitev posameznika. To je bil čas, ko je NOV postala kljub najtežjim razmeram edina možnost za obstoj slovenskega naroda in narodov Jugoslavije. Pripovedno tkivo trilogije je pisateljica v glavnem razporedila okoli življenjske poti študenta Tomažina, krhkega mladeniča, ki v svoji začetni neodločnosti ni zmogel klene močatosti in odločitve. Ko je prišel iz okupirane Ljubljane v domačo vas, ga je prisilno zgrabil tuj vojaški stroj in ga vodil po tujih deželah, od vzhodne fronte do vojaške kaznilnice. V njem je dozorela odločitev, da se priključi koroškemu partizanom. Dočakal je svobodo, življenjski smisel se mu je odprl v ljubezni in v odprtosti novim časom. Seveda je dogajanja v romanu mnogo več, mozaik usod in položajev dogajanja pa vendarle žarči skozi osrednjo osebo, skozi pretese, ki jih zlasti ta junak doživlja, čeprav so za dogajanje pomembni tudi drugi liki. Mimi Malenšek je v vsebino vpletla nekaj tehtnih novosti, ki jih v leposlovju na temo NOB le izjemoma najdemo, npr. usodo naših ljudi, ki jih je okupator na silo mobiliziral in odvedel na oddaljene fronte, pa tudi partizansko delovanje in bojevanje na Koroškem. Kompozicija trilogije se podreja tradiciji realističnega romana. Trilogija Sonce je obstalo s širino freske leposlovno prikazuje čas, trpljenje in veličino našega človeka. V realističnem konceptu pisateljica tu in tam opazno doda svoj delež, namesto da bi se dobesedno podredila objektivno »skritemu opazovanju«. Roman vsekakor zasluži pozornost in si bo prav gotovo utrl pot med bralce. Izšel je pri Mladinski knjigi.

Miroslav Stingl

Za zakladi majevskih mest

V zbirki Potopisi, ki jo izdaja Mladinska knjiga, je izšel prevod poljudnoznanstvene knjige Miloslava Stingla Za zakladi majevskih mest. Naslov pove, da gre za eno tistih zanimivih del, ki poljudno predstavljajo zgodovinsko-arheološko podobo majevske civilizacije in kulture. Taka in podobna literatura pa pridobiva sedaj vedno več bralcev. Majologija, najmlajša veda med amerikanistikami, še zdaleč ni sklenjena, saj smo vsako leto priče novim arheološkim in znanstvenim odkritjem. Ko prebiramo prizadevno spisano knjigo Miloslava Stingla, ji zvedavo sledimo in vse bolj spoznavamo, kako malo poznamo širši civilizacijsko-zgodovinski obseg človeštva, v tem primeru zelo pomembno majevsko kulturo. Slikovno gradivo dopolnjuje avtorjevo razlago. Zahteveno prevajalsko delo — prevod iz češčine v slovenščino je opravila Bilka Matě. Lektorski popravki pri prevodu so nepotrebni ali celo zgreheni in kažejo na nepoznavanje stvari. Zahtevniji bralci pa bo našel na koncu izbrano bibliografijo. Knjigo je opremil in grafično oblikoval Bonut Kovše.

Petar S. Brajović

Konec II. svetovne vojne v Sloveniji

Založba Borec je s knjigo Petra S. Brajovića natisnila eno tistih del, ki imajo dokumentarno vrednost in prikazujejo, kako je potekal konec II. svetovne vojne v Sloveniji. Avtor knjige je bil od konca leta 1942 med slovenskimi partizani, kamor ga je poslal vrhovni komandant NOV in POJ. Tako je dobro spoznal vojaške in posebne razmere na Slovenskem. Brajović preprosto in slikovito opisuje, kako so potekali zadnji dnevi vojne na Slovenskem, ponazarja vojaški in politični položaj in se omeji na bistveno. V knjigi najdemo številne fotografije, ki so dokumentarne vrednosti in zemljevidi, ki ponazarjata premike in boje. Konec II. svetovne vojne v Sloveniji je iz rokopisa prevedel Stanko Janež, knjigo pa je opremila Nadja Furlan.

Kirurgija — I. del

Študenti medicinske fakultete in njihovi predavatelji so dobili dragoceno knjigo KIRURGIJA. To je prvi del pomembnega učbenika, pri katerem so sodelovali vodilni slovenski kirurgi in drugi strokovnjaki. Poleg urednika dr. Zvonimira Sušteršiča in članov uredniškega odbora dr. Franca Debeveca, dr. Slavka Rakovca in dr. Vladimirja Žaklja, je sodelovalo še 24 strokovnjakov s tega področja.

Kirurgija je izšla v založbi Mladinske knjige. Sodi med prve tovrstne slovenske knjige, v kateri je združilo svoje delo kar 28 avtorjev. Gotovo je, da ni najlažje, je pa mogoče, poenotiti mnenja in doseči sporazumno sodelovanje tolikih piscev. To je lahko zgled strokovnjakom z drugih področij.

Knjiga bo dober pripomoček študentom, učencem in medicinskim sestram pri njihovem delu, a tudi predavateljem bo dobro vodilo za pripravo predavanj.

Zdravstveni delavci jo bodo gotovo pozdravili, saj so že dolgo potrebovali tak pripomoček.

Knjiga je lepo opremljena in bogato ilustrirana. Na 327 straneh zajema tudi najnovejše dosežke s področja celotne kirurgije, kar bo dobrodošlo tudi specialistom.

Povedati je treba, da je Kirurgija delo, ki je nastajalo nekaj let, da ni ne prepis ne prevod iz tujih del, ampak je plod usklajenega teamskega dela domačih strokovnjakov. Vse ilustracije v knjigi so izvirne.

Izdajo Kirurgije je sofinanciralo osem naših in nekaj tujih podjetij. Zato stane knjiga samo 460 din, sicer bi bila njena cena še enkrat tolikšna.

Kirurgijo toplo priporočamo medicinskemu osebju pa tudi drugim, ki jih zanima ta veda. T. P.

Literarna revija za srednješolce

Tri leta so minila, odkar smo izdelali pri Kulturnem centru ljubljanskih dijaških domov prvo in zadnjo številko literarnega glasila VEZI. Iz vezi so nastale denarne, tiskarske in druge zanke, ki so peščico navdušencev zaustavile in ohromile. Koncept in zamisel sta imela vzporednico v nekdanjih Mladih potih. Glasilo naj bi preraslo ozke ljubljanske meje in postalo zbornik najboljših prispevkov srednješolcev iz vse Slovenije. V zasnutku smo pričakovali od družbenopolitičnih in seveda kulturnih ustanov pomoč in podporo. Takrat še ni



Draga Potočnjakova iz gimnazije Poljane

bilo samopriskevka za kulturo iz delovnih organizacij, ki znaša danes okrog 6% bruto osebnih dohodkov.

Revija bi bila most med že priznanimi umetniškimi hotenji, ki se ubesedujejo v revijah, kot sta Sodobnost in Dialogi, ter nešteti mladimi talenti, ki vzniknejo kot kresnice po gimnazijah in drugih šolah, objavijo dva, tri prispevke na leto v gimnazijskem, dijaškem glasilu — in brez mentorjev, brez nekoga, ki bi vzgajal prihodnje pisce omahnejo v poprečju in malodušju. Koliko je na Slovenskem živih piscev, ki bi osebno vodili mentorske krožke in učili materino besedo tam, kjer bi obrodila tisočeri plod? Ali je sploh kakšen? So televizijske oddaje, ko se pokaže pisec, obrožen s »piščančki«, edina oblika srečanj, poleg zelo redkih uradnih literarnih večerov, ko se pisec pogovarja z množico radovednežev? Čudno pa je, da poleg milijonov knjig, ki jih v Sloveniji vsako leto natisne 23 založni (?) denarja za MLADINSKO LITERARNO REVJO, kakršna so bila nekoč Mlada pota, Naša samoupravna družba bi morala temeljito premisliti podatke, po katerem je bilo v kulturnih skupnostih Ljubljane leta 1976 porabljenih za osebne dohodke 92.909.000 din, kar znaša 58,2% za napredek dejavnosti pa 263.000 din ali 0,2%. Če pogledamo, da so znašali materialni stroški 48.276.000 din ali 30,3%, se lahko upravičeno vprašamo: KAM GRE DENAR, KI GA DAJEJO DELOVNI LJUDJE ZA KULTURO?

Ob gimnazijskem kulturnem tednu, ki je bil maja ob velikih obleticah, sem se pogovarjal z urednico gimnazijskega glasila MLADI POLJANEC Drago

Potočnjak. »Letošnji gimnazijski kulturni teden je bil drugi po vrsti in sovpada z vsemi obleticami, ki jih praznujemo letos. Namen teh srečanj je spodbuditi ustvarjalce — literate, likovnike, fotografske krožke in mladino, ki se ukvarja z glasbo. V gimnaziji prirejamo glasbene večere, izvajajo jih solisti, ki hodijo v glasbeno šolo. K nam prihajajo predavatelji iz organizacije Glasbene mladine ter nam razkrivajo bistvene vrednote dobre glasbe. Gimnazija Vič, Ivan Cankar, Poljane I. gimnazija. Vojaška gimnazija in Gimnazija pedagoške smeri, imajo različne kulturne sekcije. Vsaka šola ima svoje literarno glasilo. Naša Gimnazija Poljane izdaja Mladega Poljanca dvakrat na leto. V Pančevu sem pred petimi leti sodelovala na prijateljskem srečanju mladih ustvarjalcev. Takrat sem zagrešila nekaj pesmi, zdaj pišem prozo.«

— Na literarnih večerih si nastopala kot recitatorica z dokaj rutine, samozvesti in nadarjenosti. Kam kaniš po končani gimnaziji?

»Igralka bi bila rada.«
— Za nenehno, nepretrgano mlado snovanje je brez dvoma pomembno število objav. Dvakrat na leto? Ni to preborno za ustvarjalca, ki hoče nenehno potrjevati?

»Nimamo kje objavljati! Nujno je glasilo, ki bi povežalo srednješolce s študenti. Srednješolci bi lahko posegali vanj, bilo bi skupno glasilo, skupna rast. Najti bi morali ustrezno ustanovo (Kulturna skupnost Slovenije, Mladinska knjiga...), ki bi uresničila našo davno željo po srednješolski literarni reviji. Pred

tremi leti je bilo na viški gimnaziji srečanje slovenskih gimnazijcev, ki so izražali željo, da bi izdajali takšno glasilo vsaj dvakrat letno. Nismo pa mogli najti mecenat! Enkratna nekajdnevna srečanja še zdaleč ne odtehtajo celotnega procesa zorenja. Naš mentor je slavist Dušan Maher. Hvaležni smo mu za nesebični trud, ki nam ga je posvetil.

»Poleg Drage je tu še peščica zvestih: Mojca Mandelj, Marjan Mošnič, Evelina Smrekar (pennica), Sonja Okoren, Lidija Baraga, Saša Pavček... pa Pika, Miša Laura, Brigita in drugi plahi psevdonimi.

— Kako pritegne, nadarjene sodelovanje? V glasilo sodelujete skoraj sama dekleta — kje so fantje?

»Zapirajo se vase, v svoj svet in nočejo v javnosti. Boje se sodb, neuspaha, razočaranja, padev in malodušnost, če jim ne bi objavili. Mnogokrat je težko preveriti lažno predstavlo o svoji ustvarjalni moči.

Včasih sodelujemo z gledališčem. V sezoni 1975-76 smo igrali v Mesnem gledališču tri Nušičeve enodejanke. Naš mentor je bil Roman Žun iz Sentjakobskega gledališča. Leta 1976 smo igrali Sen kresne noči, W.p. Shakespeareja, pod vodstvom Drage Ahaičeve. V gimnaziji nam nihče ne pove, kaj je to sodobno gledališče, kako nastaja predstava, da bi se zbudilo zanimanje za globlji odnos do kulturnega dogajanja. Šele ko sam stopiš na oder in se soočiš z gledalci, vidiš, da je to svet, ki te vklene in očara.«

IVAN CIMERMAN

Koncert ansamblov in simfoničnega orkestra ZGBI

V soboto, 4. junija je bila v veliki dvorani Slovenske filharmonije koncertna prireditev, na kateri so se predstavili simfonični orkester in trije instrumentalni ansambli Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje iz Ljubljane.

Prireditve, ki je bila posvečena 40-letnici ustanovitve KPS, 40-letnici prihoda tov. Tita v vodstvo KPJ in 85-letnici njegovega rojstva, sta uvedla mešani zbor in simfonični orkester pod vodstvom prof. J. Boleta s Simoniti-jevo Slavnostno pesmijo in Pesmijo o Titu. Zatem je simfonični orkester Zavoda pod vodstvom V. Šušteršiča izvedel Mozartov koncert za klavir in orkester (solistka Branka Kapus), Petričev koncert za klavir in orkester (solist Robert Stanič) in Ramovšev koncert za trubo in orkester (solist Darko Rošker).

V drugem delu se je najprej predstavil ansambel trobil pod vodstvom prof. I. Karlina: Uvertura F. L. Franka, nato ansambel tolkal, ki ga je vodil B. Šurbek, skladbo E. Firta Encore in jazz. Koncert je končal »Big-band« v sestavi standardnega velikega jazz — orkestra z dirigentom D. Vebletom, ki je izvedel več jazzovskih skladb različnih avtorjev.

Koncert je bil v pedagoškem in tudi umetniškem pogledu zelo uspel pregled skupinskega muziciranja gojencev Zavoda, za katerega imajo poleg navedenih dirigentov nedvomno veliko zaslug tudi vsi drugi pedagogi zavoda, ki pri individualnem pouku vzgajajo in izobražujejo nastopajoče instrumentaliste.

Popravek

V članku V spomin Srečku Vilharju, objavljenem v letošnji 9. številki Prosvetnega delavca, se 6. stavek drugega odstavka pravilno glasi:

Ker je bilo tolminsko učiteljske 1927 ukinjeno, in ker je Srečka zaradi protifašističnega delovanja zasledovala policija, je zbežal 1928 v Ljubljano, kjer je kljub trdemu boju za kruh dokončal 4. letnik in prvičkrat v nekdanji Jugoslaviji uvedeni 5. letnik učiteljskega

Obrazi, krajine, tihožitja, prizori

Profesor Marjan Kozamernik pripada generaciji slovenskih kulturnih delavcev, ki so že zgodaj okusili življenje mladih ljudi pred vojno. Rojen je bil 25. 3. 1923 v delavski družini, na Viču.

Po končanem šolanju na meščanski šoli in trgovski akademiji, je obiskoval umetniško šolo na Tehniški srednji šoli v Ljubljani. Tu je pri prof. Antonu Severju dobil osnove iz perspektive, umetnostne zgodovine in oblikoslovja, pri Mariju Preglju pa je sledil predavanjem iz anatomije in malega akta. Nato se je posvetil študiju na likovni akademiji in diplomiral leta 1949 pri prof. Mariju Preglju. Marljiv in uspešen je bil večkrat deležen pohvale.

Prvič se je predstavil s samostojno likovno razstavo leta 1950 v Prizrenu. S prizori iz vojaškega življenja, s portreti Tita, oficirjev in vojakov. Pri Zavodu za spomeniško varstvo je delal kot restavrador pri prof. Mirku Šubicu, od leta 1950—52. Na gimnaziji v Ljutomeru je poučeval likovni pouk od leta 1952 do 1955. Tam je priredil leta 1955 svojo drugo samostojno razstavo ob desetletni osvoboditvi. Občinstvo je njegova dela navdušeno sprejelo. Po premestitvi v Tržič je slikar poučeval še na dveh šolah, sodil pa je tudi likovni krožek pri DPD Svoboda Tržič; do leta 1958 je sodeloval na razstavah z gorenjskimi likovniki.

Kot prvi slikar v avli kulturnega doma DPD Svoboda Vič se je leta 1973 predstavil z dokaj obsežnim opusom ob svoji 50-letnici. Leta 1974 je sodeloval v skupinski razstavi s slikarjem — grafikom Rudijem Simčičem in Brankom Simčičem. V tem letu se je Kozamernik še enkrat predstavil s četrti samostojno razstavo v DPD Svoboda Vič, letos pa s peto otvoritvijo v počastitev dneva OF in občinskega praznika — 27. aprila, v krajevni skupnosti Malči Belič in DPD Svoboda Vič-Rudnik.

Jedro njegovih stvaritev so portreti živčih in umrlih znancev. Njegovi motivi predmetov in bitij navajajo k razmišljanju o tem, kar vidiš — in utegneš odkriti. Njegova umetnost »ne kriči«, zbuja vtis neke mirnosti, in utegne tako občinstvu kakor posameznemu poznavalcu odkriti miselni svet ustvarjalca.

Na zdajšnji peti razstavi v Domu Malči Beličeve, se Kozamernik predstavlja s presenetljivimi, z lirico fineso prikazanimi portreti mladih ljudi, svojih znancev, učencev in učenk, svojih

dveh sinov in drugih. Ustvarja tudi motive iz antike, sočasno pa stoji — za prizorom namreč — tudi simbol življenja in njegovih funkcij, njegove stvarnosti.

Prizori iz gledališkega življenja so posebnost njegove dejavnosti, ki izvira iz nje po pripovedi, iz vtisov, živčih v njegovi zavesti, iz porajajočih se doživetij odrskih scen in spominov. Kakor avtor sam pove, ga navajajo k tovrstnemu slikanju misli na brata Staneta Severja. Zbuja mu podoba, segajoče v mladost, na vroča poletja v glinokopu na Vrhovcih, kjer sta delala z bratom Stanetom. Od tod tudi njegova podobna olju z naslovom Dolina ila. Bližnji barjanski motivi ob Malem grabnu, z jelšami, vrbami, topolom, glogovim grmom in motivu ob Gradaščici, so njegovi ljubljenci. Z modro-sivim Krimom na obzorju, z Rakitino in panoramo hribov od vzhodnega do zahodnega dela Ljubljanskega barja. Lepotni izrezi iz tega sveta ga privlačijo.

Če govorimo še o slikarju, je vredno poudariti, da je Kozamernik mojster tistega portreta, ki na prvi pogled izžve priznanje avtentičnosti upodobitve in zbuja vtis vrednote. Lahko bi dejali, da nekatera dela dosežejo kakovost galerijskih eksponatov. Tudi ni mogoče, da bi to stopnjo dosegel le z neko tehniko ali izobrazbo. Zna se živeti v človeka, v njegovo psiho, to pa rodi sposobnost kakovostnega upodabljanja.

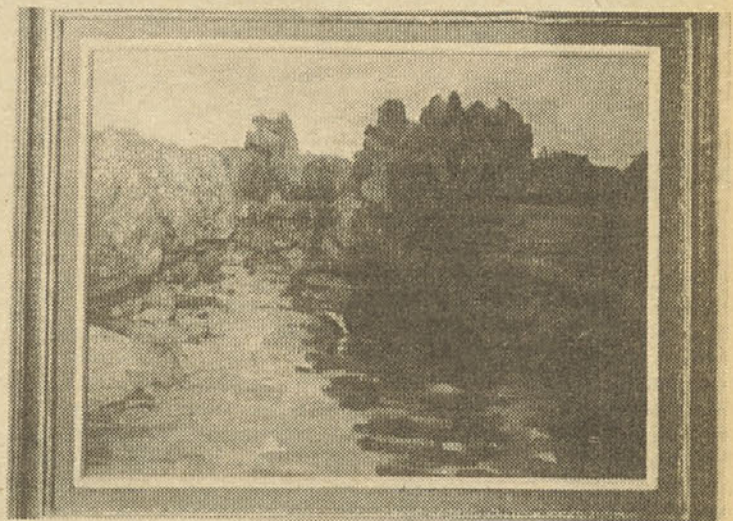
In če sta pejsaž in tihožitje lirika Marjana Kozamernika, njegova intimna izrazna nota, potem so njegovi portreti žive podobe zdaj že spominskih ali pa še živčih oseb.

Za slikarja sta značilni čustvena prizadetost in notranji nemir.

Iz tega napora nastajajo njegova dela. Vrača se v mladost, v spomine na mater (podoba Umirajoča mati) in na brata Staneta, ustvarjajoč prizore iz sveta Talije (legenda o Taliji in njenem sinu), Namišljeni bolnik itd. Iz vsega njegovega dela se zrcali prizadevanje po narativnem upodabljanju, zlasti, kadar govore simboli.

Kozamernikova dela niso modernizmi, niso eksperimenti, niso težko doumljivi abstrakti. So lepota, bolečina, pripoved in razmišljanje; tiha radost, premaganje skrbi in tesnobe ter upanje. Ob vsem tem pa sta nenehno pričujoča iskanje novih umetniških zamisli in želja po njihovi uresničitvi.

RUDI MIŠKOT



Marjan Kozamernik: Mali graben z Barjem

OSNOVNA ŠOLA SLAVKO ŠLANDER LJUBLJANSKA CESTA 46 — CELJE

razpisuje za nedoločen čas prosta delovna mesta:

— dveh učiteljev za podaljšano bivanje — U ali PRU — učitelja telesne vzgoje (moški) PRU ali P

Razpis velja do zasedbe delovnih mest 1. IX. 1977. Stanovanj ni.

ŠOLSKE DELAVNICE TEHNIŠKIH ŠOL V LJUBLJANI, GORUPOVA 6

razpisuje jo prosto delovno mesto za nedoločen čas

— učitelja praktičnega pouka na kovinarskih strožnicah — s polnim delovnim časom

POGOJI: Kandidat za razpisano prosto delovno mesto je lahko učitelj praktičnega pouka navedene stroke, ali tisti, ki je poleg poklicne šole končal še ustrezno tehniško šolo in ima najmanj pet let praktičnega dela na ustreznem delovnem mestu. Poskusna doba tri mesece. Nastop dela 1. 9. 1977.

Prijave z dokumenti sprejema uprava zavoda. Rok za sprejemanje prijav je 15 dni po objavi v časopisu.

Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve SKUPŠČINE OBČINE GROSUPLJE

razpisuje prosto delovno mesto

— ravnatelja Osnovne šole Louis Adamič Grosuplje

Za ravnatelja je lahko imenovan kandidat, ki izpolnjuje pogoje za učitelja osnovne šole, določene z zakonom o osnovni šoli in ima 5 let vzgojnoizobraževalne prakse ter ustrezne moralnopolitične vrline in organizacijske sposobnosti za uresničevanje vzgojnoizobraževalnih smotrov.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in kratkim življenjepisom sprejema 15 dni po objavi kadrovska služba Skupščine občine Grosuplje.

OSNOVNA ŠOLA BAKOVCI

ponovno razpisuje za nedoločen čas prosta delovna mesta:

— učitelja matematike, PRU — učitelja tehničnega pouka in fizike, PRU — učitelja nemškega jezika, PRU

Na delovna mesta se lahko prijavi tudi absolventi PA, vendar za določen čas. Družinska stanovanja zagotovljena v bloku. Prednost imajo kandidati, ki bodo stanovali v kraju službovanja. Rok prijave je 15 dni po objavi.

Odbor za medsebojna delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE »7. MAJA« DOBROVA PRI LJUBLJANI

vabi k sodelovanju za nedoločen delovni čas tele prosvetne delavce:

- tri učitelje razrednega pouka
- učitelja biologije ali kemije in fizike
- učitelja slovenskega in angleškega jezika
- učitelja slovenskega in srbohrvaškega jezika
- dveh učiteljev matematike in fizike
- učitelja glasbene vzgoje
- vzgojiteljice za VVZ

Z Ljubljano so ugodne avtobusne zveze. Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa.

Poučno pričevanje

Kolona mladih ljudi — učenec Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani — se je letošnjega maja ob lepem sončnem vremenu spustila v dolino Gradašče. Ob njej je med vojno deloval Dolomitski odred, poveleval je Glavni štab slovenske partizanske vojske, Centralni komite KPS in Izvršni odbor OF pa sta sprejemala sklepe in dajala politične smernice. Predstavniki OF so sprejeli tudi znano Dolomitsko izjavo. Spomini na takratne čase še živijo v ljudeh, ki so na terenu in v enotah odreda imeli pomembno vlogo v zgodovini narodnoosvobodilnega boja, tedaj, ko se je prav na tem terenu, ob nemško-italijanski zaminirani žični meji, v neposredni bližini Ljubljane, ob glavnih komunikacijah Ljubljana—Trst in ob obliči belogardističnih postojank preskušala moč partizanske vojske v krvavih spopadih z okupatorjem in njegovimi pomagači.

Prav tedaj — ob 35-letnici velikega boja 28 borcev 2. čete Dolomitskega bataljona na Ključu in velike zmage Narodne zaščite v Žerovnikovem grabnu pod Hruševem — so se učenci odpravili na pot, da bi spoznali nekatere podrobnosti o tem boju in si ogledali spomenike iz naše bližnje revolucionarne preteklosti.

Na cesti v Žerovnikovem grabnu so pionirji, zbrani ob spominski plošči, ki opozarja mimogredoče na veliko zmago Narodne zaščite, poslušali enega izmed preživelih borcev, Viktorja Zadnikarja. Pripovedoval jim je, kako so zaščitniki napadli dolgo italijansko motorizirano kolono, ki se je vračala po neuspešni akciji na Ključu v Ljubljano. V obeh bojih so imeli Italijani (po njihovih virih) 118 izgubljenih, od tega 36 mrtvih. To je bila največja zmaga dolomitskih borcev na pragu Ljubljane, ki je imela tedaj v vojašnicah najmanj dvajset tisoč vojakov in policije.

V Gavgarjevi hiši pod Osredkom je bil bunker, ki je dajal zatočišče skupini osrednjega partizanskega vodstva. V marčevi ofenzivi 1943 so belogardisti pregledali vso hišo, a vhoda v bunker niso našli. Vedeli so, da so tam pogosto vodilni partizani in da mora biti še kak dodaten prostor. Z udarci po betonu v kuhinji so ga res našli. S krampom in z jeklenim drogom se jim je posrečilo prebiti kakšnih 20 cm debelo betonsko steno. Spustili so se v precej velik prostor, kjer so bili pred nekaj urami partizanski funkcionarji. Belogardisti so plenili le nekaj literature in nekaj kosov obleke. Seveda z akcijo niso bili zadovoljni.

Volja in pripravljenost

Na idrijski osnovni šoli Jožeta Mihevcva smo imeli letos že tretji obrambni dan. V preteklih letih so učenci tekmovali le v orientacijskem pohodu, vmes pa je bilo nekaj delovnih točk. Letošnji obrambni dan pa je bil organiziran drugače in bolj množično. Na centralni šoli je namreč 841 učencev, vključiti pa smo želeli večino. Tako je obrambni dan vseboval tele elemente:

Učenci od 1. do 4. razreda so tekmovali v lovu na lisico, na poti pa so reševali še druge naloge, primerne tej starosti. Učenci 5. in 6. razredov so odšli na orientacijski pohod. Na kontrolnih točkah so metali ročne bombe, odgovarjali na vprašanja iz NOB in nosili sporočilo partizanskega kurirja. Hodili so po opisu poti.

Učenci 7. in 8. razredov pa so to dopolnile spoznavali osnovno pehotno orožje in se urili še v drugih veččinah.

Na delovnih točkah so spoznali: borbene lastnosti, glavne dele in načine uporabe puške, avtomatske puške in lahke strojnice. Učili so se pravilno meriti v cilj, streljati z zračno puško, metali so ročno bombo. Spoznali so nekaj osnov prve pomoči. Naučili so se meriti azimut s pomočjo kompasa in postavljati šotore.

Besni so se znašli nad domačimi in jih odpeljali v internacijo. Gospodinja se je vrnila živa in je tako tokrat pripovedovala učenecem o odkritju bunkerja.

Kolona je nadaljevala pot proti Hruševem. Ob glavni cesti je Kelnačeva (Riharjeva) hiša, kjer je bil med vojno pod kozolcem velik bunker. V njem je med vojno delalo kakšnih osem čevljarjev obuvala za borce Dolomitskega odreda. Bunker je bil le dvajset metrov od glavne ceste, vendar zelo spretno skrit. Med ofenzivo v mesecu marcu 1943 so odkrili tudi ta bunker, ker je bil izdan. V njem so našli nekaj čevljarjev-borcev, ki so jih odpeljali v zapore in internacijo. Kelnačevo Meri so grobo strahovali, jo pretepali in odpeljali v internacijo. Nad njo so se znašli še posebno zato, ker je bil njen brat Franc (Radovan) komandant Dolomitskega odreda. Več o dejavnosti Kelnačeve hiše in o pomenu bunkerja je povedala Meri sama, ki se je po vojni srečno vrnila domov.

Čez most, mimo nekdanjega partizanskega mlina (Preteklev mlin), je pionirski odred zavil po strmini na Hruševo pred Galčevo (Koširjevo) hišo. Tu so jih čakali Galčeva mama, Petrovčeva Mici in še nekaj domačih. Krog mladih se je sklenil in prisluhnili: Galčeva mama je povedala, kakšno gorje so povzročili belogardisti, posebno potem, ko se je moral umakniti Dolomitski odred. Vse druge domače so zaprli in odgnali v internacijo, njej pa so »prizanesli«, ker je imela šest majhnih otrok. Nenehno so jo strahovali, saj so vedeli, da je bila pri njih osrednja ciklostilna in grafična tehnika glavnega poveljstva, da so bili v hiši noč in dan partizani. Tudi Petrovčeva Mici je povedala, kako so ji ubili moža, njo pa so, čeprav je imela majhnega otroka, odpeljali v internacijo. O delu Hruševega med NOB je pripovedoval še Viktor Zadnikar, ki je spremljal mlade ves čas pohoda.

Ob grobnici pod cerkvijo so učenci pripravili kulturni program in se poklonili padlim borcem.

Tako se je iztekla dan v prisrčnem srečanju z dobrimi partizanskimi ljudmi, mladi pa so odhajali obogateni z novimi spoznanji iz naše zmagoslavne preteklosti.

Tako nadaljuje Zavod za slepo in slabovidno mladino bogato tradicijo obiskov partizanskih krajev in pomnikov, s pričevanji dopolnjuje zgodovino NOB in seznanja mladi rod z rastojo in dosežki naše socialistične domovine.

TONE KEBE

Za varne počitnice

Že več let, odkar pomeni cestni promet tolikšno nevarnost za udeležence v prometu, posebno za otroke osnovnošolske starosti, so poletni meseci najbolj nevarno letno obdobje. V tem času so otroci številne žrtve prometa kot v drugih mesecih leta.

Z vedno bolj organizirano obliko prometne vzgoje na osnovnih šolah je tudi več možnosti, da lahko storimo nekaj v korist prometne varnosti otrok, ko jih dva meseca ne bo pod šolsko streho.

Preden se bomo od njih poslovili, je prav, da jim svetujemo, kako varno preživeti počitnice. Med šolskim letom je bilo na račun prometne varnosti veliko rečenega in tudi veliko storjenega. Ker pa se prometna vzgoja ne konča s šolskim letom, pa tudi ne s polnoletnostjo, je treba o njej govoriti kar naprej, posebno ob najbolj kritičnih trenutkih ali nevarnih obdobjih. Eno takih obdobji so tudi šolske počitnice.

O prometni varnosti spregovorimo tudi s starši naših šolarjev in jih opozorimo, da so poletni meseci prometno bolj nevarni kot drugi čas v letu. Povejmo staršem, da je njihov zgled najboljša vzgoja.

MARJAN METLJAK

PREKLICI

GINNAZIJA IVAN CANKAR V LJUBLJANI, ŠUBIČEVA 1
preklicuje razpisano delovno mesto učitelja latinskega jezika z nepolnim delovnim časom, objavljeno v časopisu Prosvetni delavec, številka 8, z dne 22. aprila 1977.

Vzgojni zavod Janeza Levca, Ljubljana, Karlovska c. 18 preklicuje razpis dveh delovnih mest ortopedagogov, ki sta bili razpisani dne 22. aprila 1977. Razpis preklicujemo zaradi premajhnega vpisa gojencev v novem šolskem letu 1977-78.

OSNOVNA ŠOLA BREZOVICA PRI LJUBLJANI

preklicuje razpisano delovno mesto učitelja podaljšanega bivanja, ki je bilo objavljeno v Prosvetnem delavcu, št. 8, dne 22. aprila 1977.

Komisija za volitve in imenovanja in kadrovska vprašanja SKUPŠČINE OBČINE SLOVENJ GRADEC

razpisuje delovni mesti:

1. ravnatelja vzgojnovarstvenega zavoda Slovenj Gradec
2. ravnatelja osnovne šole XI SNOUB Miloš Zidanšek Šmartno pri Slovenj Gradcu

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev izpolnjevati še naslednje:

Pod 1. Visoka, višja ali srednja izobrazba — pedagoška smer in najmanj 10 let izkušenj v pedagoškem zavodu ali 5 let izkušenj na vodilnem delovnem mestu v predšolskem zavodu. Kandidati morajo biti družbeno in politično vsestransko razgledani. Imeti morajo tudi ustrezne organizacijske sposobnosti.

Pod 2. Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, predpisane z zakonom o osnovni šoli.

Vloge z življenjepisom in dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev sprejema Komisija za volitve in imenovanja in kadrovska vprašanja 15 dni po objavi razpisa.

Delovna skupnost POSEBNE OSNOVNE ŠOLE ŠKOFJA LOKA

razpisuje delovni mesti:

1. Ortopedagoga za delo v oddelku za delovno usposabljanje za nedoločen čas.
2. Učitelja glasbenega pouka z nepolnim delovnim časom.

Pogoji:

Pod točko 1:

- višja ali visoka specialno pedagoška izobrazba za delo z duševno prizadeto mladino;
- najmanj 5 let neposredne specialno pedagoške prakse in opravljen strokovni izpit

Pod točko 2:

- višja ali visoka izobrazba za glasbeni pouk

Nastop dela 1. septembra 1977, stanovanj ni, prednost imajo kandidati z bivališčem v Škofji Loki ali okolici.

Ponudbe z dokazili sprejema delovna skupnost Posebne osnovne šole Škofja Loka, Podlubnik 1, 15 dni po objavi.

Zbor delovne skupnosti OSNOVNE ŠOLE ŠEMPAS

razpisuje za šolsko leto 1977/78 naslednja prosta delovna mesta:

- učitelja matematike, PRU ali P
- učitelja telesne vzgoje, PRU ali P
- učitelja angleščine in družbeno-moralne vzgoje, PRU ali P

Na voljo je samska soba za učitelja matematike.

Prijave in dokumentacijo pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

Svet delovne skupnosti VZGOJNOVARSTVENEGA ZAVODA KOPER

razpisuje delovna mesta

- dveh vzgojiteljic za vrtec v Kopru, VZG
- vzgojiteljice za vrtec v Vanganelu, VZG,

Vsa delovna mesta so razpisana za nedoločen čas.

Začetek delovnega razmerja po dogovoru ali najkasneje 1. septembra 1977.

Prošnje s fotokopijo diplome pošljite na naslov: Vzgojnovarstveni zavod Koper, Kettejeva ul. 13, v 14 dneh po objavi.

Osební dohodek po pravilniku o delitvi OD.

Stanovanj ni.

Odbor za medsebojna delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE LJUBA ŠERCERJA IG PRI LJUBLJANI

razpisuje naknadno prosto delovno mesto

- učitelja razrednega pouka, U ali PRU razrednega pouka z znanjem MOM

Milan Lipovec

V noči z devetega na deseti maj je v boju z zahrbtno boleznijo klonil upokojeni polkovnik, učitelj Milan Lipovec. Kruta smrt je iz naše srede izrgala dobrega tovariša in vestnega ter za delo zagnanega pedagoga.

Njegova mladost, ki jo je preživel v stari Jugoslaviji, ni bila lahka. Vedno slabše življenjske razmere so mu onemogočile nadaljevanje začete šolanja v Ljubljani. Oče ga je dal v uk in mladi Milan se je kmalu seznanil z naprednim gibanjem. Ob izbruhu druge svetovne vojne je bil že zaveden revolucionar, ki je takoj vedel, kje je njegovo mesto. Najprej je delal kot terenec, nato pa se je pridružil borcem II. grupe odredov. Leta 1942 je postal skojevec, leto kasneje pa je bil sprejet v KPJ. Kot borec je bil hudo ranjen. Konec vojne je dočakal kot politikomisar enote JLA. Po vojni je služboval v graničarskih enotah ob južni in severni meji.

Po upokojitvi je leta 1968 postal učitelj obrambe in zaščite na Gradbeni tehniški šoli v Ljubljani. Njegovo delo z mladimi je bilo zelo vestno in požrtvovalno. Vzgaljal jih je v duhu marksizma in samoupravnega socializma. Poleg vojaških veščin jih je učil tudi ljubezni do domovine ter do vsega lepega in plemenitega. Lastno disciplino je prenašal na mlajše rodove, ki jim je posvečal tudi svoj prosti čas. Učenci so z njegovo pomočjo pripravljali razstave učil za pouk obrambe in zaščite, fotografij in dokumentov iz NOB in fotografij, ki so kazale obrambne vaje in vaje civilne zaščite. Te vaje, pa tudi orientacijske nočne in dnevne pohode, taborjenja in strelske vaje je organiziral z veliko odgovornosti in s še večjo ljubeznijo. Njegovi učenci so v streljanju dosegali odlične uspehe in si prislužili prvo mesto med ljubljanskimi srednješolci.

Tovariš Lipovec pa je bil aktiven ne samo v šoli. Veliko svojega časa je posvetil delu v krajevni skupnosti Tabor, kjer je bil poveljnik štaba civilne zaščite. Tudi kot komunist je deloval v obeh organizacijah, na Gradbeni tehniški šoli in v krajevni skupnosti Tabor. Za svoje delovne zmage je prejel številna priznanja ter odlikovnja in je bil pred letom dni povišan v polkovnika.

Človek s tako bogatim življenjem nam bo ostal v trajnem spominu. Na delovnem področju je za njim zazevala velika praznina, v naših srcih pa bo Milan Lipovec živel kot mož, ki je skupnosti ogromno prispeval. S svojim delom nam je bil in nam bo tudi v prihodnje svetel zgled, vedno pa se ga bomo spominjali kot požrtvovalnega sodelavca, dobrega tovariša in plemenitega človeka. Slava njegovemu spominu!

NEVA PHYSICOU

Komisija za kadre OSNOVNE ŠOLE ANTON AŠKERC RIMSKE TOPLICE

razpisuje prosta delovna mesta:

- učitelja fizike in tehničnega pouka — za nedoločen čas, ali učitelja tehničnega in likovnega pouka za nedoločen čas;
- učitelja telesne vzgoje, za ženske — za nedoločen čas;
- učitelja razrednega pouka — za določen čas;
- učitelja razrednega pouka na podružnični šoli Jurklošter — za nedoločen čas;
- učitelja razrednega pouka na podružnični šoli Henina — za nedoločen čas;
- učitelja razrednega pouka na podružnični šoli Lažiše — za nedoločen čas;
- učitelja v podaljšanem bivanju — za nedoločen čas

Na vseh podružničnih šolah, razen podružnične šole Lažiše, so na voljo družinska stanovanja.

Kandidati naj pošljejo v 15 dneh vloge z dokazili o izobrazbi.

OSNOVNA ŠOLA MATIJE BLEJCA MENGEŠ

razpisuje prosto delovno mesto

- učitelja tehničnega pouka za nedoločen čas

Pogoj: učitelj za tehnični pouk, PRU ali P.

Razpis velja 15 dni po objavi.

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA PRI SKUPŠČINI OBČINE ŽALEC

RAZPISUJE:

- **DELOVNO MESTO RAVNATELJA** Osnovne šole Slavko Šlander Prebold

Za ravnatelja osnovne šole je lahko imenovan, kdor izpolnjuje tele pogoje:

- da ima najmanj višjo strokovno izobrazbo pedagoške smeri in 5 let učnovzgojne prakse
- ali srednjo strokovno izobrazbo, če gre za delavca, ki izpolnjuje pogoje iz 23. člena družbenega dogovora o osnovah kadrovske politike v občini Žalec (Uradni list SRS, št. 14/73 in 18/73)

- **delovno mesto ravnatelja** Osnovne šole Nada Cilenšek Griže

Za ravnatelja osnovne šole je lahko imenovan, kdor izpolnjuje tele pogoje:

- da ima najmanj višjo strokovno izobrazbo pedagoške smeri in 5 let vzgojnoizobraževalne prakse
- ali srednjo strokovno izobrazbo, če gre za delavca, ki izpolnjuje pogoje iz 23. člena družbenega dogovora o osnovah kadrovske politike v občini Žalec (Uradni list SRS, št. 14/73 in 18/73)

Pismene prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisanih pogojev pošljite v 15 dneh po objavi razpisa komisiji za volitve in imenovanja pri Skupščini občine Žalec.

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije poziva občane in delovne ljudi navedenih občin, naj se udeležijo krvodajalskih akcij, ki bodo v mesecu JUNIJU 1977. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist, odgovoren za krvodajalstvo.

Dajanje krvi je odsev človečnosti, zato pričakuje Rdeči križ Slovenije, da bodo prišli na odvzem krvi vsi zdravi občani.

JUNIJ 1977:	
Kostanjevica	14.
Senovo	15.
Krško	16., 17.
Sevnica	21., 22., 23.
Vrhnika	24.
Idrija	28., 29., 30.

**RDEČI KRIŽ SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ODBOR**

XX. poletna šola andragogov

V Poreču bo letošnjega junija in julija jubilejna XX. poletna šola andragogov. Potekala bo po načrtu, ki ga objavljamo.

I. POSVETOVANJA, SEMINARJI, KOLOKVIJI

28. 6. — 2. 7. 1977 Seminar: IZOBRAŽEVANJE IN VZGOJA ZA SAMOUPRAVLJANJE Načrtovanje in organizacija dela
27. 6. — 2. 7. 1977 Posvetovanje in seminar: ŠOLA ZA OSNOVNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V REFORMI VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA Srečanje vodij šol in oddelkov za osnovno izobraževanje odraslih
27. 6. — 30. 6. 1977 Znanstveno — strokovno posvetovanje: NAČRTI ZA OSNOVNO ŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE V JUGOSLAVIJI
27. 6. — 2. 7. 1977 Tečaj: OSNOVE ANDRAGOGIKE Začetno andragoško izobraževanje
27. 6. — 2. 7. 1977 Seminar: KULTURNE DEJAVNOSTI USTANOV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH IN NAČRTI KULTURNEGA RAZVOJA
2. — 5. 7. 1977 Seminar: DOSEŽKI IN PROBLEMI TEORIJE IN PRAKSE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH Srečanje učiteljev, diplomantov in absolventov višje šole za andragoško izobraževanje
5. — 9. 7. 1977 DRUGI ANDRAGOŠKI POGOVORI VODIJ IN SODELAVCEV LJUDSKIH IN DELAVSKIH UNIVERZ
5. — 9. 7. 1977 Konferenca: ZDRUŽENO DELO IN REFORMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA Prvo srečanje andragoških delavcev, ki delajo v centrih in službah za izobraževanje v organizacijah združenega dela
5. — 9. 7. 1977 Seminar: DELOVANJE SAMOUPRAVNIH INTERESNIH SKUPNOSTI VZGOJE IN USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA ZA SOCIALISTIČNO SAMOUPRAVNO PREOBRAZBO VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA
5. — 9. 7. 1977 Seminar: NAČRTOVANJE IZOBRAŽEVANJA, USPOSABLJANJA IN IZPOPOLNJEVANJA ZAPOSLENIH (I. del)
7. — 9. 7. 1977 Seminar: NOMENKLATURA POKLICEV KOT OSNOVA ZA IZDELAVO PROFILOV POKLICEV IN NAČRTA IZOBRAŽEVANJA UVOD V METODIKO IN ORGANIZACIJO DOPISNEGA IZOBRAŽEVANJA
9. — 12. 7. 1977 Seminar: VLOGA IN POMEN DAKTILOGRAFIJE IN ADMINISTRATIVNIH PREDMETOV V NOVEM UČNEM NAČRTU IN PREDMETNIKU SKUPNIH TEMELJEV
4. — 10. 7. 1977 Seminar: STROKOVNO USPOSABLJANJE IN IZPOPOLNJEVANJE DAKTILOGRAFOV, STENOGRAFOV IN STENODAKTILOGRAFOV NA STROKOVNIH TEČAJIH IN UČITELJEVA VLOGA V UČNEM PROCESU
4. — 9. 7. 1977 Posvetovanje: IZOBRAŽEVANJE KMETIJSKIH PROIZVAJALCEV
11. — 15. 7. 1977 Seminar: RAZISKOVANJE NA ANDRAGOŠKEM PODROČJU VZGOJE, IZOBRAŽEVANJA IN POUKA
11. — 15. 7. 1977 Seminar: ANDRAGOŠKI CIKLUS V IZOBRAŽEVANJU ZAPOSLENIH
11. — 15. 7. 1977 Kolokvij: OBLIKE IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO
11. — 16. 7. 1977 Seminar: PROBLEMI PROGRAMIRANJA, RACIONALIZACIJE IN URESNIČEVANJA VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEGA DELA

11. — 16. 7. 1977

Seminar: NAČRTOVANJE DELA ŠOLE IN PEDAGOŠKO-INSTRUKTIVNA FUNKCIJA RAVNATELJEV ŠOL

27. 6. — 16. 7. 1977
5. — 8. 7. 1977

II. MEDNARODNI POSVETI IN PROGRAMI ZA ANDRAGOGE IZ TUJINE Programi za tuje andragoške delavce
15. mednarodni andragoški pogovori: IZOBRAŽEVANJE, USPOSABLJANJE IN IZPOPOLNJEVANJE KADROV ZA ANDRAGOŠKO DELO

3. — 4. 7. 1977
9. — 10. VII. 1977

III. OKROGLA MIZA POLETNE ŠOLE ZA ANDRAGOGE DOSEŽKI IN PERSPEKTIVE POLETNE ŠOLE ANDRAGOGOV POUK ANDRAGOGIKE NA VISOKIH ŠOLAH

29. 6. 1977
5. 7. 1977
12. 7. 1977
4. 7. 1977
7. 7. 1977

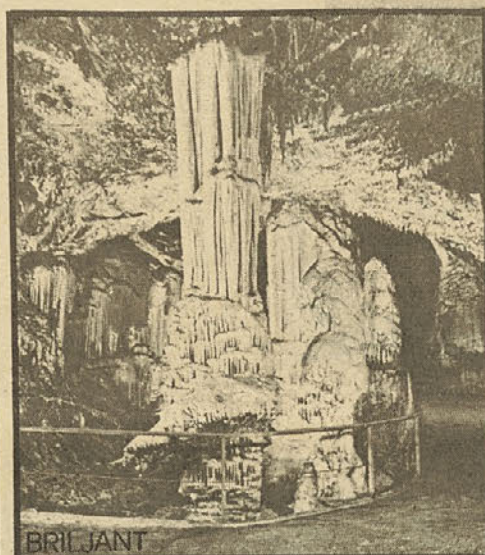
IV. TRIBUNA POLETNE ŠOLE ZA ANDRAGOGE REFORMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

ODRASLIH V JUGOSLAVIJI
20 let poletne šole za andragoge
VLOGA ANDRAGOŠKIH USTANOV IN ANDRAGOŠKIH DELAVCEV PRI URESNIČEVANJU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

Dodatne informacije dobite na naslov:
ANDRAGOŠKI CENTER
41001 ZAGREB
Vojnovičeva 42/II, p. p. 4
telefon 412-523

TOKRAT V POSTOJNSKO JAMO DRUGOD

POT DIVERZANTOV



LEGENDA

pot diverzantov ●●●●●
požig bencina ★

PO POTI XXXI. DIVIZIJE SKOZI SISTEM POSTOJNSKE JAME

Ob 30-letnici osvoboditve je uvedla Postojnska jama novo turistično ogledno pot z namenom, da ob odkrivanju podzemskih lepot čim širši javnosti oživi tudi tradicijo NOB. Sledimo poti, ki jo je v noči od 23. na 24. april 1944 opravila skupina 11 diverzantov — borcev XXXI. divizije skozi labirint podzemskih hodnikov do glavnega vhoda v Postojnsko jamo, kjer je imel okupator uskladiščene znatne zaloge goriva in eksploziva. Vstop v podzemlje je v Črni jami, katere ogled sicer sploh ni vključen v klasični obisk Postojnske jame. Posebno mikavnost ustvarja dnevna svetloba, ki pronicava v jamske prostore pod vhodno steno in se meša s sijem reflektorjev. Črna jama je bila raziskana v letih 1850—1853 in že od takrat poznana kot domovanje Proteusa — človeške ribice. Po 495 m dolgem predoru — Partizanskem rovu dosežemo naravne hodnike Ruskega rova v Postojnski jami. Skozi Ruski rov pelje pot obiskovalca pod Lepimi jamami, ob podnožju Velike gore v Staro jamo. Ko se pod razsežnimi jamskimi oboki bližamo Koncertni dvorani, se za kratko čas ustavimo še pri bazenu s človeškimi ribicami. V Koncertni dvorani stopimo na jamski vlak, ki nas pelje proti izhodu, kjer je v času narodnoosvobodilnega boja zagorel največja partizanski kres na Notranjskem.

Urniki: ogled jame »Po poti XXXI. divizije« je vsak dan od 1. III. do 30. XI. ob 9.30 in 13.30. Obisk traja 2 uri. Za obisk jame »Po poti XXXI. divizije« je potrebna rezervacija, ob prihodu pa se mora vodnik javiti pri blagajni Postojnske jame. Vstopnina je enaka kot za ogled Postojnske jame. Informacije in rezervacije: Postojnska jama, 66230 Postojna, tel. (067) 21-841 in 21-172, telex 34106 YU JAMA.

tkp Ljubiša Miodragović

TEKSTILNI KOMBINAT - PRIJEPOLJE

telefon štev. 033/22-003
SR SRBIJA

Za sezono 1977/78

PRIPOROČAMO

vzgojnovarstvenim zavodom, osnovnim, srednjim in visokim šolam v skladu s potrebami civilne zaščite:

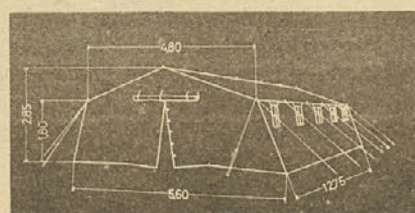
razredni šotor 12,75 × 5,60 × 2,80 × 1,80 m, in skupno teža 440 kg (aluminijasta konstrukcija in kombinirana nepremočljiva prevleka s plastificiranim podom). Površina 70,50 kvadratnih metrov.
Cena: po orientacijskem izračunu 60.065 din;

šotor za upravo in konference 5 × 5,60 × 2,80 × 1,80 m, ki ima skupno teža 150 kg (aluminijasta konstrukcija, prevleka, pod). Površina 28 kvadratnih metrov, cena: 24.350 din;

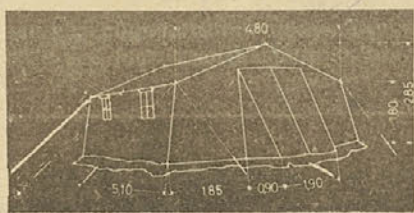
šotor za umivalnico, WC in kuhinjo ima razsežnost 10 × 5,60 × 2,80 × 1,80 metra, torej 56 kvadratnih metrov in je težak 140 kg (konstrukcija, prevleka, pod). orientacijska cena: 45.100 din.

Podrobnejše informacije dobite pri podjetju pisмено ali telefonsko!

razredni šotor



šotor za upravo in konference



LAGUNA
GOSTINSKO -
PREHRAMBENI CENTER
LJUBLJANA, LINHARTOVA 3

priporoča na vse šolske inlete

SVOJE OBRATE na Linhartovi 3.



Samopostrežna restavracija, v kateri so na voljo obroki za izletnike od 8,00 din dalje.

SLAŠČICARNO
KLASIČNO RESTAVRACIJO
DIETNO RESTAVRACIJO
DELIKATESNO TRGOVINO
IN APERITIV TER KAVA BAR

Pridite, v naših obratih vas bomo kulturno in poceni postregli s popolnimi obroki.

Priporoča se kolektiv Laguna, Gostinsko-prehrambeni center, Linhartova 3, Ljubljana.



tovarna gospodinjskih
aparatorov in
elektromateriala
Ljubljana

PRIPOROČA IZ SVOJEGA PROIZVODNEGA PROGRAMA:

- MALE GOSPODINJSKE APARATE (likalnice, opekač za kruh, hitri pekač, el. rešetka, el. cvrtnik, čistilnik za tla, sušilne avbe in kozmetična ogledala)
- elektroinstalacijski material (podometna in nadometna stikala ter svetleča stikala in okovje za vse namene)
- material, ki ne prepušča vode za namenske prostore
- transformatorje za kabinetni pouk in šolske delavnice.

Informacije o cenah in prodajnih pogojih dobite pisмено ali



GARANT

pohištvena industrija
polzela p.o.

vam ponuja

iz novega
proizvodnega
programa

po projektu INSTITUTA ZA
INDUSTRIJSKO OBLIKOVANJE
v izvedbi svetli in temni hrast — dobitnik
ZLATEGA KLJUČA na mednarodnem
salonu pohištva v Beogradu.

- univerzalni merski sistem pohištva »Garant«, ki ga lahko naročite v sestavi ali po kosih. Namenjen je za:
- opremo spalnic
- dnevnih sob
- delovnih sob
- predsob
- študentskih domov
- vzgojnovarstvenih zavodov institutov

Obvestilo o cenah in prodajnih pogojih lahko dobite pis-
meno ali telefonsko na št.: 063/720-000, 720-001,
720-007



TOZD IGM, INDUSTRIJA GRADBENEGA MATERIALA

Celje, Medlog 7, telefon št. 063/26-711



projektira, dokumentira in izvaja gradbene programe
montažnih objektov za vzgojnovarstvene zavode, šole,
domove za učence, delavnice in inštitute, ki jih na novo
gradite, preurejate in popravljate

V SVOJEM PROIZVODNEM PROGRAMU IMA BETONSKE IZDELKE:

- nosilne betonske bloke NBB 20 in 30 cm
- pregledne betonske bloke NBB 12 in 7 cm
- dimne tuljave shunt iz opečnega zdroba
- zračne tuljave iz betona
- opažne bloke 30 in 40 cm
- betonske tlakovalne plošče
- cestne in vrtno robnike
- betonski montažni strop
- nearmirane betonske cevi od Ø 15 do Ø 120 cm
- armirane vakuumirane betonske cevi Ø 140 in 210 cm
- klasična betonska okna »inas«
- specialna betonska okna »inas«
- pokrove za jaške od Ø 30 do Ø 120 cm
- stebre za ograje, vinograde in brajde
- montažne elemente za stolpnice
- kompletne montažne objekte tip »inggrad«
- druge betonske izdelke po naročilu
- granuliran dolomitni pesek
- betonske mešanice
- armature po naročilu
- zidake votlake V 12, V 8, za pregradne stene V 5
- modul. blok 6/1
- porolit

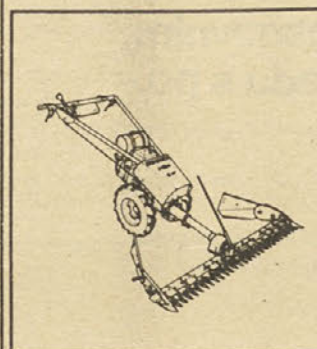
PREDRAČUNE IN POGOJE ZAHTEVAJTE PISMENO ALI
TELEFONSKO. TA PONUDBA VELJA ZA GRADBENO SE-
ZONO 1978, ZA KATERO JE TREBA SKLENITI POGODBE
NAJPOZNEJE V SEPTEMBRU 1977!

SIP

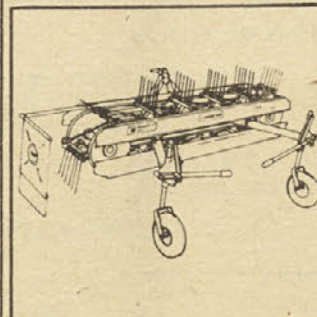
STROJNA INDUSTRIJA ŠEMPETER

PONUJA

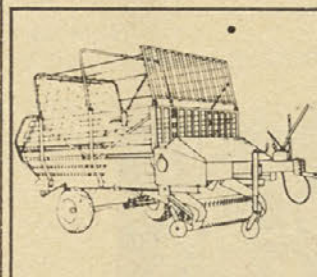
iz svojega proizvodnega programa kmetijskim šo-
lam, biotehniški fakulteti in inštitutom tele izdelke:



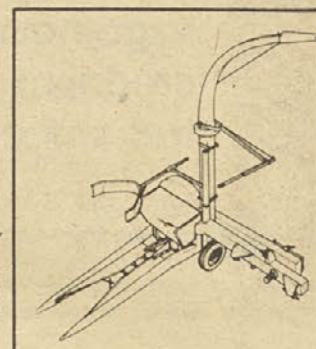
ROČNE MOTORNE
IN TRAKTORSKE
KOSILNICE



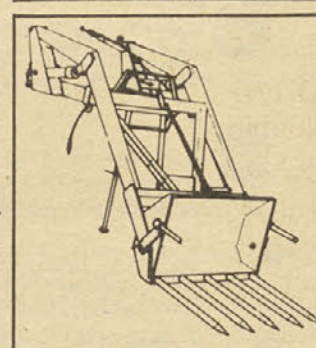
RAZLIČNE VRSTE
OBRAČALNIKOV



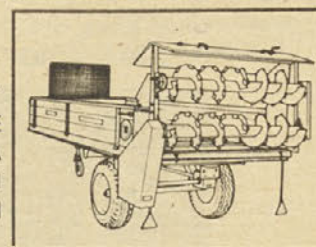
NAKLADALNE
PRIKOLICE



SILOKOMBAJNE
ZA KORUZO



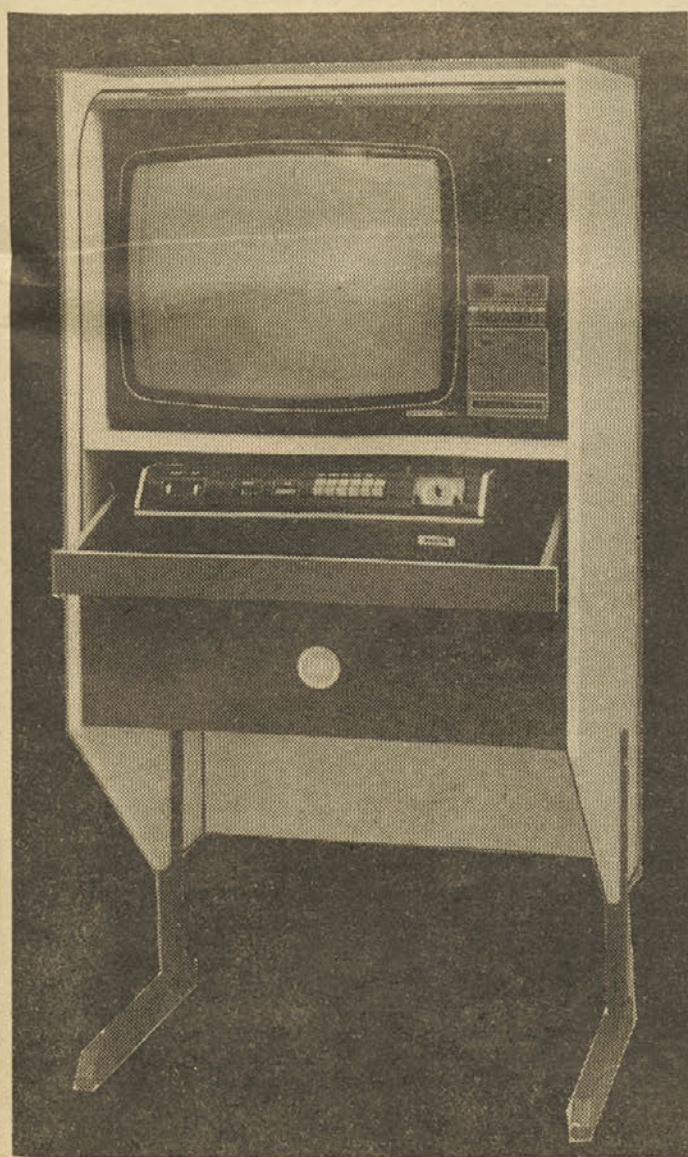
NAKLADALNIKE
ZA HLEVSKI GNOJ



TROSILNIKE
HLEVSKEGA GNOJA
V RAZLIČNIH
IZVEDBAH

Kupci lahko zahtevajo predračun s prodajnimi pogoji pisмено
ali telefonsko na št. 063 701-424.

V vsak razred sodobno učilo: šolsko televizijo! gorenje



Odprt osnovni komplet šolske televizije

OSNOVNI KOMPLET ŠOLSKE TELEVIZIJE ITV102 A SESTOJI IZ

- VCR (videokasetni magnetoskop), tip N 1502 Philips
- monitorja (izpeljanka barvnega televizorja Gorenje, tip BTV 962)
- omare za monitor, magnetoskop in kasete
- kabelskega podaljška s tremi vtičnicami
- 5 kosov video kaset VC 45 (45-minutne) Philips
- 20 m koaksialnega kabla

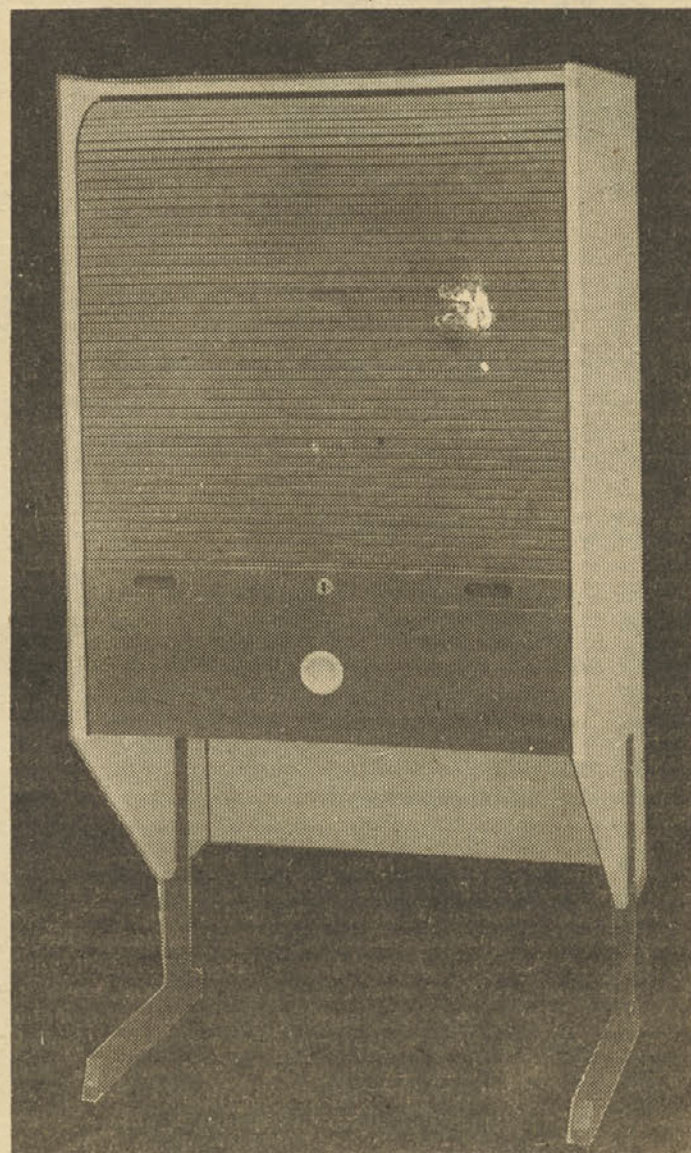
Orientacijska cena osnovnega kompleta je 63.000 din.

Osnovni komplet lahko dopolnjujete s črno-belimi in barvnimi video kamerami za snemanje poljubnih programov.

Za kakovostno snemanje javnega TV programa kakor tudi za kakovostno distribucijo internega šolskega TV sporeda je za mirno in čisto sliko nujno potrebna skupinska antenska naprava. Priporočamo »Gorenje-Elrad« skupinsko antensko napravo.

Servis Gorenje postavi na vašo željo novo skupinsko antensko napravo ter popravi in dogradi skupinsko antensko napravo. Montira osnovni komplet, izdelava razvod za distribucijo TV signala v posamezne razrede itd.

Informacije zahtevajte pisмено ali po telefonu pri sektorju prodaje elektronike (tel. 063 852-317) Gorenje Velenje, Celjska 5a.



Zaprto osnovni komplet šolske televizije

IZLETI

ENODNEVNI: Kumrovec, Logarska dolina, Grossglockner, Benetke
DVODNEVNI: Avstrijska Koroška, 4. VI., 550 din, Budimpešta, San Marino, Dunaj, Salzburg
TRODNEVNI: Liechtenstein, Dolomiti, Praga, London, Grossglockner — Innsbruck, Firence
ZAHTEVAJTE »PROGRAM SEDMIH«!

Prijavite se lahko v Viatorjevih poslovalnicah v Ljubljani, Domžalah, Kamniku, Vrhniki, Ljutomeru, Slovenj Gradcu, Jesenicah ter pri drugih pooblaščenih agencijah.

VIATOR LJUBLJANA



POČITNICE

7 polnih penzionov, turistična taksa, od 650 do 2.060 din, v 41 hotelih ob obali:

- ANKARAN
- PORTOROŽ
- SAVUDRIJA
- UMAG
- POREČ
- VRSAR
- ROVINJ
- PUNTA na otoku KRKU
- KALI na otoku UGLJANU
- VODICE pri ŠIBENIKU
- MAKARSKA RIVIERA
- HERCEGNOVI
- DUBROVNIK

TO IN ŠE VEČ VAM JE NA VOLJO V VIATORJEVEM POČITNIŠKEM PROGRAMU »MORJE 77«.

Informacije in prijave dobite v Viatorjevih turističnih poslovalnicah v Ljubljani, Trdinova 3, tel. 314-544, Domžalah, Kamniku, Ljutomeru, Slovenj Gradcu, Vrhniki, na Ravnah in Jesenicah.

VIATOR LJUBLJANA



EMO



CELJE

ZA VZGOJNOVARSTVENE ZAVODE, ŠOLE,
 DOMOVE ZA UČENCE IN INSTITUTE,

ki jih gradite na novo, popravljate in preurejate

ponujamo:

- kuhhalno, servirno in transportno posodo
- radiatorje in kotle za centralno ogrevanje
- peči za lokalno ogrevanje na vse vrste goriv
- okenske klimatizerje in klima omare
- električne bojlerje
- sušilnike za perilo
- WC izplakovalnike
- stenske umivalnike in pomivalne omarice
- kopalne kadi
- dimne cevi in kolena
- kesone in kante za smeti

Uporabniki
lahko zahtevajo
predračun in pogoje
pismeno
ali telefonsko:

EMO Celje
63000 CELJE
Mariborska 86
tel.: 063/ 23-921



bombažna predilnica in tkalnica tržič

DAJE OB VEČJIH NAKUPIH BLAGO

PO CENAH, VELJAVNIH NA DAN DOBAVE IN Z RABATOM.

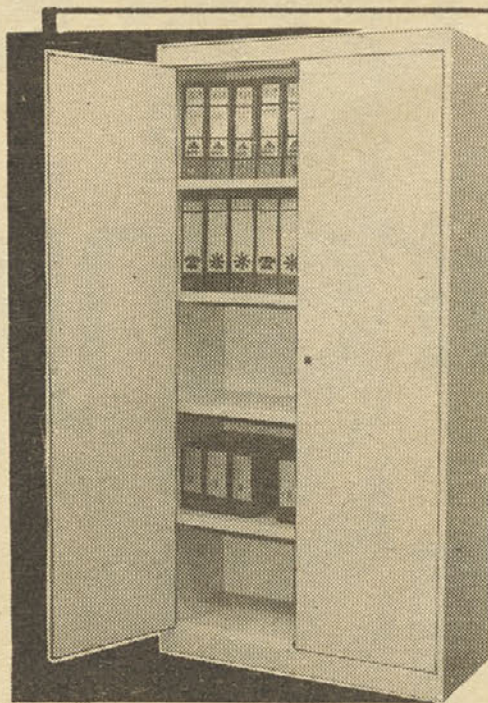
Pri nas dobite:

- kakovostne konfekcionirane plenice
- bele, enobarvne ali tiskane posteljne garniture v sestavi: prevleka za blazino, prevleka za odejo in rjuha. Posebno priporočamo posteljnino, ki jo je lahko negovati in je po pranju ni treba likati.
- Na voljo so vam tudi izredno praktične jogi rjuhe, ki ostanejo vedno gladke in olajšujejo postiljanje, jogi zimske rjuhe iz pravega kosmatenega tržiškega platna, jogi fotir rjuhe in jogi letne rjuhe.
- Poleg posteljnine imamo v proizvodnem programu tudi namizne garniture (raznobarvne prte in serviete).

Interesentom lahko sporočimo cene, prodajne in plačilne pogoje.

bombažna predilnica in tkalnica tržič

TRŽIČ, Cesta JLA 14
 Telefon 064 50-340



PISARNIŠKO KOVINSKO POHIŠTVO

Osnovni elementi opreme pisarn so: strojepisna miza, pisalne mize, kartotečne omare, biro-omare, arhivske police, blagajne in druga dopolnilna oprema. Razvoju teh elementov smo posvetili posebno skrb. Razsežnosti, ki ustrezajo mednarodnim standardom, sodobna estetska oblika, možnost različnih kombinacij, lahko ravnanje s predali in nešteto prednosti zadosti zahtevam vsakega delovnega mesta.

Razne arhivske in kartotečne omare, regali, prostostoječe predelne stene, vozički, cvetlična korita in garderobne omare so elementi, s katerimi lahko povsem opremito pisarniške prostore.

Za tehnične biroje izdelujemo posebne omare za načrte.

Za ureditev arhivov izdelujemo lepo oblikovane in stabilne arhivske police v različnih velikostih. V naš program smo vključili proizvodnjo opreme EKONOM, s katerim lahko idealno povečate zmogljivost prostorov. Opremo EKONOM odlikuje sistem prevoznih regalov.

Za varno arhiviranje in funkcionalno ravnanje z magnetnimi trakovi in diski izdelujemo posebne omare. Posebnost omare je, da je varna pred ognjem — omara EC 25, testirana v inštitutu v Braunschweigu leta 1976.

TOVARNA
 KOVINSKE OPREME
 MARIBOR, Industrijska 22
 Telefon: 28-641,
 telex: YU 33178



POLZELA
 TOVARNA NOGAVIC * POLZELA

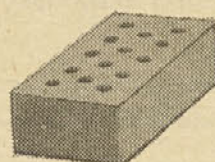
priporočamo
 ob svoji petdesetletnici za leto 1978 tele izdelke:
 Vse vrste moških in ženskih nogavic iz volne, bombaža in sintetike po vzorčni izbiri v podjetju.
 Informacije o cenah in prodajnih pogojih lahko zahtevate od tovarne pismeno ali telefonsko na številko: 063-720-010.

OPEKARNIŠKO PODJETJE MAP / MARIBOR d. o. o. t. o. z. d.

OPEKARNA KOŠAKI/MARIBOR

Šentiljska c. 116 / Tel.: h. c. 21-081 / Direktor 25-730 / Komerciala 24-907 / Tekoči račun pri SDK Maribor 51800-601-10238

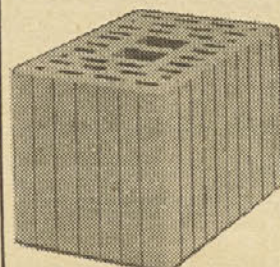
vabi šole, ki bodo svoja poslopja gradile na novo, preurejale in popravljale, da si za gradbeno sezono 1978 že sedaj zagotovijo potreben gradbeni material.



KLINKER ZIDAK
 (250 x 120 x 65 mm)

**RAZLIČNIH BARV
 IZREDNO PRIMEREN
 ZA OBLAGANJE CELOTNIH
 FASADNIH OBLOG
 IN DIMNIKOV, INTERIEROV**

Je praktično neuničljiv, odporen proti mrazu in daje občutek toplote.



Skok 6/1 (290 x 190 x 190 mm)

Skok 3/1 (290 x 90 x 190 mm)

Informacije dobite v komercialnem oddelku Opekarne Košaki.

